PETRONI
ARBITR
FRAGMEN
TUM

The Moſt Honourable Iohn Marques of
Tueeddale Earle of Gifford Viſcount
Walden, Lord Hay of Yeſter &c.

D62 8075

for 1615 $\frac{sh}{3}$ – 10 ^{d}

The Book bound in a

Anekdoten

[16] 91, [1] - Durham

394

J. 5.12

ANEKΔOTON
EX
PETRONII ARBITRI
SATIRICO,
FRAGMENTVM.

PRÆFIXO IVDICIO
de Styli ratione ipſius.

ἤθοις δικαίου φαῦλος οὐ ψαύει λόγος. *Eurip.*

LVTETIÆ PARISIORVM,
Typis EDMVNDI MARTINI, viâ Iacobæâ, ſub Sole aureo.

M. DC. LXIV.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

IO. CAII TILEBOMENI, de Traguriensi Fragmento Petronij IVDICIVM

AD TYPOGRAPHVM.

DI boni! vir amiciſſime, quam delinitum is apte, quam bene permulſum Animos eorum quibus adhuc cordi ſunt Romanæ Muſæ venuſtiores; terſa de more, quam paras, Editione nouorum-veterum quantivis pretij, Fragmentorum Petronij, quæ Tragurij reperta ſunt nuper in rara & ad inuidiam vſque felici Librorum inibi Supellectile Cipicorum illuſtrium. Quid enim felicem non appellem illam, quæ talem, vt ita di-

cam, aſpergit aquam in dies deficientibus ac ſenſim pereuntibus Literis amœnioribus: vnde vires ipſæ nonnullas valeant reſumere? Nec poteras certe Vir optime, quidquam iucundius, vel gratius adornare ſapientibus ac patricij guſtus hominibus, quam reticentia ſepultam huc vſque ſecretioris Hiſtoriæ portiunculam illam, in apricum proferre: & ſpurcæ Neronis aulæ flagitia, quæ ſub exoletorum fœminarumque perſonis, perurbane in Scenam traduxit ac vna perſtrinxit Petronius; omnium oculis & odio ſubiicere. Vbi ſubit abominari maxime facinus indignum prorſus illorum hominum qui deſideratiſſimi, iure merito Satirici Caij Petronij; Arbitri inquam, illius ſui nequitiarum Principis, integrum corpus celant ac poſteris inuident. Macte igitur hac noua virtute, Vir ornatiſſime, pergeque tuis alacriter typis beare hanc ipſam, quam per amicos illuſtres fauſtis auibus, ex Italia es nactus; mellitiſſi-

mam partem Comœdiæ hujus (ita vocat hoc opus Policraticus Ioannis Sariſberienſis, cui æque ac Ciceroni Terentius, familiaris fuiſſe videtur Petronius.) Nec vero, an illa ſit pellepidi, vt erat prorſus, ingenij Arbitri noſtri genuina proles, vllus dubito : cum id ſatis ſuperque conficiant & probent, tum conſtans ac nihil turbata narrationis ſeries eiuſce literariæ Auctionis; cuius interuentu, cupientiſſimo ſane, vulgatorum iampridem Petronij Fragmentorum hiatus & lacunas expleri : peregrina, quæ irrepſerant, verba, migrare : contraque propria in eorum locum redire ac poſtliminij quaſi iure, plane mireris reuertere : Tum etiam ſuauis ac nulli cum illa communis, nitor & concinnitas orationis : vt alia prætercam Argumenta, non minoris addicenda. Sed obiiciet quis forte, multa notari in illa, quæ vix audiant latine: multas voces inſolitas ac ita obſcuras, vt vel ipſi Oedipo negotium faceſſerent:

adeovt tam purum, tam nitidum tamque politum Scriptorem minus redoleant. Cedam equidem: Sed ille quoque concedat neceſſe eſt (ſi quid illi ſaporis ac ſolertiæ bonis in Literis) Petroniani ſermonis leporem, gratiam atque venuſtatem, hæc inter, micare, & vt ſtellas inter Luna minores, clarius refulgere. vt iſthæc proinde, aut male-nitenti, vel deficienti ἀντιγράφῳ: aut Amanuenſi non ſatis perito imputari debeant. Neque mehercule hæc imprudens dico; cum nouerim probe, id infortunij genus accidiſſe huic ipſi Petronio, cum primum Venetiis, anno milleſimo vndequingenteſimo, prælo commiſſum eſt atque publicatum Satiricum illius

lacerum crudeliter ora,
ora manuſque ambas, populataque tempora raptis
auribus, & truncas inhoneſto vulnere nares.

Verumenimuero bono politiorum Lite-

rarum Fato, tempore ex illo pæne nullus, cui paulo blandius arriſerint ipſæ Muſæ; non anniſus eſt ei ferre ſuppetias ac medicinam facere. imprimiſque Hermanus Buſchius, inde Ioannes Alexander Braſſicanus: ac ita deinceps, ordine Commentationis cuiuſque, Ioannes Auratus: Henricus Memmius: Alphonſus Delbenius: Claudius Puteanus: Ioannes Sambucus, Pannonius ille doctiſsimus, qui MS. Codicis longe amplioris melioriſque quam qui tum editi erant, opera; Petronium in multis perfectiorem, & paginis etiam ſolidis auctiorem reddidit Antuerpiæ centum abhinc annis minus vno. Ioannes Tornæſius, qui ſuam editionem Lugduni, paulo poſt inſtruxit, ſane præſtabilem. Henricus Stephanus: Petrus Daniel, qui ſub Pierij Aureliani nomine, eruditiſsimas ſuas in Petronium Notas in vulgus exire, ſi vixiſſet, conſtituerat. Pithœus vterque: Mamertus Patiſſonius, qui præter va-

rietatem Lectionum, quas elegantibus quidem Formis, cum ipſo Petronio Lutetiæ chartis illeuit perpulchris anno M. D. LXXVII. *Aliam inſuper tam magis nitentem quam eſſe poteſt, locupletioremque Authoris illius, editionem perfecit ibidem, annos poſt decem, Ioannes Paſſeratius, cuius Exemplar & id ſuffertum manu propria lectionibus variis notiſque innumeris: quin & felicibus coniecturis ditatum ac illuſtratum aſſeruat Pariſiis I. Iacobus Mentelius, Vir Nobilis. Michaël Gaſpar Lundorpius, qui* ὁμολογούμενα *de Petronio præclara collegit, falſo Erhardi nomine alias edita. Germanus Coladonius: Ianus Douſa Pater, in quo perfecta ſemper eruditio certauit cum ingenij pulchritudine: quique inter cætera de Petronio Arbitro, hoc etiam eſt promeritus, vt inſignia duo loca ipſius: alterum de ductili vitro, alterum de cœna Trimalcionis; quæ ſibi quondam aſſumpſerat*

Ioan-

Ioannes ille Sariſberienſis, in Satirici ordinem authoris ejuſdem, primus ipſe redegerit. Petrus Guirandus: Ioannes Ricardus: Gulielmus Dupeyratius: Claudius Binetus: Ianus Douſa, Filius: Conradus Rittershuſius: Iacobus Bongarſius: Ioannes a Wouueren, & ille quid vtique non præſtitit? quos pluteos non excußit, vt Petronium noua luce ſuffunderet? Gaſper Scioppius: Georgius Erhardus: Ioſephus Antonius Gonſalius a Salas, qui ſuis in Petronium Commentis, iiſque ſelectis Iuppiter! & amuſſitatis exacte, curauit addi Sirenem latinam, ſeu puriſſimarum vocum illius quaſi Promptuarium, nulli ni fallor, qui romane loquendi amat veneres, non valde gratum, ac propemodum neceſſarium. Ioannes Burdelotius: qui Commentario illoque breui ac mire diſerto atque accurato, eundem enucleauit. Renatus Morellus: Ioannes Petrus Lotichius, qui Notis ad Petronij

verba, ἰατροφυσικὰ ζητήματα præmiſit, curioſa omni doctrina referta, atque ad miraculum erudita: Thomas de Iudicibus: Aliique, adeo ſunt multi, vt enumerando vix ſuſtineas. Qui omnes inuicem fecêre Animaduerſionibus & Collectaneis, Caſtigationibus & Schediaſmatis, Racemationibus & Scholiis, Obſeruationibus & Symbolis, Excurſibus, & Coniectaneis, Notulis, Diſſertationibus ac Spicilegiis: vt quem quondam turpi vbique ſcatentem ſtribiligine, mutilum, deformem dederat vetus editio, Venetiis: vel ex ipſa poſtmodum, Calderiana, Pariſiis: emaculatum nunc tandem, ac tantum non reſtitutum feliciter habeamus. Quod certe cum tuo, Vir eximie, nouo hocce Fragmento, quod e vetuſtiſsimo (ne quid fraudis in eo ſubeſſe quis putet) ſimul & integerrimo Mureti Codice Manuſcripto, cuius meminit Petrus Daniel in Notis, deſcribi fortean ſibi olim curauerat Venetiis, dum Doctis quibuſque per-

charus Iuvenis hîc commoraretur Muretus, Hector Cepio ſeu Cipicus, ciuis Tragurianus, vir apud ſuos magnificus, & optimarum Artium gloriâ laudatiſsimus; ſimiliter actum iri, mihi facile perſuadeo, ſtatim atque fecundo artis tuæ munere dimiſeris, publicaueris; illiuſque ſalutem τῶν ἰάτρων χρελέντεσι *appoſitè commendaueris. Sed interim, Vale.*

Ethnicorum veterum Libri, qui res laſciuas ſeu obſcœnas tractant, narrant aut docent: propter ſermonis elegantiam & proprietatem, Viris ad legendum; non Pueris ad interpretandum, permittuntur. Concil. Trident. ad Regulam VII. Indicis libb. prohibitor.

PRÆFATIO EDITIONI PATAVINÆ anni 1664. præfixa.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

MARINVS *Statileus Traguriensis, vir diligens, & eruditus, cum olim poſt abſolutum Iuriſprudentiæ ſtudium Patauio reuerſus in patriam, offendiſſet in Bibliotheca Nicolai Cippici amici omnibus officiis coniuncti ſibi, antiquum volumen, in eoque vna cum carminibus Horatij vulgaris exempli, Satyricon Petronij Arbitri; in quo præter ea, quæ de opere huius auctoris circumferuntur, plurima notaſſet noua, neque in impreſſis legi ſolita, deliberare apud ſe cœpit de ſcripto publicæ litteratorum delectationi non inuidendo, cum præter antiquitatem codicis, ad pretium inuenti conferre plurimum videretur, quod liber Hectori quondam Cippico poſſeſſus putabatur, huius Nicolai abauo, viro longe doctiſſimo, magnæque inter ſuos auctoritatis, & famæ, quemque tradunt literis & optimarum artium gloria proximum floruiſſe Coriolano Cippico conſobrino ſuo ſcriptori elegantis hiſtoriæ De bello Aſiatico, quod Veneti cum Mahomete Secundo Turcarum Principe geſſere Petri Mocenici ductu; cuius quidem ſcriptoris honorifica mentio extat apud Palladium Fuſcum in opuſculo De ſitu oræ Illyrici, & apud M. Antonium Sabellicum De antiquæ linguæ reparatione: cumque idcirco ſatis cauſæ habere ſe crederet, ne,*

quod inuenerat contemnendum putaret, cum doctioribus quibuſque ſuum conſilium, primo in patria, deinde Venetiis, ac Patauii communicauit; ſed inprimis cum Ioanne Rhodio profundæ eruditionis, & ſolidi iudicij viro. Et quia res viſa omnibus eſt magni inprimis momenti, propter ſingulare auctoris de puritate, & elegantia linguæ Latinæ meritum, cuius germanum hunc partum vt crederet, multis, atque indubiis argumentis adducebatur: deſtinauit commodiori meditationi curam vulgandi ſcripti notiſque, & caſtigationibus illuſtrandi; ſed quoniam ſuum propoſitum aliis occupationibus diſtentus exequi differebat, cruciabatque ea mora multorum doctorum hominum commotos expectatione animos. Venetus ad Summum Pontificem Orator ſuum ei rei ſtudium, auctoritatemque commodauit: quamuis enim grauiſſimis vrgeatur negotiis, intentaque, & aſſidua mentis agitatione opus habeat, vt ſuo ampliſſimo muneri, ea, quam omnes in eo admirantur prudentia, conſilio, dexteritate reſpondeat; ſtudia tamen optimarum artium, pulcherrimum ſapienti viro moleſtis a curis laxamentum exiſtimat: vtque eſt amantiſſimus literarum, reique literariæ promouendæ maxime cupidus, egit cum Statileo vehementer, vt ſaltem exemplum eius partis libri, qua Petronius hic Tragurienſis ab exemplaribus vulgatis diuerſus eſt, Romam ad ſe mitteret; quod non tarde, nec operoſe obtinuit.

Itaque tanti Legati beneficio doctiſſimi cuiuſque in vrbe cenſuræ ſubiectus liber, opinionem ſui, quam e Dalmatia, Venetiiſque ac Patauio attulerat

rat, facile retinere eſt viſus. Primo, quia antiquitas ſcripturæ ducentorum amplius annorum (quam illi nemo non tribuit) omni illum ſuſpicione ſuppoſitionis liberat, quod ei ſeculo non adhuc adeo ſubtiliter ſaperent ſermonis Romani lautitiæ, vt huius auctoris non alia re, quam elegantia commendati, famam, ac nomen tam anxie ac laborioſe aſſuere voluerint lucubrationibus ſuis eruditi viri: Deinde, quod lacunæ pleræque, & hiatus, quibus laborant vulgati codices, egregie per hæc ſcripta explentur, & complanantur, & ſicubi in ipſis lacunis verba aliqua pauca, nec integræ ſententiæ extant, hoc ſupplemento ſuis locis aptata, & ſuo ſenſui reſtituta leguntur; idemque accidit de narratione caſus infelicis illius vitreorum vaſorum artificis, quam a Ioanne Sariſberienſi accepimus Petronianam eſſe: cuiuſmodi etiam eſt eodem auctore porcus Trimalcionis aliis animalibus, atque eſcis grauidus, qui in hoc fragmento lepidiſſime deſcribitur. Accedit res omnium grauiſſima, ſtilus non abhorrens a Petronij charactere: Verum quia hoc ipſum nequaquam perpetuum eſt, nec paucæ dictiones occurrunt inſolentes Romanis auribus, ac ſenentiæ etiam quædam non vſquequaque Petroniani ſaporis, non nemo eſt qui dubitat, ne id accidat ſcripturæ vitio non ex omni parte germanæ: aliis librariorum culpa eſſe videtur, qui exſcribendo alia ex aliis exemplaria errores erroribus accumularint, notaſque fortaſſe in margine librorum inuentas auctoris verbis immiſcuerint. Nobis rem in medio ponere conſilium eſt, & iudicio

legentium integram relinquere: itaque fragmentum ipſum Statilei eius inuentoris manu diligenter a ſuo veteri exemplari deſcriptum, nudum, & quale ab eodem impetratum accepimus, correctis dumtaxat nonnullis grauioribus orthographiæ mendis, publici iuris facere decreuimus; quo materia præbeatur decoris ingeniis, & huiuſmodi linguæ Latinæ munditiarum intelligentibus, in hoc ſe puluere exercendi, ſcriptoremque omnium lepidiſſimum hac etiam ſui parte a temporis iniuriis vindicandi. Accipe igitur, humaniſſime Lector, hunc noſtrum, qualiſcunque eſt, laborem, & conatum promouendi pro virili parte Latinas literas boni conſule; operiſque elegantiſſimi integritati, quantum licuit, conſultum eſſe pro tuo erga bonas artes ſtudio gratulare.

DOMINICVS CONTARENO Dei gratia Dux Venet. &c. Nobilibus, & Sapientibus Viris Michaëli Mauroceno de ſuo mandato Poteſtati, & Simeoni Contareno Capitaneo Paduæ, fidelibus dilectis ſalutem, & dilectionis affectum. Significamus vobis hodie in Conſilio noſtro Rogatorum captam fuiſſe partem tenoris infraſcripti: Videlicet, *Che per effetto di gratia ſia conceſſo Priuileggio a Paulo Frambotti Libraro, e Stampatore di Padoua, che altri, che lui per dieci anni non poſſa ſtampar il nuouo Fragmento delle opere di Petronio Arbitro, ritrouato a Traù ò ſtampato tenere, ò vendere in pena della perdita di tutti gl'eſſemplari, e di D. 500. come conſigliano li Reſſormatori del Studio di Padoua nelle riſpoſte lette, douendo maſſime ſoccombere a molti diſpendij nella ſtampa dello ſteſſo Libro.*

Dat. in noſtro Duc. Pal. die 1. Dec. Indict. 2. 1663.

ISEPPO CAVANIS *Segr.*

ANEKΔOTON
EX
PETRONII
ARBITRI
SATYRICO
FRAGMENTVM.

VENERAT iam tertius dies, id eſt expectatio liberæ cœnæ. Sed tot vulneribus confoſſis, fuga magis placebat, quam quies. Itaque, cum mœſti deliberaremus, quonam genere præſentem euitaremus procellam, vnus ſeruus Agamemnonis interpellauit trepidantes: &, Quid vos, inquit, neſcitis hodie apud quem fiat? Trimalcio lautiſſimus homo, horologium in triclinio, &

buccinatorem habet ſubornatum; vt ſubinde ſciat, quantum de vita perdiderit. Amicum ergo, diligenter obliti omnium malorum, & Gytona libentiſſime ſeruile officium tuentem vſque hoc, iubemus in balneo ſequi. Nos interim veſtiti errare cœpimus, imo iocari magis, & circulis ludentem accedere; cum ſubito videmus ſenem caluum tunica veſtitum ruſſea, inter pueros capillatos ludentem pila. Nec tam pueri nos, quamquam erat operæ precium, ad ſpectaculum duxerant, quam ipſe pater familiæ, qui ſoleatus pila praſina exercebatur; nec amplius eam repetebat, quæ terram contigerat, ſed follem plenum habebat ſeruus, ſufficiebatque ludentibus. Notauimus, etiam res nouas: Nam duo ſpadones in diuerſa parte circuli ſtabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas, non quidem eas, quæ inter manus luſu expellente vibrabant; ſed eas, quæ in terram decidebant. Cum has ergo miramur lautitias, accurrit Menelaus, &, Hic eſt, inquit, apud quem cubitum ponitis; & quid iam principium cœnæ videtis? Et iam non loquebatur Menelaus, cum Trimalcio digitos con-

crepuit ; ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſubiecit. Exonerata ille veſica, aquam popoſcit ad manus ; digitoſque aſperſos paulùlum, in capite pueri terſit. Longum erat ſingula excipere. Itaque intrauimus balneum, & ſudore calfacti momento temporis ad frigidam eximus. Iam Trimalcio vnguento perfuſus tergebatur, non linteis; ſed palliis ex lana molliſſima factis. Tres interim iatraliptæ in conſpectu eius falernum potabant; & cum plurimum rixantes effunderent, Trimalcio hoc ſuum propinaſſe dicebat. Hinc, inuolutus, coccina gauſapa, lecticæ impoſitus eſt, præcedentibus phaleratis curſoribus quatuor, & Chiramaxio, in quo deliciæ eius vehebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalcione deformior. Cum ergo afferretur, ad caput eius cum minimis ſymphoniacis tibiis acceſſit; & tamquam in aurem aliquid ſecreto diceret, toto itinere cantauit. Sequimur nos admiratione iam ſaturi, & cum Agamemnone ad ianuam peruenimus, in cuius poſte libellus erat, cum hac inſcriptione fixus. QVISQVIS SERVVS SINE DOMINICO IVSSV FORAS EXIERIT, ACCIPIET

PLAGAS CENTVM. In aditu autem ipſo ſtabat oſtiarius praſinatus, ceraſino ſuccinctus cingulo, atque in argentea piſum purgabat. Super limen autem cauea pendebat aurea, in qua pica varia intrantes ſalutabat. Ceterum ego dum omnia ſtupeo, pene reſupinatus crura mea fregi. Ad ſiniſtram enim intrantibus, non longe ab oſtiarij cella, canis ingens catena vinctus in pariete erat pictus, ſuperque quadrata littera ſcriptum (CAVE CANEM). Et collegæ mei quidem riſerunt; ego autem collecto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. Erat autem venalitium titulis pictum, & ipſe Trimalcio capillatus caduceum tenebat, Mineruaque ducente Romam intrabat. Hinc quemadmodum ratiocinari didiciſſet, deinque diſpenſator factus eſſet, omnia diligenter curioſus pictor, cum inſcriptione reddiderat: In deficiente vero iam porticu, leuatum mento in tribunal excelſum Mercurius rapiebat. Præſto erat Fortuna, cornu abundanti copioſa, & tres Parcæ aurea penſa torquentes. Notaui etiam in porticu Gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem. Præterea grande armarium

in angulo vidi, in cuius ædicula erant Lares argentei poſiti, Veneriſque ſignum marmoreum, [poſitum] & pixis aurea non puſilla, in qua barbam ipſius conditam eſſe dicebant. Interrogare ergo Atrienſem cœpi, quas in medio picturas haberent. Iliada, & Odyſſeam, inquit, ac lenatis gladiatorium munus non licebat multatiam conſiderare. Nos, iam ad triclinium perueneramus, in cuius parte prima procurator rationes accipiebat: & quod præcipue miratus ſum, in poſtibus triclinij faſces erant cum ſecuribus fixi, quorum imam partem quaſi embulum nauis æneum finiebat, in quo erat ſcriptum: CN. POMPEIO TRIMALCIONI SE VIRO AVGVSTALI CINNAMVS DISPENSATOR. Sub eodem titulo, & lucerna bilychnis de camera pendebat, & duæ tabulæ in vtroque poſte defixæ; quarum altera, ſi bene memini, hoc habebat inſcriptum: III. ET PRIDIE KALENDAS IANVARIAS CN. NOSTER FORAS COENAT. altera Lunæ curſum, ſtellarumque ſeptem imagines pictas, & qui dies boni, quique incommodi eſſent, diſtinguente bulla notabantur. His repleti voluptatibus, cum conaremur in tri-

clinium intrare, exclamauit vnus ex pueris, qui ſuper hoc officium erat poſitus: Dextro pede. Sine dubio pauliſper trepidauimus, ne contra præceptum aliquis noſtrum, limen tranſiret. Ceterum, vt pariter mouimus dextros greſſus, ſeruus diſpoliatus nobis procubuit ad pedes, ac rogare cœpit, vt ſe pœnæ eriperemus; nec magnum eſſe peccatum ſuum, propter quod periclitaretur. Subducta enim ſibi veſtimenta diſpenſatoris in balneo, quæ vix fuiſſent decem ſeſtertiorum. Retulimus ergo dextros pedes, diſpenſatoremque in precario aureos numerantem deprecati ſumus, vt ſeruo remitteret pœnam. Superbus ille ſuſtulit vultum, &, Non tam iactura me mouet, inquit, quam negligentia nequiſſimi ſerui. Veſtimenta mea cubitoria perdidit, quæ mihi natali meo cliens quidam donauerat, Tyria ſine dubio, ſed iam ſemel lota. Quicquid ergo eſt dono vobis. Obligati tam grandi beneficio cum intraſſemus triclinium, occurrit nobis ille idem ſeruus, pro quo rogaueramus, & ſtupentibus ſpiſſiſſima baſia impegit, gratias agens humanitati noſtræ, Ad ſummam, ſtatim ſcietis, ait, cui dederitis benefi-

ſium. vinum dominicum miniſtratoris gratia eſt. Tandem ergo diſcubuimus, pueris Alexandrinis aquam in manus niuatam infundentibus, aliiſque inſequentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. Ac ne in hoc quidem tam moleſto tacebant officio, ſed obiter cantabant. Ego experiri volui, an tota familia cantaret. Itaque potionem popoſci: paratiſſimus puer, non minus me acido cantico excepit, & quiſquis aliquid rogatus erat, vt daret: Pantomimorum non patris familiæ, triclinium crederes. Allata eſt tum guſtatio valde lauta. Nam iam omnes diſcubuerant præter vnum Trimalcionem, cui locus nouo more primus ſeruabatur. Ceterum in promulſidari aſellus erat Corinthius cum biſaccio poſitus, qui habebat oliuas in altera parte albas, in altera nigras. Tegebant aſellum duæ lances, in quarum marginibus nomen Trimalcionis inſcriptum erat, & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati ſuſtinebant glires melle, ac papauere ſparſos. fuerunt & tomacula feruentia ſupra craticulam argenteam poſita; & infra craticulam, Syriaca pruna cum granis punici mali.

In his eramus lautitiis, cum ipſe Trimalcio ad ſymphoniam allatus eſt, poſituſque inter ceruicalia munitiſſima expreſſit imprudentibus riſum. Pallio enim coccineo adraſum excluſerat caput, circaque oneratas veſte ceruices laticlauiam immiſerat mappam, fimbriis hinc atque illinc pendentibus: habebat etiam in minimo digito ſiniſtræ manus anulum grandem ſubauratum, extremo vero articulo digiti ſequentis minorem, vt mihi videbatur, totum aureum, ſed plane ferreis veluti ſtellis ferruminatum. Et ne has tantum oſtenderet diuitias, dextrum nudauit lacertum armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina ſplendente connexum. Vt deinde pinna argentea dentes perfodit, Amici, inquit, nondum mihi ſuaue erat in triclinium, abſens more, vobis venire, ſed ne diutius abſentiuus eſſem, voluptatem mihi negaui. Permittis tamen finiri luſum. Sequebatur puer cum tabula terebintina, & cryſtallinis teſſeris, notauique rem omnium delicatiſſimam. Pro calculis enim albis, ac nigris aureos, argenteoſque habebat denarios. Interim dum ille omnium textorum dicta inter luſum conſumit, guſtan-

tibus adhuc nobis repoſitorium allatum eſt cum corbe, in quo gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales, quæ incubant oua. Acceſſere continuo duo ſerui, & ſymphonia ſtrepente ſcrutari paleam cœperunt, erutaque ſubinde pauonina oua, diuiſere conuiuis. Conuertit ad hanc ſcenam Trimalcio vultum: &, Amici, ait, pauonis oua gallinæ iuſſi ſupponi, & mehercules timeo ne iam concepta ſint; tentemus tamen, ſi adhuc ſorbilia ſunt. Accipimus nos cochlearia non minus ſelibras pendentia, ouaque ex farina pingui figurata pertundimus. Ego quidem pæne proieci partem meam: nam videbatur iam in pullum coiſſe. Deinde vt audiui veterem conuiuam, Hic neſcio quid boni debet eſſe, perſecutus putamen manu, pinguiſſimam ficedulam inueni piperato vitello circundatam. Iam Trimalcio eadem omnia luſu intermiſſo popoſcerat, feceratque poteſtatem clara voce, ſi quis noſtrum iterum vellet mulſum ſumere, cum ſubito ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à Choro cantante rapiuntur. Ceterum inter tumultum, cum forte parapſis excidiſſet, & puer iacentem ſuſtuliſſet, animaduer-

tit Trimalcio, colaphiſque obiurgare puerum, ac proiicere prorſus parapſidem iuſſit. Inſecutus eſt lecticarius argentumque inter reliqua purgamenta ſcopis cœpit verrere. Subinde intrauerunt duo Æthiopes capillati, cum puſillis vtribus, quales ſolent eſſe, qui arenam in amphitheatro ſpargunt, vinumque dedere in manus, aquam enim nemo porrexit. Laudatus propter elegantias dominus, Equum, inquit, Mars amat: itaque iuſſit ſuam cuique menſam aſſignari. obiter & fædiſſimi ſerui minorem nobis æſtum in frequentia ſua faciunt. Statim allatæ ſunt amphoræ vitreæ diligenter gypſatæ, quarum in ceruicibus pittacia erant affixa, cum hoc titulo: FALERNVM OPIMIANVM ANNORVM CENTVM. Dum titulos perlegimus, comploſit Trimalcio manus, & He heu, inquit, ergo diutius viuit vinum, quam homuncio! Quare tangomenas faciamus; vita vinum eſt: Verum Opimianum præſto; heri non tam bonum poſui, & multo honeſtiores cœnabant. Potantibus ergo, & accuratiſſime nobis lautitias mirantibus, laruam argenteam attulit ſeruus ſic aptatam, vt articuli eius vertebræque laxatæ in om-

nem partem verterentur. Hanc cum ſuper menſam ſemel, iterumque abieciſſet & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalcio adiecit

He heu nos miſeros, quam totus homuncio nil eſt!
Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferet Orcus:
Ergo viuamus, dum licet eſſe bene. Laudationem ferculum eſt inſecutum, plane non pro expectatione magnum, nouitas tamen omnium conuertit oculos. Rotundum enim repoſitorium duodecim habebat ſigna in orbe diſpoſita, ſuperque proprium conuenientemque, materiæ ſtructor impoſuerat cibum: ſuper Arietem, cicer arietinum: ſuper Taurum, bubulæ fruſtum: ſuper Geminos, teſticulos ac renes: ſuper Cancrum, coronam: ſuper Leonem, ficum africanum: ſuper Virginem, ſteriliculam: ſuper Libram, ſtateram, in cuius altera parte ſcriblita erat, in altera placenta: ſuper Scorpionem, piſciculum marinum: ſuper Sagittarium, oclopetam: ſuper Capricornum, in quo cornua erant, locuſtam marinam: ſuper Aquarium, anſerem: ſuper Piſces, duos mullos. In medio autem ceſpes cum

herbis exciſus fauum ſuſtinebat. Circumferebat Ægyptius puer clibano argenteo panem, atque ipſe etiam teterrima voce de Laſerpicario mimo canticum extorſit. Nos vt triſtiores ad tam viles acceſſimus cibos, Suadeo, inquit Trimalcio, cœnemus; hoc eſt ius cœnæ. Hæc vt dixit, ad ſymphoniam quatuor tripudiantes percurrerunt, ſuperioremque partem repoſitorij abſtulerunt. quo facto videmus infra, ſcilicet in altero ferculo, altilia & ſumina, leporemque in medio pinnis ſubornatum, vt Pegaſus videretur. Notauimus, etiam circa angulos repoſitorij Marſyas quatuor, ex quorum vtriculis garum piperatum currebat ſuper piſces, qui in Euripo natabant. Damus omnes plauſum à familia incœptum, & res electiſſimas ridentes aggredimur. Non minus & Trimalcio eiuſmodi methodio lætus, Carpe, inquit. Proceſſit ſtatim ſciſſor, & ad ſymphoniam geſticulatus ita lacerauit obſonium, vt putares quidem Darium, hydraule cantante pugnare. Ingerebat nihilominus Trimalcio, lentiſſima voce: Carpe, Carpe. Ego ſuſpicatus, aliquam vrbanitatem ad totiens iteratam vocem pertinere; non eru-

bui eum qui ſupra me accumbebat, hoc ipſum interrogare. At ille, qui ſæpius eiuſmodi ludos ſpectauerat, Vides illum, inquit, qui obſonium carpit, Carpus vocatur. Ita quotieſcumque dicit: Carpe, eodem verbo, & vocat, & imperat. Non potui amplius quicquam guſtare: ſed conuerſus ad eum, vt quamplurima exciperem, longe arceſſere fabulas cœpi, ſciſcitarique quæ eſſet illa mulier, quæ huc, atque illuc diſcurreret. Vxor, inquit, Trimalcionis. Fortunata appellatur, quæ numos modio metitur. Et modo, modo quid fuit? Ignoſcet mihi Genius tuus, noluiſſes de manu illius panem accipere. Nunc nec quid, nec quare, in cælum abiit, & Trimalcionis topanta eſt. Ad ſummam, mero meridie ſi dixerit illi tenebras eſſe, credet. Ipſe neſcit quid habeat, adeo ſaplutus eſt. Sed hæc lupatria prouidet omnia; &, vbi non putes, eſt ſicca & ſobria bonorum conſiliorum. Tantum auri vides; eſt tamen malæ linguæ pica puluinaris: Quem amat, amat: quem non amat, non amat. Ipſe Trimalcio fundos habet, qua milui volant. Numorum numos. Argenti in oſtiarij illius cella, plus iacet, quam quiſquam

in fortunis habet: Familia vero babæ! babæ! non me hercules puto, decimam partem eſſe, quæ dominum ſuum nouit. Ad ſummam quemuis ex iſtis babæcalis, in rutæ folium coniiciet. Nec eſt quod putes illum quicquam emere; omnia domi naſcuntur: lana, credræ, piper. lac gallinaceum ſi quæſieris, inuenies. Ceterum parum illi bona lana naſcebatur. Arietes à Tarento emit, & eos curauit in gregem. Mel Atticum vt domi naſceretur, apes ab Athenis iuſſit afferri. obiter & vernaculæ, quæ ſunt meliuſculæ, à Greculis fient. Ecce intra hos dies ſcripſit, vt illi ex India ſemen boletorum mitteretur; nam Mulam quidem nullam habet, quæ non ex onagro nata ſit. Vides tot culcitras? Nulla, non aut conchiliatum, aut coccineum tomentum habet, tanta eſt animi beatitudo! Reliquos autem collibertos eius, caue contemnas. valde ſuccoſi ſunt. Vides illum, qui in imo imus recumbit? hodie ſues octingenta poſſidet; de nihilo creuit: ſolebat collo modo ſuo, ligna portare. Sed quomodo dicunt? ego nihil ſcio: ſed audiui, quomodo Incuboni pileum rapuiſſet, & theſaurum inuenit. Ego nemini

inuideo, ſi qua Deus dedit: Eſt tamen ſub alapa, & non vult ſibi male. Itaque proxime, cum hoc Titulo proſcripſit. C. POMPEIVS DIOGENES EX KALENDIS IVLIIS COENACVLVM LOCAT. IPSE ENIM DOMVM EMIT. Quid ille, qui libertini loco iacet? quam bene ſe habuit! non impropero. Ille ſextertium ſuum vidit decies; ſed male vacillauit. Non puto illum capillos liberos habere; nec mehercules, ſua culpa; (ipſo enim, homo melior non eſt) ſed libertorum ſceleratorum, qui omnia ad ſe fecerunt. Scito autem ſociorum ollam male feruere: & vbi ſemel res inclinata eſt, Amici de medio. Et quam honeſtam Negotiationem exercuit, quod illum ſic vides exe...? libitinarius fuit. Solebat ſic cœnare, quomodo Rex, apros gauſapatos opera piſtoria, viſcocos, piſtores. Plus vini ſub menſa effundebatur, quam aliquis in cella habet. Phantaſia, non homo. Inclinatis quoque rebus ſuis, cum timeret, ne creditores illum conturbare exiſtimarent, hoc titulo cautionem proſcripſit: IVLIVS PROCVLVS AVCTIONEM FACIET RERVM SVPERVACVARVM. Interpellauit tam dulces fabulas Trimalcio; nam iam ſublatum erat

ferculum, hilareſque conuiuæ vino ſermonibuſque publicatis, operam cœperant dare. Is ergo reclinatus in cubitum, Hoc vinum, inquit, vos oportet ſuaue faciatis. Piſces natare oportet. Rogo, me putatis illa cœna eſſe contentum, quam in theca repoſitorij videratis? *ſic notus Vlyxes?* Quid ergo eſt? oportet etiam inter cœnandum Philologiam noſſe. Patrono meo oſſa bene quieſcant, qui me hominem inter homines voluit eſſe. Nam mihi nihil noui poteſt afferri, ſicut ille feri culuſta mel habuit praxim. Cælus hic, in quo duodecim Dij habitant, in totidem ſe figuras conuertit; & modo fit Aries. Itaque quiſquis naſcitur illo ſigno, multa pecora habet, multum lanæ: caput præterea durum, frontem expudoratam, cornu acutum. Plurimi hoc ſigno ſcholaſtici naſcuntur, & Arieti illi. Laudamus vrbanitatem Mathematici. Itaque adiecit. Deinde totus Cælus Taurulus fit. Itaque tunc calcitroſi naſcuntur, & bubulci, & qui ſe ipſi paſcunt. In Geminis autem naſcuntur bigæ, & boues, & colei, & qui vtroſque parietes linunt. In Cancro ego natus ſum; ideo multis pedibus ſto, & in mari, & in terra

rà multa poſſideo. Nam Cancer, & hoc & illoc quadrat: Et ideo iamdudum nihil ſuper illum poſui, ne Geneſim meam premerem. In Leone cataphagi naſcuntur, & imperioſi. In Virgine, Mulieres, & fugitiui, & compediti. In Libra, laniones, & vnguentarij, & quicumque aliquid expediunt. In Scorpione, Venenarij, & percuſſores. In Sagittario, Strabones, qui holera ſpectant, lardum tollunt. In Capricorno, Ærumnoſi, quibus præ mala ſua, cornua naſcuntur. In Aquario, copones, & cucurbitæ. In Piſcibus, Obſonatores & Rhetores. Sic Orbis vertitur, tamquam Mola: & ſemper aliquid mali facit, vt homines aut naſcantur, aut pereant. Quod autem in medio, ceſpitem videtis, & ſuper ceſpitem fauum, nihil ſine ratione facio. Terra mater eſt in medio, quaſi ouum, corrotundata: & omnia bona in ſe habet, tamquam fauus. Sophos, vniuerſi clamamus, & ſublatis, manibus ad Camaram, iuramus Hipparchum Aratumque, comparandos illi homines non fuiſſe; Donec aduenerunt Miniſtri, ac Tolaria propoſuerunt toris, in quibus Retia erant picta, ſubſeſſoreſque cum venabulis, & totus venationis

apparatus. Nec dum ſciebamus, quo mitteremus ſuſpiciones noſtras; cum extra Triclinium clamor ſublatus eſt ingens: & ecce Canes laconici, etiam circa Menſam diſcurrere cœperunt. Secutum eſt hos Repoſitorium, in quo poſitus erat primæ magnitudinis Aper, & quidem pileatus, è cuius dentibus, ſportellæ dependebant duæ, palmulis textæ: Altera Caryotis, altera Thebaicis repleta. Circa autem minores Porcelli, ex copto placentis facti, quaſi vberibus imminerent, Scropham eſſe poſitam ſignificabant, & hi quidem Apophoreta fuerunt. Ceterum ad ſcindendum aprum, non ille Carpus acceſſit, qui altilia laceraucrat; ſed Barbatus ingens, faſciis cruralibus alligatus, & Alicula ſubornatus polymita, ſtrictoque venatorio cultro; latus apri vehementer percuſſit; ex cuius plaga turdi euolauerunt. Parati aucupes cum arundinibus fuerunt, & eos circa triclinium volitantes momento exceperunt. Inde, cum ſuum cuique iuſſiſſet referri Trimalcio, adiecit: Etiam videte, quam porcus ille ſiluaticus, totam comederit glandem. Statim Pueri ad Sportellas acceſſerunt, quæ pendebant è dentibus, Thebaicaſque, &

Caryotas ad numerum, diuiſere cœnantibus. Interim ego, qui priuatum habebam ſeceſſum in multas cogitationes diductus ſum: Quare Aper pileatus intraſſet. Poſtquam itaque omnis bacaluſias conſumpſi: duraui interrogare illum Interpretem meum, Quid me torqueret. At ille: Plane etiam hoc, ſeruus tuus indicare poteſt. Non enim Ænigma eſt; ſed res aperta. Hic Aper, cum heri ſummam cœnam vindicaſſet, à conuiuiis dimiſſus: Itaque hodie tamquam libertus in conuiuium reuertitur. Damnaui ego ſtuporem meum, & nihil amplius interrogaui, ne viderer nunquam inter honeſtos cœnaſſe. Dum hæc loquimur, Puer ſpecioſus, vitibus hederiſque redimitus, modo Bromium, interdum Lyæum, Euchiumque confeſſus, Calathiſco vuas circumtulit, & Poemata domini ſui, acutiſſima voce traduxit. Ad quem ſonum conuerſus Trimalcio: Dionyſe, inquit, liber eſto. Puer detraxit pileum Apro, capitique ſuo impoſuit. Tum Trimalcio rurſus adiecit: Non negabitis me, inquit, habere Liberum patrem. Laudauimus dictum Trimalcionis, & circumeuntes Puerum ſane perbaſiamus. Ab hoc fer-

culo Trimalcio ad Iaſmum ſurrexit. Nos libertatem ſine Tyranno nacti, cœpimus inuitare conuiuarum ſermones; Clamat itaque primus, cum pataracina popoſciſſet; Dies, inquit, nihil eſt: dum verſas te, nox fit: Itaque nihil eſt melius, quam de cubiculo recta in Triclinium ire. Et mundum frigus habuimus: vix me balneus calfecit; tamen calda potio veſtiarius eſt. Staminatas duxi, & plane matus ſum; vinum mihi in cerebrum abiit. Excepit Seleucus fabulæ partem: Et ego, inquit, non cotidie lauor; Baliſcus enim fullo eſt. Aqua dentes habet, & cor noſtrum cotidie liqueſcit; ſed, cum mulſipultarium obduxi, frigori læcaſim dico; Nec ſane lauare potui, fui enim hodie in funus. Homo bellus, tam bonus Chryſantus animam ebuliit: modo modo me appellauit: videor mihi cum illo loqui. Hei eſt, Hei! Vtres inflati ambulamus; minores quam muſcæ. ſinis tamen aliquam virtutem habent: Nos non pluris ſumus, quam bullæ. Et quid ſi non abſtinax fuiſſet? quinque dies aquam in os ſuum non coniecit, non micam panis, tamen abiit. At plures medici illum perdiderunt, imo ma-

gis malus fatus; Medicus enim nihil aliud eſt, quam animi conſolatio. Tamen bene elatus eſt, vitali lecto, ſtragulis bonis: planctus eſt optime. manumiſit aliquot: etiam ſi maligne illum plorauit vxor. Quid ſi non illam optime accepiſſet? Sed mulier, miluinum genus. Nemini nihil boni facere oportet: æque eſt enim ac ſi in puteum conjicias. Sed antiquus amor carcer eſt. Moleſtus fuit Phileros, qui proclamauit: Viuorum meminerimus: Ille habet, quod ſibi debebatur: Honeſte vixit, honeſte obiit. Quid habet quod queratur? Abax ſecreuit, & paratus fuit quadrantem de ſtercore mordicus tollere. Itaque creuit, quidquid creuit, tamquam fauus. Puto me hercules illum reliquiſſe ſolida centum, & omnia in numis habuit. De re tamen ego verum dicam, qui linguam caninam comedi. Duræ buccæ fuit, linguoſus, Diſcordia non homo. Frater eius fortis fuit, amicus amico, manu vncta, plena menſa, & inter initia malam Parram pilauit. Sed recorrexit coſtas illius, prima vindemia: vendidit enim vinum quantum ipſe voluit: Et, quod illius mentum ſuſtulit, hereditatem accepit, ex qua plus

inuolauit, quam illi relictum eſt. Et ille Stips, dum fratri ſuo iraſcitur; neſcio cui Terræ filio, patrimonium legauit. Longe fugit, quiſquis ſuos fugit. Habuit autem Oracularios ſeruos, qui illum peſſum dederunt: Nunquam autem recte faciet, qui cito credit; vtique homo negotians: Tamen verum, quod frunitus eſt, quam diu vixit: cui datum eſt, non cui deſtinatum. Plane Fortunæ filius, in manu illius plumbum, aurum fiebat. Facile eſt autem, vbi omnia quadrata currunt. Et quod putas illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta, & ſupra: Sed corneolus fuit, ætatem bene ferebat, niger tamquam coruus. Noueram hominem olim oliorum, & adhuc ſalax erat. Non me hercules illum puto in domo canem reliquiſſe. Imo etiam puellarius erat: omnis Mineruæ homo, nec improbo; hoc ſolum enim ſecum tulit. Hæc Phileros dixit; illa Ganymedes: Narrat is, quod nec ad Cœlum, nec ad Terram pertinet; cum interim nemo curat, quid Annona mordet. Non mehercules hodie buccam panis inuenire potui; & quomodo ſiccitas perſeuerat? iam Annum eſurio. Ædilibus male eueniat, qui cum piſto-

ribus colludunt. ſerua me, ſeruabo te. Itaque populus minutus laborat, nam iſti maiores maxillæ, ſemper Saturnalia agunt. O ſi haberemus illos Leones, quos ego hic inueni, cum primum ex Aſia veni! Illud erat viuere. Similia Sicilia interiores, & laruas, ſic iſtos peridopabant, vt illis Iuppiter iratus eſſet. Sed armemini Safinium, tunc habitabat ad arcum veterem me puero, Piper, non homo. Is quacumque ibat terram adurebat; ſed rectus, ſed certus, amicus amico, cum quo audacter poſſes in tenebris micare. In curia autem, quomodo ſingulos vel pilabat, tractabat, nec ſcemas loquebatur: ſed dilectum cum ageret; Porro in Foro, ſic illius vox creſcebat, tamquam tuba. Nec ſudauit vnquam, nec expuit. Puto enim, neſcio quid Aſia Dis habuiſſe. Et quam benignus reſalutare, Nomina omnium reddere, tamquam vnus de nobis. Itaque illo tempore Annona, pro luto erat. Aſſe panem quem emiſſes, non potuiſſes cum altero deuorare; nunc oculum bubulum vidi maiorem. Hei, Hei quotidie hæc colonia retrouerſus creſcit, tamquam coda vituli. Sed quare non habemus Ædilem

trium Cauniarum, qui ſibi mauult aſſem, quam vitam noſtram. Itaque domi gaudet: plus in die Numorum accipit, quam alter Patrimonium habet. Iam ſcio vnde acceperit denarios mille aureos; ſed, ſi nos coleos haberemus, non tantum ſibi placeret. Nunc populus eſt domi leones, foras vulpes; Quod ad me attinet iam Pannos meos comedi, & ſi perſeuerat hæc Annona, Caſulas meas vendam. Quid enim futurum eſt, ſi nec Dij, nec homines eius Coloniæ miſerentur? Ita meos fruniſcar, vt ego puto omnia illa Ædilibus fieri. Nemo enim Cœlum Cœlum putat: Nemo ieiunium ſeruat: Nemo Iouem pili facit: Sed omnes opertis oculis bona ſua computant. Antea Stolatæ ibant, nudis pedibus in Cliuum, paſſis capillis, mentibus puris; & Iouem aquam exorabant: Itaque ſtatim vrceatim plovebat, aut tunc, aut numquam; & omnes ridebant, vt Dij tamquam mures. Itaque Dij pedes lauatos habent: quia nos Religioſi non ſumus, Agri iacent. Oro te, inquit Echion centenarius, melius loquere. Modo ſic, modo ſic, inquit. Ruſticus varium Porcum perdiderat. quod hodie non eſt,

cras erit; ſic vita truditur. Non me hercules patria melior dici poteſt, ſi homines haberet: Sed laborat hoc tempore, nec hoc ſua. Non debemus delicati eſſe: vbique medius Cœlus eſt. Tu, ſi alicubi fueris, dices hic Porcos coctos ambulare. Et ecce habituri ſumus munus excellens inter duo, die feſta, familia non laniſtitia, ſed plurimi liberti. Et Titus noſter magnum Animum habet, & eſt caldicer, ebrius: aut hoc, aut illud erit. Quod vtique, nam illi domeſticus ſum, non eſt mixcix. Ferrum optimum daturus eſt, ſine fuca: Carnarium in medio, vt Amphitheatrum videat. Et habet, vnde relictum eſt illi ſeſtertium trecenties: deceſſit illius Pater male: vt quadringenta impendat, non ſentiet Patrimonium illius, & ſempiterno nominabitur. Iam Manios aliquot habet, & mulierem eſſedariam, & diſpenſatorem Glyconis, qui deprehenſus eſt, cum Domina ſua delectaretur: Videbis populi rixam inter Zelotypos, & Amaſiunculos. Glyco autem, ſeſtertiarius homo, diſpenſatorem ad Beſtias dedit. Hoc eſt, ſe ipſum traducere. Quid ſeruus peccauit, qui coactus eſt facere? Magis illa ma-

tella digna fuit, quam Taurus iactaret? ſed qui Aſinum non poteſt, ſtratum cædit. Quid autem Glycon putabat Hermogenis filiam, vnquam bonum exitum facturam? Ille miluo volanti, poterat vngues reſecare. Colubra reſtem non parit. Glyco, Glyco dedit ſuas: Itaque, quandiu vixerit, habebit ſtigma, nec illam niſi Orcus delebit. Sed ſibi quiſque peccat. Sed ſubolfacio, quod nobis epulum, daturus eſt Mammea, binos denarios mihi, & meis: quod ſi hoc fecerit, eripiat Norbano totum fauorem. Scias oportet, plenis velis hunc vinciturum. Et reuera, quid ille nobis boni fecit? Dedit gladiatores ſeſtertiarios, iam decrepitos, quos ſi ſufflaſſes, cecidiſſent: Iam meliores beſtiarios vidi. Occidit de lucerna equites: putares eos Gallos gallinaceos: alter burdubaſta: alter loripes: tertiarius: mortuus pro mortuo, qui habet neruia præciſa. Vnus alicuius flaturæ fuit Thrax, qui & ipſe ad Dictata pugnauit. Ad ſummam, omnes poſtea ſecti ſunt, adeo de magna turba adhebete acceperant, plane fugæ meræ. Munus tamen, inquit, tibi dedi: Et ego tibi plodo. Computa, & tibi plus do, quam ac-

cepi : manus manum lauat. Videris mihi Agamemnon dicere; Quid iſte argutat moleſtus? Quia tu, qui potes loqui, non loquere. Non es noſtræ faſciæ, & ideo Pauperorum verba derides. Scimus te præ Literis, fatuum eſſe. Quid ergo eſt? Aliqua die, te perſuadeam; vt ad villam venias, & videas Caſulas noſtras: Inueniemus quod manducemus: Pullum, oua. Belle erit, etiam ſi omnia, hoc Anno tempeſtas diſſipare parauit; inueniemus ergo vnde ſaturi fiamus. Etiam tibi Diſcipulus creſcit Cicaro meus, iam quatuor parti dicit; ſi vixerit habebis ad latus ſeruulum. Nam, quidquid illi vacat, caput de Tabula non tollit: ingenioſus eſt, & bono filo, etiam ſi tum naues, morboſus eſt. Ego illi iam tres cardeles occidi, & dixi, quod muſtella comedit. Inuenit tamen alias neruas, & libentiſſime pingit. Ceterum iam Græculis calcem impingit, & Latinas cœpit non male appetere, etiamſi Magiſter eius ſibi placens ſit. Nec vno loco conſiſtit; ſed venit dem Literas! ſed non vult laborare. Eſt & alter, non quidem doctus, ſed curioſus, qui plus docet, quam ſcit. Itaque feriatis diebus, ſolet domum ve-

nire, & quicquid dederis, contentus eſt. Emi ergo nunc Puero aliquot libras rubricatas, Quia volo illum, ad Domus rationem, aliquid de iure guſtare. Habet hæc res panem. Nam literis ſatis inquinatus eſt: Quod ſi reſilierit; deſtinaui illum, Artificij docere, aut conſtreinum, aut Præconem; aut certe Cauſidicum, quod illi auferre non poſſit niſi Orcus. Ideo illi cotidie clamo: Primigeni, crede mihi, quicquid diſcis, tibi diſcis. Vides Phileronem Cauſidicum, ſi non didiciſſet, hodie famem à labris non abigeret. Modo modo, collo ſuo circumferebat onera venalia: nunc etiam aduerſus Norbanum ſe extendit. Literæ theſaurum eſt, & Artificium nunquam moritur. Eiuſmodi Fabulæ vibrabant, cum Trimalcio intrauit, & deterſa fronte vnguento, manus lauit, ſpacioque minimo interpoſito: Ignoſcite mihi (inquit) Amici, multis iam diebus venter mihi non reſpondit, nec Medici ſe inueniunt: Profuit mihi tamen Maleicorum, & tæda, ex aceto. Spero tamen iam ventrem, pudorem ſibi imponit; alioquin circa ſtomachum mihi ſonat, putes Taurum; Itaque, ſi quis veſtrum voluerit

ſua rem cauſa facere: Non eſt, quod illum pudeat. Nemo noſtrum ſolide natus eſt. Ego nullum puto tam magnum tormentum eſſe, quam continere. Hoc ſolum vetare, ne Iouis poteſt. Rides Fortunata? quæ ſoles me nocte deſomnem facere. Nec tamen in Triclinio vllum vetui facere, quod ſe iuuet. Et Medici vetant continere: Vel, ſi quid plus venit, omnia foras parata ſunt: Aqua, laſſant, & cetera minutalia; Credite mihi, anathimias is, ſi in cerebrum it, & in toto corpore fluxum facit; Multos ſcio, ſic periiſſe, dum nolunt ſibi verum dicere. Gratias agimus liberalitati indulgentiæque eius, & ſubinde caſtigamus crebris potiunculis, riſum. Nec adhuc ſciebamus, nos in medio lautitiarum, quo aiunt, diuo laborare: Nam cum mundatis ad Symphoniam Menſis, tres albi ſues in Triclinium adducti ſunt capiſtris & tintinabulis culti: quorum vnum, bimum Nomenculator eſſe dicebat: Alterum trimum: tertium vero iam ſenem. Ego putabam Petauriſtarios intraſſe, & Porcos, ſicut in Circulis mos eſt, Portenta aliqua facturos. Sed Trimalcio expectatione diſcuſſa: Quem, inquit, ex eis vul-

tis in cœnam ſtatim fieri? Gallum enim gallinaceum, Penthiacum, & eiuſmodi nænias Ruſtici faciunt: mei Coci etiam vitulos, eno cocto ſolent facere. Continuoque Cocum vocari iuſſit, & non expectata electione noſtra, maximum natu iuſſit occidi. Et clara voce: Ex quota Decuria es? cum ille ſe ex quadrageſima reſpondiſſet: Emptitius, inquit, an domi natus es? Neutrum, inquit Cocus; ſed teſtamento Panſæ, tibi relictus ſum. Vide ergo, ait, diligenter ponas; ſi non, te iubebo in Decuriam viatorum coniici. Et quidem cocum, potentia admonitum, in culinam obſonium duxit. Trimalcio autem, miti ad nos vultu, reſpexit: Et vinum, inquit, ſi non placet, mutabo; vos illud oportet bonum faciatis. Deorum beneficio non emo: Sed nunc quicquid ad ſaliuam facit, in ſuburbano naſcitur eo, quod ego adhuc non noui. Dicitur confine eſſe Tarracinenſibus & Tarentinis. Nunc coniungere agellis, Siciliam volo, vt cum Africam libuerit ire, per meos Fines nauigem. Sed narra tu mihi Agamemnon, quam Controuerſiam hodie declamaſti. Ego autem ſi Cauſas non ago; in diuiſione tamen Lite-

ras didici, & ne me putes Studia faſtiditum, tres Bibliothecas habeo: vnam Græcam, alteram Latinam. Dic ergo, ſi me amas, periſtaſin Declamationis tuæ. Cum dixiſſet Agamemnon: Pauper, & diues inimici erant; ait Trimalcio, Quid eſt pauper? Vrbane, inquit Agamemnon, & neſcio quam Controuerſiam expoſuit. Statim Trimalcio: Hoc, inquit, ſi factum eſt, Controuerſia non eſt: Si factum non eſt, nihil eſt. Hæc aliaque, cum effuſiſſimis proſequeremur laudationibus: Rogo, inquit, Agamemnon mihi cariſſime: Numquid duodecim Ærumnas Herculis tenes, aut de Vlyſſe fabulam: Quemadmodum illi Cyclops, pollicem poricino extorſit? Solebam hæc ego puer apud Homerum legere. Nam Sibyllam quidem Cumis, ego ipſe oculis meis vidi, in ampulla pendere; & cum illi pueri dicerent: Sibylla tethilis; reſpondebat illa, Apothan in helo. Nondum efflauerat omnia, cum Repoſitorium cum Sue ingenti Menſam occupauit. Mirari nos celeritatem cœpimus, & iurare ne Gallum quidem gallinaceum, tam cito percoqui potuiſſe; tanto quidem magis, quod longe maior nobis porcus vi-

debatur eſſe, quam paulo ante Aper fuerat. Deinde magis, magiſque Trimalcio intuens eum: Quid? Quid, inquit, Porcus hic, non eſt exenteratus? Non me hercules eſt. Voca, voca Cocum in medio. Cum conſtitiſſet ad menſam cocus triſtis, & diceret ſe oblitum eſſe exenterare. Quid oblitus? Trimalcio exclamat: Putes illum piper, & cuminum non conieciſſe? deſpolia. Non fit mora: deſpoliatur Cocus, atque inter duos tortores mœſtus conſiſtit. Deprecari tamen omnes cœperunt, & dicere: Solet fieri; Rogamus mittes; poſtea ſi fecerit, Nemo noſtrum pro illo rogabit. Ego crudeliſſimæ ſeueritatis, non potui me tenere; ſed inclinatus ad aurem Agamemnonis: Plane, inquam, hic debet ſeruus eſſe nequiſſimus. Aliquis obliuiſceretur Porcum exenterare? Non mehercules illi ignoſcerem, ſi piſcem præteriſſet. At non Trimalcio, qui relaxato in hilaritatem vultu: Ergo, inquit, quia tam malæ memoriæ es, palam nobis illum exentera. Recepta Cocus tunica, cultrum arripuit, Porcique ventrem hinc atque illinc, timida manu ſecuit. Nec mora, ex plagis ponderis inclinatione creſcentibus,

bus, tomacula cum botulis effuſa ſunt. Plauſum, poſt hoc automaton, Familia dedit, & Gaio feliciter conclamauit: Nec non Cocus potione oneratus eſt, etiam argentea corona, poculumque in lance accepit Corinthia: quam cum Agamemnon propius conſideraret, ait Trimalcio: Solus ſum, qui vera Corinthia habeam. Expectabam, vt pro reliqua inſolentia, diceret ſibi vaſa Corintho afferri. Sed ille melius: Et forſitan, inquit, quæris, quare ſolus Corinthia vera poſſideam? quia ſcilicet Ærarius, à quo emo, Corinthus vocatur: Quid eſt autem Corinthium, niſi quis Corinthum habeat? Et, ne me putetis neſapium eſſe, valde bene ſcio, vnde primum Corinthia nata ſint. Cum Ilium captum eſt, Annibal homo vafer, & magnus Scelio, omnes Statuas æneas, & aureas, & argenteas in vnum rogum congeſsit, & eas incendit; factæ ſunt in vnum Æra miſcellanea. Ita ex hac maſſa Fabri ſuſtulerunt, & fecerunt catilla, & paropſides, ſtatuncula. Sic Corinthia nata ſunt ex omnibus in vnum; Nec hoc, nec illud. Ignoſcetis mihi quid dixero: Ego malo mihi vitrea. Certe nolunt. Quod ſi non frangerentur;

mallem mihi quam aurum, nunc autem vilia ſunt. Fuit tamen faber, qui fecit phialam vitream, quæ non frangebatur. Admiſſus erga Cæſarem eſt; cum ſuo munere: Deinde fecit reporrigere Cæſari, & illam in pauimentum proiecit. Cæſar non pote validius, quam expauit. At ille ſuſtulit phialam de terra: colliſa erat, tamquam vaſum æneum. Deinde martiolum de ſinu protulit, & phialam cito belle correxit. Hoc facto putabat ſe coleum Iouis tenere. Vtique poſtquam illi dixit. Nunquid alius ſcit hanc condituram vitreorum? Vide modo. Poſtquam negauit, iuſsit illum Cæſar decollari: Quia enim ſi ſcitum eſſet; Aurum pro luto, haberemus. In Argento plane ſtudioſus ſum. Habeo ſcyphos vrnales plus minus, quemadmodum Caſſandra occidit filios ſuos, & pueri mortui iacent, ſicuti vere putes. Habeo Capidem, quam reliquit Patronus meus; vbi Dædalus Nioben in equum Troianum includit. Nam hemerotis pugnaſſent petraitis in poculis. Habeo omnia ponderoſa; meum enim Intelligere, nulla pecunia vendo. Hæc dum refert, Puer calicem proiecit; ad quem reſpiciens Tri-

malcio: Cito, inquit, Te ipſum cæde, quia nugax es; ſtatim Puer demiſſe labari. At ille: Quid me, inquit, rogas? tamquam ego tibi moleſtus ſim. Suadeo à te impetres, ne ſis nugax. Tandem ergo exoratus à nobis, miſſionem dedit Puero. Ille dimiſſus circa menſam percucurrit, & Aquam foras, vinum intro clamauit. Excipimus vrbanitatem iocantis, & ante omnes Agamemnon, qui ſciebat, quibus meritis reuocaretur ad cœnam. Ceterùm laudatus Trimalcio hilarius bibit, etiam ebrio proximus. Nemo, inquit, veſtrum rogat Fortunatam meam, vt ſaltet? Credite mihi, cordacem nemo melius ducit: atque ipſe erectis ſupra frontem manibus. Syrum hiſtrionem exhibebat, concinente tota Familia: Madeia, Perimadeia; & prodiiſſet in medium, niſi Fortunata ad aurem acceſsiſſet: &, credo, dixerit: Non decere grauitatem eius, tam humiles ineptias. Nihil autem tam inæquale erat: Nam modo, ad Fortunatam ſuam reuertebatur, modo ad Naturam. Et plane interpellauit ſaltationis libidinem Actuarius, qui tamquam vrbis Acta recitauit. VII. Kal. Sextiles, in prædio Cumano, quod eſt

Trimalcionis, nati ſunt pueri XXX, puellæ XL: Sublata in horreum ex area, tritici millia modium quingenta: Boues domiti quingenti. Eodem die Mithridates ſeruus in crucem actus eſt: quia Gai noſtri Genio male dixerat. Eodem die in arcam relatum eſt, quod collocari non potuit, Seſtertium centies. Eodem die incendium factum eſt, in hortis Pompeianis, ortum ex Ædibus nocte villici. Quid? inquit Trimalcio: Quando mihi Pompeiani horti empti ſunt? Anno priore, inquit Actuarius, & ideo in Rationem nondum venerunt. Excanduit Trimalcio: & Quicumque, inquit, mihi fundi empti fuerint, niſi intra ſextum menſem ſciero, in Rationes meas inferri veto. Iam etiam edicta Ædilium recitabantur: & Saltuariorum teſtamenta, quibus Trimalcio cum elogio, exheredabatur. Iam nomina villicorum: & repudiata a circumitore Liberta, in Balneatoris contubernio deprehenſa: & Atrienſis, Baias relegatus. Iam reus factus Diſpenſator: & iudicium inter Cubicularios actum. Petauriſtarij autem tandem venerunt: Baro inſulſiſsimus, cum ſcalis conſtitit, puerumque iuſſit per gradus,

& in ſumma parte odaria ſaltare: circulos deinde ardentes tranſire, & dentibus amphoram ſuſtinere. Mirabatur hæc ſolus Trimalcio, dicebatque ingratum artificium eſſe. Ceterum duo eſſe in rebus humanis, quæ libentiſſime ſpectaret, Petauriſtarios, & Cornices: reliqua animalia, Cromataricas meras eſſe: Nam & Comœdos, inquit, emeram, & malui illos Attellam facere, & Choraulem meum iuſſi Latine cantare. Cum maxime, hæc dicente Gaio, puer Trimalcionis delapſus eſt. Conclamauit Familia, nec minus Conuiuæ, non propter hominem tam perditum, cuius etiam ceruices fractas libenter vidiſſent: Sed propter malum exitum cœnæ, ne neceſſe haberent alienum mortuum plorare. Ipſe Trimalcio cum grauiter ingemuiſſet, ſuperque brachium, tamquam læſum incubuiſſet; concurrerē Medici, & inter primos, Fortunata crinibus paſsis, cum ſcypho; miſeramque ſe, atque infelicem proclamauit. Nam puer quidem, qui ceciderat, circumibat iamdudum pedes noſtros, & miſsionem rogabat. Peſsime mihi erat, ne his precibus, periculi aliquid cataſtropha quæreretur. Nec enim adhuc ex-

ciderat cocus ille, qui oblitus fuerat, porcum exenterare. Itaque totum circumſpicere Triclinium cœpi, ne per parietem automaton aliquod, exiret; vtique poſtquam ſeruus verberari cœpit, qui brachium Domini contuſum, alba potius, quam conchiliata, inuoluerat lana. Nec longe aberrauit ſuſpicio mea: in vicem enim cœnæ, venit decretum Trimalcionis, quo Puerum iuſsit liberum eſſe, ne quis poſſet dicere, tantum virum eſſe a ſeruo, liberatum. Comprobamus nos factum, & quam in præcipiti Res humanæ eſſent, vario ſermone garrimus. Ita, inquit Trimalcio, non oportet hunc caſum ſine Inſcriptione tranſire; ſtatimque codicillos popoſcit, & non diu, cogitatione diſtorta, hæc recitauit:

Quod non expectes, ex tranſuerſo fit:
Et ſuper nos Fortuna negotia curat.

Diſticon Trimalcionis eſt, cum Elego ſuo:

Quare da nobis, vina falerna puer.

Ab hoc Epigrammate cœpit Poëtarum eſſe mentio, diuque ſumma Carminis penes Mopſum Thracem, memorata eſt; donec Trimalcio: Rogo, inquit, Magiſter, Quid putas inter Ciceronem, &

Publium intereſſe? Ego alterum puto, diſertiorem fuiſſe: alterum honeſtiorem. Quid enim his melius dici poteſt?

Luxuriæ ritu Martis marcent mœnia
Tuo palato clauſus pauo naſcitur,
Plumato amictus auro Babylonico:
Gallina tibi Numidica, tibi Gallus ſpado,
Ciconia etiam grata, peregrina, hoſpita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotaliſtria,
Auis exul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo.
Quo margarita cara, tribacca Indica?
An vt Matrona ornata phaleris pelagiis,
Tollat pedes, indomita in ſtrato extraneo?
Smaragdum ad quam rem, viridem, pretioſum vitrum?
Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Niſi vt ſcintillent? probitas eſt carbũculos,
Æquum eſt inducere nuptam ventum textilem,
Palam proſtare nudam in nebula lunæ.

Quod autem, inquit, putamus ſecundum Literas, difficillimum eſſe artificium? Ego puto Medicum & Numularium. Medicus, qui ſcit, quid Homunciones intra præcordia ſua habeant, & quando Febris veniat. Etiam ſi illos odi peſſime, qui mihi iubent ſæpe Anatinam parari.

Numularius, qui per argentum æs videt. Nam mutæ beſtiæ laborioſiſſimæ, boues, & oues. Boues, quorum beneficio panem manducamus: Oues, quia lana illæ nos glorioſos faciunt, & facinus indignum aliquis ouillam eſſet tunicam habet: Apes enim ego diuinas beſtias puto, quæ mel vomunt, etiamſi dicuntur, illud a Ioue afferre. Ideo autem pungunt, quia vbicumque dulce eſt, ibi & acidum inuenies. Iam etiam Philoſophos de negotio deiiciebat, cum pittacia in ſcypho circumferri cœperunt. Puerque ſuper hoc poſitus officium, Apophoreta recitauit, Argentum ſceleratum. Allata eſt perna, ſupra quam acitabula erant poſita, ceruical, offla, colaris. Allata eſt ſeriſapia, & contumelia æcrophragiæ, ſæledatæ ſunt, & cenſus cum malo; porri, & perſica; flagellum, & cultrum: accepit, paſſeres & muſcarium; vuam paſſam, & mel Atticum; cœnatoria, & forenſia; offlam, & tabulas: accepit canalem, & pedalem: lepus, & ſolea eſt allata: muræenam, & literam murem cum rana alligatam, faſcemque betæ. Diu riſimus. Sexcenta huiuſmodi fuerunt, quæ iam ceciderunt memoria

mea. Ceterum Aſcyltos intemperantis licentiæ, cum omnia, ſublatis manibus eluderet, & vſque ad lacrimas rideret; vnus ex conlibertis Trimalcionis, excanduit: is ipſe, qui ſupra me diſcumbebat: &, Quid rides, inquit, berbex? An tibi non placent lautitiæ Domini mei? Tu enim beatior es, & conuiuare melius ſoles? Ita Tutelam huius loci habeam propitiam, vt ego, ſi ſecundum illum diſcumberem, iam illi balatum duxiſſem. Bellum pomum, qui rideat alios: Larifuga neſcio quis nocturnus, qui non valet lotium ſuum. Ad ſummam, ſi circumminxero illum, neſciet qua fugiat. Non me hercule, ſoleo cito feruere, ſed in molli carne, vermes naſcuntur. Ridet? Quid habet, quod rideat? Nunquid pater fœtum emit? Lana, eques Romanus es? Et ego Regis filius. Quare ergo ſeruiuiſti? Quia ipſe me dedi in ſeruitutem, & malui Ciuis Romanus eſſe, quam Tributarius: & nunc ſpero me ſic viuere, vt nemini iocus ſim. Homo inter homines ſuos, capite aperto, ambulo: aſſem ærarium nemini debeo: Conſtitutum habui nunquam: Nemo mihi in foro dixit, Redde quod debes: Glebulas emi:

lamellulas paraui: viginti ventres paſco, & canem: Contubernalem meam redemi, ne quis in illius manus tergeret. Mille denarios pro capite ſolui. Seuir gratis factus ſum. Spero ſic moriar, vt mortuus non erubeſcam. Tu autem, tam laborioſus es, vt poſt te non reſpicias? In alio pedicellum vides: In te ricium non vides? Tibi ſoli ridiculi videmur? Ecce magiſter tuus, homo maior natu: placemus illi. Tu læticuloſus, nec munecma arguta ſuaſus fictilis: Imo lorus in aqua, lentior, non melior: Tu beatior es, bis prandebis cœna. Ego fidem meam malo, quam Theſauros. Ad ſummam, quiſquam me bis popoſcit. Annis quadraginta ſeruiui: Nemo tamen ſcit, vtrum ſeruus eſſem, an liber: Et puer capillatus in hanc Coloniam veni; adhuc Baſilica non erat facta: Dedi tamen operam, vt Domino ſatisfacerem, homini mali iſto & dignitoſſo, cuius pluris erat vnguis, quam Tu totus es: & habebam in domo, qui mihi pedem opponerent hac, illac: Tamen, Genio illius gratias, enataui. Hæc ſunt vera: Athlanam in ingenuum naſci tam facile eſt, quam accedere iſtoc. Quid nunc ſtupes, tamquam Hircus merculia?

Poſt hoc dictum, Gyton, qui ad pedes ſtabat, riſum iam diu compreſſum, etiam indecenter effudit. Quod cum animaduertiſſet aduerſarius Aſcylti, flexit conuicium in puerum: & Tu autem, inquit, etiam rides, cepa pirrata? O Saturnalia! Rogo, menſis December eſt? Quando viceſimam numeraſti? Quid faciat crucis offla, coruorum cibaria? Curabo iam tibi Iouis iratus ſit, & iſti, qui tibi non imperat. Ita ſatur pane fiam, vt ego iſtud cum liberto meo dono; alioquin iam tibi de præſentiarum reddidiſſem. Bene nos habemus, aut iſti genge, qui tibi non imperant. Plane qualis dominus, talis & ſeruus. Vix me teneo, & ſum natura calidus: Cicer eius cum cæpi matrem meam, dupondij non facio: recte videbo te ſtu**: publicum mus: Imo terræ tuber. nec ſurſum nec deorſum non creſco, niſi Dominum tuum in rutæ folium, non coniecit. Nec tibi par ero, licet me hercules, Iouem Olympium clames, curabo longe, tibi ſit comula iſta betalis, & Dominus dupondiarius. Recte venies ſub dentem: aut ego non me noui, aut non deridebis, licet barbam auream habeas. Satuna tibi irata ſit,

curabo, & qui te primus decero defecit. Non didici geometras, cretica, & alogias memas: ſed lapidarias literas ſcio. Partes centum dico, ad æs, ad pondus, ad numum. Ad ſummam, ſi quid vis, ego & tu, ſponſiunculam exi defero lana. Iam ſcies Patrem tuum mercedes perdidiſſe. Quamuis & Rhetoricam ſcio: ecce quidem vobis longe venio, late venio, ſolue me. Dicam tibi, qui de nobis currit, & de loco non mouetur: Qui de nobis creſcit, & minor fit. Curris, ſtupes, ſatagis, tamquam mus in matella. Ergo aut tace, aut meliorem noli moleſtare, qui te natum non putat, niſi ſi me iudicas anulos buxeos curare, quos amicæ tuæ inuolaſti. Occuponem propitium, eamus in forum, & pecunias mutuemur. iam ſcies hoc ferrum, fidem habere. Vah bella res eſt volpi. ſuda. ita lucrum faciam, & ita bene moriar, aut populus per exitum meum iuret, niſi te toga vbique peruerſa, fuero perſecutus. Bella res & iſte, qui te hæc docet, Mufrius non Magiſter. Didicimus; dicebat enim Magiſter: ſunt veſtra ſalua: Recta domum: caue circumſpicias: caue maiorem maledicas: aut numera mappalia.

Nemo dupondum euadit. Ego, quod me ſic vides, propter artificium meum, Diis gratias ago. Cœperat Aſcyltos reſpondere conuicio: ſed Trimalcio delectatus colliberti eloquentia: Agite, inquit, ſcordalias de medio; ſuauiter ſit potius: & tu Hermeros, parce Aduleſcentulo: ſanguen illi feruet. Tu melior eſto. Semper in hac re, qui vincitur, vincit. Et tu, cum eſſes capo coco coco, atque cor non habeas. Simus ergo, quod melius eſt, a primitis hilares, & Homeriſtas ſpectemus. Intrauit Factio ſtatim, haſtiſque ſcuta concrepuit. Ipſe Trimalcio in puluino conſedit: & cum Homeriſtæ Græcis verſibus colloquerentur, vt inſolenter ſolent: Ille canora voce Latine legebat librum. Mox ſilentio facto: Scitis, inquit, quam Fabulam agant. Diomedes, & Ganymedes, duo Fratres fuerunt: horum ſoror, erat Helena. Agamemnon illam rapuit, & Dianæ ceruam ſubiecit. Ita nunc Homerus dicit, quemadmodum inter ſe pugnent Troiani, & Parentini. Vicit ſcilicet, & Iphigeniam filiam ſuam Achilli dedit vxorem. Ob eam rem Aiax inſanit, & ſtatim Argumentum explicabit. Hæc vt

dixit Trimalcio, clamorem Homeriſtæ ſuſtulerunt, interque Familiam diſcurrentem, vitulus in lance clunaria elixus, allatus eſt, & quidem galeatus. Secutus eſt Aiax, ſtrictoque gladio, tanquam inſaniret, concidit, ac modo verſa, modo ſpuma geſticulatus; mucrone fruſta collegit, mirantibuſque, vitulum partitus eſt. Nec diu mirari licuit tam elegantes ſtrophas: Nam repente Lacunaria ſonare cœperunt, totumque Triclinium intremuit. Conſternatus ego exſurrexi, & timui ne per Tectum Petauriſtarius aliquis, deſcenderet. Nec minus reliqui conuiuæ mirantes, erexere vultus, expectantes quid noui de Cælo nuntiaretur. Ecce autem deductus e Lacunaribus ſubito Circulus ingens, de Cupa videlicet grandi excuſſus demittitur, cuius per totum orbem Coronæ aureæ, cum alabaſtris vnguenti, pendebant. Dum hæc Apophoreta iubemur ſumere, reſpiciens ad menſam, Iam illic Repoſitorium cum Placentis aliquot, erat poſitum, quod medium Priapus à piſtore factus, tenebat, Gremioque ſatis amplo, omnis generis poma & vuas ſuſtinebat, more vulgato. Auidius ad pompam, manus por-

reximus, & repente noua Ludorum remiſſio, hilaritatem ſic refecit. Omnes enim placentæ, omniaque poma, etiam minima vexatione contacta, cœperunt effundere crocum, & vſque ad nos moleſtus humor, accedere. Rati ergo ſacrum eſſe periculum, tam religioſo apparatu perfuſum; conſurreximus altius, & Auguſto patri Patriæ, Feliciter, diximus. Quibuſdam tamen, etiam poſt hanc venerationem, poma rapientibus, & ipſas mappas impleuimus. Ego præcipue, qui nullo ſatis amplo munere, putabam me onerare Gytonis ſinum. Inter hæc, tres Pueri candidas ſuccincti tunicas, intrauerunt: Quorum duo Lares bullatos ſupra menſam, poſuerunt: vnus pateram vini circumferens, Dij propitij, clamabat. Aiebat autem, vnum Cerdonem: alterum Felicionem; tertium Lucronem vocari. Nos etiam veram Imaginem ipſius Trimalcionis, cum iam omnes baſiarent, erubuimus præterire.

Poſtquam ergo omnes bonam Mentem, bonamque Valetudinem ſibi optarunt: Trimalcio ad Nicerotem reſpexit: & Solebas, inquit, ſuauius eſſe in conuictu; neſcio quid nunc taces, nec mu-

tis. Oro te, ſic Felicem me videas; Narra illud, quod tibi vſu venit. Niceros delectatus affabilitate Amici: Omne me, inquit, lucrum tranſeat, niſi iamdudum gaudimonio diſſilio, quod te Talem video. Itaque Hilaria mera ſint, etſi timeo iſtos Scholaſticos, ne derideant. Viderint. Narrabo tamen, quid enim mihi aufert, qui ridet? Satius eſt rideri, quam derideri. Hæc vbi dicta dedit, talem Fabulam exorſus eſt. Cum adhuc ſeruirem, habitabamus in vico anguſto (nunc Gauillæ domus eſt) ibi, quomodo Dij volunt, amare cœpi vxorem Terentij coponis: noueratis Meliſſam Tarentinam, pulcherrimum Baci ballum. Sed ego non mehercule, corporaliter; aut propter res venerarias curaui; ſed magis, quod bona, moriar, fuit. Si quid ab illa petij, nunquam mihi negatum fuit. Aſſem ſemiſſem habui: in illius ſinum demandaui, nec vnquam feſfellitus ſum huius contubernalis. Ad villam, ſupremum diem obiit. Itaque per ſcutum, per ocream egraginaui quemadmodum ad illam peruenirem: In anguſtiis autem, Amici apparent. Forte Dominus Capuæ exierat ad ſcruta Scita expedienda. Nactus ego

occa-

occaſionem, perſuadeo Hoſpitem noſtrum, vt mecum ad quintum milliarium veniat. Erat autem miles fortis, tanquam Orcus apoculanius. Nos circa gallicinia, Luna lucebat tanquam meridie, venimus inter monimenta. Homo meus cœpit ad ſtellas facere: ſed ego cantabundus & ſtellas numero: Deinde vt reſpexi ad comitem; ille exuit ſe, & omnia veſtimenta ſecundum iam poſuit mihi in animo in naſo eſſe. Stabam tamquam mortuus. At ille circum minxit veſtimenta ſua, & ſubito Lupus factus eſt. Nolite me iocari putare; vt mentiar, nullius Patrimonium tanti facio. Sed, quod cœperam dicere: Poſtquam lupus factus eſt, vlulare cœpit, & in Siluas fugit. Ego primitus neſciebam vbi eſſem: Deinde acceſſi, vt veſtimenta eius tollerem: Illa autem, lapidea facta ſunt. Qui mori timore, niſi ego? Gladium tamen ſtrinxi, & mataritata vmbras cecidi, donec ad villam Amicæ meæ, peruenirem. In laruam intraui; pene animam ebulliui. Sudor mihi per bifurcum volabat: oculi mortui: vix vnquam refectus ſum. Meliſſa mea mirari cœpit, quod tam ſero ambularem: &, Si ante, inquit, veniſſes, ſaltem no-

bis adiutaſſes: Lupus enim Villam intrauit, & omnia pecora, tamquam lanius ſanguinem illis miſit. Nec tamen deriſit, etiamſi fugit: Seruus enim noſter lancea collum eius traiecit. Hæc vt audiui, operire oculos amplius non potui, ſed luce clara hac noſtri Domum fugi, tamquam copo copilatus. Et poſtquam veni in illum locum, in quo lapidea veſtimenta erant facta; nihil inueni, niſi ſanguinem. Vt vero domum veni, iacebat Miles meus in lecto, tanquam bouis: & collum illius, Medicus curabat. Intellexi illum verſipellem eſſe, nec poſtea cum illo, panem guſtare potui: Non, ſi me occidiſſes. Viderint, qui de hoc alibi exopiniſſent: Ego ſi mentior, Genios veſtros iratos habeam.

Attonitis admiratione vniuerſis: Saluo, inquit, Trimalcio, tuo ſermone, ſi qua fides eſt, vt mihi pili inhorruerunt: Quia ſcio Niceronem, nihil nugarum narrare. Imo certus eſt, & minime linguoſus: Nam & ipſe vobis, rem horribilem narrabo. Aſinus in tegulis, cum adhuc capillatus eſſem, nam à puero vitam chiam geſſi i p i m moſtri delicatus deceſſit, me hercules, margaritum, cacritus,

& omnium numerum. Cum ergo illum Mater miſella plangeret, & nos tum plures in triſtimonio eſſemus: ſubito Strigæ cœperunt. putares canem leporem perſequi. Habebamus tunc hominem Cappadocem, longum, valde audaculum & qui valebat, Iouem iratum tollere. Hic audacter ſtricto gladio, extra oſtium percucurrit, inuoluta manu ſiniſtra curioſe, & Mulierem, tanquam hoc loco ſaluum ſit, quod tango; mediam traiecit. Audimus gemitum, & plane non mentior, ipſam non vidimus. Baro autem noſter introuerſus ſe proiecit in Lectum, & corpus totum liuidum habebat, quaſi flagellis cæſus: Quia ſcilicet illum tetigerat mala manus. Nos cluſo oſtio redimus iterum ad officium: Sed dum mater amplexaret corpus filij ſui, tangit & videt minuciolum de ſtramentis factum: Non cor habebat, non inteſtina, non quicquam: Scilicet iam ſtrigæ puerum inuolauerant, & ſuppoſuerant ſtramentitium vaccatonem. Rogo vos, oportet credatis, ſunt mulieres plus ſciæ: ſunt Nocturnæ, & quod ſurſum eſt, deorſum faciunt. Ceterum baro ille longus, poſt hoc factum, nunquam coloris ſui fuit: Imo poſt pau-

cos dies phreneticus periit. Miramur nos, & pariter credimus, oſculatique menſam rogamus Nocturnas, vt ſuis ſe teneant, dum redimus à cœna. Et ſane iam lucernæ mihi plures videbantur ardere, totumque Triclinium eſſe mutatum, cum Trimalcio: Tibi dico, inquit, Plocrime, nihil narras? nihil nos delectaris? & ſolebas ſuauis eſſe, canturire, belle deuerbia adjicere, Melicam heu, heu! Ab iſtis dulcis carica. Iam, inquit ille, quadrigæ meæ decucurrerunt, ex quo podagricus factus ſum: Alioquin cum eſſem adoleſcentulus, cantando pene phtiſicus factus ſum. Quid ſaltare? quid deuerbia? quid tonſtrinum? quem parem habui, niſi vnum Apelletem? oppoſitaque ad os manu, neſcio quid tetrum exſibilauit: quod poſtea, Græcum eſſe affirmabat. Nec non Trimalcio ipſe, cum tubicines eſſet imitatus, ad Delicias ſuas reſpexit, quem Crœſum appellabat. Puer autem lippus, ſordidiſſimus dentibus, catellam nigram, atque indecenter pinguem, praſina inuoluebat faſcia; panemque ſemiſſem ponebat ſupra Torum: Atque hac nauſea recuſantem ſaginabat. Quo admonitus officio Trimalcio, Scylacem iuſſit adduci, Præ-

ſidium domus, familiæque. Nec mora, ingentis formæ adductus eſt Canis catena vinctus, admonituſque oſtiarij calce, vt cubaret; ante menſam ſe poſuit. Tum Trimalcio iactans candidum panem: Nemo, inquit, in Domo mea, me plus amat. Indignatus puer, quod Scylacem tam effuſe laudaret, Catellam in terra depoſuit; hortatuſque, vt ad rixam properaret: Scylax canino, ſubito, vſus ingenio, teterrimo latratu Triclinium impleuit, margaritamque Crœſi, pæne lacerauit. Nec intra rixam tumultus conſtitit: Sed candelabrum etiam ſupra menſam euerſum, & vaſa omnia cryſtallina comminuit, & oleo feruenti aliquot conuiuas reſperſit. Trimalcio, ne videretur iactura motus, baſiauit Puerum, ac iuſſit ſupra dorſum aſcendere ſuum. Non moratus ille vſus equo, manuque plena ſcapulas eius ſubinde verberauit, interque riſum proclamauit: Bucca, bucca, quot ſunt hic. Repreſſus ergo Trimalcio, camellam grandem iuſſit miſceri, potiones diuidi omnibus ſeruis, qui ad pedes ſedebant, adiecta exceptione: Si quis, inquit, noluerit accipere, caput illi perfunde. interdiu ſeuera, nunc hilaria.

Hanc humanitatem inſecutæ ſunt Matteæ, quarum etiam recordatio me, ſi qua eſt dicenti fides, offendit. Singulæ enim gallinæ altiles, pro turdis circulatæ ſunt, & oua anſerina pileata: Quæ vt comeſſemus ambitioſiſſime nobis Trimalcio petiit: dicens exoſſatas eſſe gallinas. Inter hæc, Triclinij valuas Lictor percuſſit, amictuſque veſte alba, cum ingenti frequentia Commiſſator intrauit. Ego maieſtate conterritus, Prætorem putabam veniſſe. Itaque tentaui aſſurgere, & nudos pedes in terram deferre. Riſit hanc trepidationem Agamemnon, & Contine te, inquit, homo ſtultiſſime. Habinna Seuir eſt, idemque lapidarius, qui videretur monumenta optime facere.

Recreatus hoc ſermone, repoſui cubitum, Habinnamque intrantem cum admiratione ingenti, ſpectabam. Ille autem iam ebrius, vxoris ſuæ humeris impoſuerat manus, oneratuſque aliquot coronis, & vnguento per frontem in oculos fluente, Prætorio loco ſe poſuit, continuoque vinum, & caldam popoſcit. Delectatus hac hilaritate, Trimalcio, & ipſe capaciorem popoſcit ſcyphum, quæſiuitque, quomodo acceptus eſſet? Om-

nia, inquit, habuimus, præter te: oculi enim mei hic erant: & me hercules, bene fuit. Sciſſa lacuum nouendialem ſeruo ſuo miſello, faciebat, quem mortuum manumiſerat. Puto cum vicenſimariis magnam mantiſſam habet. quinquaginta enim millibus, exiſtimant mortuum. Sed tamen ſuauiter fuit, etiam ſi coacti ſumus dimidias potiones, ſupra oſſicula eius effundere. Tamen, inquit, Trimalcio, quid habuiſtis in Cœna? Dicam, inquit, ſi potuero, non tam bonæ memoriæ ſum, vt frequenter nomen meum obliuiſcar. Habuimus tamen in primo porcum poculo coronatum, & circa, ſaucunculum, & gizeria optime facta, & certe betam, & panem autopyrum de ſuo ſibi, quem ego malo, quam candidum: & vires facit, & cum mea re cauſa facio, non ploro. Sequens ferculum fuit Scriblita frigida, & ſupra, mel caldum, infuſum excellens, Hiſpanum. Itaque de Scriblita quidem non minimum edi: De melle me vſque tetigi circa cicer, & lupinum, calue arbitratu, & mala ſingula. Ego tamen duo ſuſtuli, & ecce in mappa alligata habeo, nam ſi aliquid muneris meo Vernulæ non tulero, habe-

bo conuicium. Bene me admonet Domina mea. In proſpectu habuimus vrſinæ fruſtum, de quo cum imprudens Scintilla, guſtaſſet, pæne inteſtina ſua vomuit. Ego contra, plus libram comedi: Nam ipſum aprum ſapiebat: & ſi, inquam, vrſus homuncionem comeſt: Quanto magis homuncio debet vrſum comeſſe? In ſumma habuimus caſeum mollem, & ſapa, & cocleas ſingulas, & cordis fruſta, & epatia in catillis, & oua pileata, & rapam & ſenape, & catillum concagatum, pax palamedes, & in aluco circulata ſunt oxicomina. Vnde quidam, etiam improbiter nos pugno ſuſtulerunt: Nam perna emiſſionem dedimus. Sed narra mihi Gai rogo, Fortunata quare non recumbit? Quomodo noſti illam, inquit, Trimalcio, niſi argentum compoſuerit, niſi reliquias pueris diuiſerit; Aquam in os ſuum, non reiiciet. Atqui, reſpondit Habinnas, niſi illa diſcumbit, ego me apoculo. Et cœperat ſurgere, niſi ſigno dato, Fortunata quater amplius, a tota Familia eſſet vocata. Venit ergo galbino ſuccincta cingillo, ita vt infra ceraſina appareret tunica, & periſcelides tortæ, phœcaſiæque inauratæ. Tunc ſudario

manus tergens, quod in collo habebat, applicat ſe illi Toro, in quo Scintilla Habinnæ diſcumbebat vxor, oſculataque plaudentem: eſt te, inquit, videre. Eo deinde peruentum eſt, vt Fortunata armillas ſuas, craſſiſſimis detraheret lacertis, Scintillæque miranti oſtenderet. Vltimo etiam periſcelides reſoluit, & reticulum aureum, quem ex ſobriiſſa eſſe dicebat. Notauit hæc Trimalcio, iuſſitque afferri omnia: &, Videtis, inquit, Mulieres compedes: ſic nos Barcalæ de ſpoliamur. Sex pondo & ſelibram debet habere: Et ipſe nihilominus, habeo decem pondo armillam, ex milleſimis Mercurij factam. Vltimo etiam, ne mentiri videretur; ſtateram iuſſit afferri, & circulatum approbari pondus. Nec melior Scintilla, quæ de ceruice ſua capſellam detraxit aureolam, quam Felicionem appellabat. Inde duo crotalia protulit, & Fortunatæ inuicem conſideranda dedit: &, Domini inquit, mei beneficio, nemo habet meliora. Quid, inquit Habinnas, excattariſſaſti me, vt tibi emerem fabam vitream? Plane, ſi Filiam haberem, auriculas illi præciderem. Mulieres ſi non eſſent, omnia pro luto

habéremus. Nunc hoc eſt caldum meiere, & frigidum potare. Interim Mulieres ſauciæ inter ſe riſerunt, ebriæque iunxerunt oſcula: Dum altera diligentiam Matri familiæ iactat: Altera delicias, & indulgentiam viri. Dumque ſic cohærent, Habinnas furtim conſurrexit, pedeſque Fortunatæ correctos, ſuper lectum immiſit. An, an, illa proclamauit, aberrante tunica ſuper genua compoſita? Ergo in gremio Scintillæ indecens, imam rubore faciem ſudario abſcondit. Interpoſito deinde ſpatio, cum ſecundas Menſas Trimalcio, iuſſiſſet afferri: Suſtulerunt ſerui omnes Menſas, & alias attulerunt, Scrobemque croco, & minio tinctam ſparſerunt: Et, quod nunquam ante videram, ex lapide ſpeculari puluerem tritum. Statim Trimalcio: Poteram, inquit, hoc ferculo eſſe contentus, ſecundas enim habetis Menſas. Si quid belli habes, affer. Interim puer Alexandrinus, qui caldam miniſtrabat Luſcinias cœpit imitari, clamante Trimalcione ſubinde: Muta. Ecce alius Ludus: Seruus, qui ad pedes Habinnæ ſedebat, iuſſus, credo, à Domino ſuo, proclamauit ſubito, canora voce:

Interea medium Æneas iam claſſe tenebat.

Nullus ſonus vnquam acidior percuſſit aures meas. nam, præter Errantis barbariem; aut abiectum, aut diminutum clamorem, miſcebat Atellanicos verſus; vt tunc primum me etiam Virgilius offenderit. Laſſus tamen, cum aliquando deſiiſſet, adiecit Habinnas: Et nunquid didicit? Sed ego ad Circulatores eum mittendo, audibant. Itaque parem non habet, ſiue Muliones volet, ſiue Circulatores imitari. deſperatus valde ingenioſus eſt. idem ſutor eſt, idem cocus, idem piſtor, omnis muſæ mancipium. Duo tamen vitia habet, quæ ſi non haberet, eſſet omnium nummorum: Recutitus eſt, & ſtertit. Namque Strabonus eſt, non curo, ſicut Venus ſpectat, ideo nihil tacet: vix oculo mortuo vnquam illum emit retentis denariis. Interpellauit loquentem Scintilla, & Plane, inquit, non omnia artificia Serui nequam narras: Agaga eſt, at curabo ſtigma habeat. Riſit Trimalcio, & Adcognoſco inquit, Cappadocem, nihil ſibi defraudit: & mehercules, laudo illum, hoc enim nemo parentat: Tu autem Scintilla, noli zelotypa eſſe. Crede mihi, & vos nouimus. Sic me ſaluum

habeatis, Vt ego ſic ſolebam ipſum Ammeam debattuere, vt etiam dominus ſuſpicaretur: Et ideo me in villicationem relegauit. Sed tace linguam, dabo panem. Tanquam laudatus eſſet nequiſſimus Seruus, Lucernam de ſinu fictilem protulit, & amplius ſemihora Tubicines imitatus eſt, ſuccinente Habbina, & inferius labrum manu deprimente. Vltimo, etiam in medium proceſſit, & Modo arundinibus quaſſis, Choraulas imitatus eſt: modo lacernatus cum flagello Mulionum fatumegit; donec vocatum ad ſe, Habbinas baſiauit, potionemque illi porrexit, &, Tanto melior inquit, maſſa dono tibi caligas. Nec vllus, tot malorum finis fuiſſet, niſi Epidipnis eſſet allata, Turdis iligine, vuis paſſis, nucibuſque fartis. Inſecuta ſunt Cydonia etiam mala ſpinis confixa, vt Echinos efficerent. Et hæc quidem tolerabilia erant, ſi non Ferculum longe monſtruoſius effeciſſet: Vt vel fame, perire malemus. Nam cum poſitus eſſet, vt nos putabamus, anſer altilis, circaque piſces, & omnium genera auium: Inquit Trimalcio: Quicquid videtis hic poſitum, de vno corpore eſt factum. Ego, ſcilicet homo pru-

dentiſſimus, ſtatim intellexi quid eſſet: Et reſpiciens Agamemnonem: Mirabar, inquam, niſi omnia iſta defricta ſunt, aut certe de luto. Vidi Romæ Saturnalibus, eiuſmodi Cœnarum imaginem fieri. Nec dum finieram ſermonem, cum Trimalcio ait: Ita creſcam Patrimonio, non corpore; vt iſta Cocus meus de porco fecit. Non poteſt eſſe pretioſior homo. Volueris: de bulla faciet piſcem: de lardo palumbum, de perna turturem, de colæpio gallinam. Et ideo, ingenio meo, impoſitum eſt illi Nomen belliſſimum, nam Dædalus vocatur. Et quia, bonam mentem habet, attulit illi Romam vnus cultros Norico ferro, quos ſtatim iuſſit afferri: inſpectiſque miratus eſt, & nobis poteſtatem fecit, vt mucronem ad buccam probaremus. Subito intrauerunt duo Serui, tanquam qui rixam ad Locum feciſſent: Certe in loco adhuc amphoras habebant. Cum ergo Trimalcio Ius inter litigantes diceret, neuter ſententiam tulit decernentis: Sed alterius amphoram, fuſte percuſſit. Conſternati nos inſolentia Ebriorum, intentauimus oculos in præliantes, notauimuſque Oſtrea, pectineſque, e caſtris laben-

tia: Quæ collecta puer, lance circumtulit. Has lautitias æquauit ingenioſus Cocus: In craticula enim argentea, cochleas attulit, & tremula: teterrimaque voce cantauit. Pudet referre quæ ſequuntur: inaudito enim more, Pueri capillati attulerunt vnguentum in argentea pelui, Pedeſque recumbentium vnxerunt: Cum ante crura pedeſque taloſque coronis iunxiſſent. Hinc ex eodem vnguento, in vinarium atque lucernam liquatum eſt infuſum. Iam cœperat Fortunata velle ſaltare: Iam Scintilla frequentius plaudebat quam loquebatur, cum Trimalcio: Permitto, inquit, Philargiro, & Carrioni, & ſi Praſimanus es famoſus, dic & Monophilo contubernali tuo, diſcumbat. Quid multa? pæne de Lectis deiecti ſumus: adeo totum Triclinium Familia occupauerat. Certe ego notaui, ſuper me poſitum cocum, qui de porco anſerem fecerat, muria, condimentiſque fœtentem. Nec contentus fuit recumbere, Sed continuo Epheſum Tragœdum cœpit imitari, & ſubinde Dominum ſuum ſponſione prouocare, ſi Praſinus, proximis Circenſibus, primam Palmam. Diffuſus hac contentione Trimalcio: Amici, inquit, & Serui-

homines ſunt, & æque vnum lactem biberunt: Etiam ſi illos malum fatum oppreſſerit, tamen me ſaluo, cito aquam liberam guſtabunt. Ad ſummam, Omnes illos in Teſtamento meo, manumitto. Philargiro & fundum lego, & contubernalem ſuum. Carrioni quoque Inſulam, & Viceſimam, & Lectum ſtratum: Nam Fortunatam meam heredem facio, & commendo illam omnibus Amicis meis: & Hæc omnia publico ideo, vt Familia mea iam nunc, ſic me amet, tanquam mortuum. Gratias agere omnes Indulgentiæ cœperant Domini, cum ille oblitus nugarum, Exemplar teſtamenti iuſſit afferri, & totum a primo ad vltimum, ingemiſcente Familia, recitauit Reſpiciens deinde Habinnam: Quid dicis, inquit, Amice cariſſime? ædificas Monumentum meum, quemadmodum te iuſſi? Valde te rogo, vt ſecundum pedes Statuæ meæ, catellam pingas & coronas & vnguenta: & petractis omnes pugnas, vt mihi contingat tuo beneficio, poſt mortem viuere. Præterea, vt ſint in Fonte pedes centum: in Agro pedes ducenti. Omne genus enim pomorum volo ſit circa cineres meos, & vinearum largiter. Val-

de enim falſum eſt : Viuo quidem domos cultas eſſe non curari eas vbi diutius nobis habitandum eſt. Et ideo ante omnia, adiici volo. Hoc MONVMENTVM HEREDEM NON SEQVATVR.

Ceterum erit mihi curæ, vt Teſtamento caueam, ne Mortuus, iniuriam accipiam: Præponam enim vnum ex Libertis Sepulchro meo cuſtodiæ cauſa: Ne in Monumentum meum, populus cacatum currat. Te rogo, vt Naues etiam in Monumenti mei facias plenis velis euntes: & me in Tribunali ſedentem prætextatum, cum Anulis aureis quinque, & Numos in publico, de ſacculo effundentem: Scis enim, quod in Epulum dedi binos denarios: facias, ſi tibi videtur, & Triclinia. Facies & totum Populum ſibi ſuauiter facientem. Ad dexteram meam pones Statuam Fortunatæ meæ, Columbam tenentem, & Catellam cingulo alligatam, ducat & Cicaronem meum, & amphoras copioſas, gypſatas, ne effluat vinum. Et vnam licet fractam, ſculpas: Et ſuper eam Puerum plorantem. Horologium in medio, vt quiſquis horas inſpiciet velit nolit, Nomen meum legat. Inſcriptio quoque vide diligenter, Si hæc ſatis

tis idonea tibi videtur C. POMPEIVS TRIMALCIO MOECENATIANVS HIC REQVIESCIT. HVIC SEVIRATVS ABSENTI DECRETVS EST; CVM POSSET IN OMNIBVS DECVRIIS ROMÆ ESSE, TAMEN NOLVIT PLVS. FORTIS, FIDELIS, EX PARVO CREVIT. SESTERTIVM RELIQVIT TRECENTIES, NEC VNQVAM PHILOSOPHVM AVDIVIT. VALE ET TV. Hæc vt dixit Trimalcio, flere cœpit vbertim: flebat & Fortunata: flebat & Habinnas: tota denique Familia, tanquam in Funus rogata, lamentatione Triclinium impleuit. Imo iam cœperam etiam ego plorare, cum Trimalcio: Ergo, inquit, cum ſciamus nos morituros eſſe, quare non viuamus? Sic vos felices videam. Coniiciamus nos in balneum, meo periculo non pœnitebit. Sic calet tanquam furnus. Vero, vero, inquit Habinnas, de vna die duas facere, nihil malo, nudiſque conſurrexit pedibus, & Trimalcionem gaudentem ſubſequi. Ego reſpiciens ad Aſcylton: Quid cogitas, inquam? ego enim, ſi videro balneum, ſtatim expirabo. Aſſentemur, ait ille, & dum illi balneum petunt, nos in Turba exeamus. Cum hæc placuiſſent,

ducente per Porticum Gytone, ad Ianuam venimus, vbi Canis catenarius tanto nos tumultu excepit, vt Aſcyltos etiam in Piſcinam ceciderit: Nec non ego quoque ebrius, qui & pictum timueram Canem; dum natanti opem fero, in eundem gurgitem, tractus ſum. Seruauit nos tamen Atrienſis, qui interuentu ſuo, & Canem placauit, & nos trementes extraxit in ſiccum. Et Gyton quidem, iamdudum ſeruatione acutiſſima ſe redemerat à cane: Quicquid enim à nobis acceperat de cœna, latranti ſparſerat, & ille euocatus cibo, furorem ſuppreſſerat. Ceterum cum algentes vtique petiſſemus ab Atrienſe, vt nos extra ianuam emitteret: Erras, inquit, ſi putas te exire hac poſſe, qua veniſti. Nemo vnquam Conuiuarum per eandem Ianuam emiſſus eſt. alia intrant, alia exeunt. Quid faciamus homines miſerrimi, & noui generis Labyrintho incluſi, quibus lauari, iam cœperat notum eſſe? Vltro ergo rogamus, vt nos ad balneum duceret. proiectiſque veſtimentis, quæ Gyton in aditu ſiccare cœpit. Balneum intrauimus, anguſtum ſcilicet, & Ciſternæ frigidariæ ſimile, in qua Trimalcio rectus ſtabat.

Ac ne ſic quidem putidiſſimam ei actionem licuit effugere. Nam nihil melius eſſe dicebat, quam ſine Turba lauari: & eo loco ipſo, aliquando piſtrinum fuiſſe. Deinde, vt laſſatus conſedit, inuitatus Balnei ſono, diduxit vſque ad Cameram os ebrium, & cœpit Menecratis Cantica lacerare, ſicut illi dicebant, qui linguam eius intelligebant. Ceteri conuiuæ circa labrum manibus nexis currebant, & Gingilipho, ingenti clamore exſonabant: Alij autem, aut reſtrictis manibus anulos de pauimento conabantur tollere: aut poſito genu ceruices poſt terga flectere, & pedum extremos pollices tangere. Nos, dum alij ſibi ludos faciunt, in Solio, quod Trimalcioni parabatur, deſcendimus. Ergo ebrietate diſcuſſa, in aliud Triclinium deducti ſumus, vbi Fortunata diſpoſuerat Lautitias ſuas; ita vt ſupra lucernas, æneoloſque piſcatores notauerim: & Menſas totas argenteas, caliceſque circa fictiles inauratos: & vinum in conſpectu Sacco defluens. Tum Trimalcio: Amici, inquit, hodie Seruus meus Barbatoriam facit: Homo, præfiſcini, frugi, & micarius. Itaque Tangomenas faciamus, & vſque in lucem cœnemus.

Hæc dicente eo, Gallus gallinaccus cantauit. Qua voce confuſus Trimalcio, vinum ſub Menſa iuſſit effundi, Lucernamque etiam mero ſpargi. Immo anulum traiecit in dexteram manum, &c. Non ſine cauſa, inquit, hic Buccinus ſignum dedit: Nam aut incendium oportet fiat: Aut aliquis in vicinia, animam abiicit. Longe à nobis. Itaque quiſquis hunc Indicem attulerit, corollarium accipiet. Dicto citius, de vicinia Gallus allatus eſt, quem Trimalcio iuſſit, vt æno coctus fieret. Laceratus igitur ab illo doctiſſimo coco, qui paulo ante de porco aues, piſceſque fecerat, in cacabum eſt coniectus. dumque Dædalus potionem feruentiſſimam haurit, Fortunata mola buxea, piper triuit. Sumptis igitur matheis, reſpiciens ad familiam Trimalcio: Quid vos, inquit, adhuc non cœnaſtis? Abite, vt Alij veniant ad officium. Subiit igitur alia Claſſis. Et illi quidem exclamauere, Vale Gai: Hi autem, Aue Gai. Hinc primum hilaritas noſtra turbata eſt: Nam cum puer non inſpecioſus, inter nouos intraſſet Miniſtros, inuaſit eum Trimalcio, & oſculari diutius cœpit. Itaque Fortunata, vt ex quo Ius firmum

approbaret, maledicere Trimalcionem cœpit, & purgamentum dedecuſque prædicare, qui non contineret libidinem ſuam. Vltimo etiam adiecit, Canis. Trimalcio contra confuſus & offenſus conuicio, calicem in faciem Fortunatæ immiſit. Illa tanquam oculum perdidiſſet, exclamauit manuſque trementes ad faciem ſuam admouit. Conſternata eſt etiam Scintilla, trepidantemque ſinu ſuo texit. Imo puer quoque officioſus, vrceolum frigidum ad malam eius admouit, ſuper quem incumbens Fortunata, gemere ac flere cœpit. Contra Trimalcio: Quid enim inquit, Ambubaia non me miſit ſe de machillam illam ſuſtuli: Hominem inter homines feci? At inflat ſe tanquam Rana, & in ſinum ſuum conſpuit: Codex, non Mulier. Sed hic, qui in pergula natus eſt, ædes non ſomniatur. Ita Genium meum propitium habeam, curabo domata ſit Caſſandra caligaria. Et ego homo dipondiarius Seſtertium centies accipere potui. Scis tu, me non mentiri. Agato vnguentaria heri proxime ſeduxit me: & Suadeo, inquit, ne patiaris genus tuum interire. At ego, dum bonatus ago, & nolo videri

lenis : ipſe mihi aſciam in crus impegi. Recte curabo, me vnguibus quæras : &, vt de præſentia intelligas, quid tibi feceris. Habinna, nolo Statuam eius in Monumento meo ponas, ne mortuus quidem, lites habeam. Immo, vt ſciat me poſſe malum dare : Nolo me mortuum baſiet. Poſt hoc fulmen, Habinnas rogare cœpit, vt iam deſineret iraſci : & Nemo, inquit, noſtrum non peccat; homines ſumus non Dij. Idem & Scintilla flens dixit, ac per Genium eius, Gaium appellando, rogare cœpit, vt effrangeretur. Non tenuit vltra lacrimas Trimalcio, & Rogo, inquit, Habinna ſic Peculium tuum fruniſcaris : Si quid perperam feci, in faciem meam inſpue. Puerum baſiaui frugaliſſimum : Non propter formam eius, ſed quia frugi eſt. Decem partes dicit, librum ab oculo legit, thretium ſibi de diariis fecit, artiſſelium de ſuo parauit, & duas trullas. Non eſt dignus, quem in oculis feram ? ſed Fortunata vetat : Ita tibi videtur fulcipedia ? Suadeo bonum tuum concoquas Milua, & me non facies ringentem amaſiuncula ; Alioquin experieris cerebrum meum. Noſti me, quod ſemel deſtinaui clauo

trabali fixum eſt. Sed viuorum meminerimus. Vos rogo Amici, vt vobis ſuauiter ſit: Nam ego quoque tam fui, quam vos eſtis, Sed virtute mea ad hoc perueni. Coricillum eſt quod homines facit, cetera, Quiſquilia omnia. Bene emo, bene vendo. Alius alia, vobis dicet. felicitate diſſilio. Tu autem Stertera, etiamnum ploras? iam curabo, Fatum tuum plores. Sed, vt cœperam dicere, ad hanc me Fortunam, frugalitas mea perduxit. Tam magnus ex Aſia veni, quam hic Candelabrus eſt ad Summa. Quotidie me ſolebam ad illum me vri: Et vt celerius roſtrum barbatum haberem, labra de lucerna vngebam. Tamen ad delicias femina ipſimi Domino, annos quatuordecim fui. Nec turpe eſt, quod dominus iubet. Ego tamen, & ipſi meæ Dominæ ſatisfaciebam. Scitis quid dicam. Taceo, quia non ſum de Glorioſis. Ceterum quemadmodum Dij volunt, dominus in Domo factus ſum: Et ecce cœpi ipſimi Cerebellum. Quid multa? coheredem me Cæſari fecit, & accepit patrimonium Laticlauium. Nemini tamen, nihil ſatis eſt. Concupiui negotiari: Ne multis vos morer, quinque Naues ædificaui: onera-

ui Vinum, & tunc erat contra Aurum. miſi Romam. putares me hoc iuſſiſſe. Omnes naues naufragarunt. Factum, non Fabula. Vno die Neptunus Trecenties Seſtertium deuorauit. Putatis me defeciſſe? Non me hercules, mi hæc iactura guſti fuit, tanquam nihil facti. Alteras feci maiores & meliores & feliciores : Vt nemo non me virum fortem diceret. Scis magna Nauis magnam fortitudinem habet. Oneraui rurſus vinum lardum, fabam ſeplaſium mancipia. Hoc loco Fortunata rem piam fecit : Omne enim aurum ſuum, omnia veſtimenta vendidit, & mi Centum aureos in manu poſuit. Hoc fuit peculij mei Fermentum. Cito fio, quod Dij volunt. Vno curſu Centies Seſtertium corrotundaui. Statim redemi Fundos omnes qui Patroni mei fuerant. Ædifico domum. venalicia coemo iumenta. Quicquid tangebam, creſcebat tanquam fauus. Poſtquam cœpi plus habere quam tota Patria mea habet, Manum de tabula. Suſtuli me de Negotiatione, & cœpi Libertos fœnerare. Et ſane nolente me, negotium meum agere exorauit Mathematicus qui venerat forte in Coloniam noſtram, Græculus,

Serapa nomine, conciliator Deorum. Hic mihi dixit etiam ea, quæ oblitus eram. abacia & acumi omnia expoſcit. Inteſtina mea nouerat, tantumque-non dixerat, Quid pridie cœnaueram. putaſſes illum ſemper mecum habitaſſe. Rogo Habinna, puto interfuiſti? tu Dominam tuam de rebus illis, feciſti. Tu parum felix in Amicos es. Nemo vnquam tibi parem gratiam refert. Tu latifundia poſſides, Tu viperam ſub ala nutricas. Et cur vobis non dixerim, etiam nunc mi reſtare Vitæ annos triginta, & menſes quatuor, & dies duos? Præterea cito accipiam Hæreditatem. Hæc mihi dicit Fatus meus. Quod ſi contigerit fundos Apuliæ iungere, ſatis Viuus peruenero. Interim dum Mercurius vigilat, ædificaui hanc Domum: vt ſcitis Caſa erat, nunc Templum eſt. Habet quatuor cœnationes, cubicula viginti, porticus marmoratas duas, ſuſum cellationem, cubiculum, in quo ipſe dormio, Viperæ huius ſeſſorium. Hoſtiarij cellam perbonam, Hoſpitium hoſpites capit. Ad ſummam, Scaurus cum huc venit, nuſquam mauoluit hoſpitari, & habet ad Mare paternum Hoſpitium: & multa alia ſunt, quæ ſtatim vobis oſ-

tendam. Credite mihi: Aſſem habeas, aſſem valeas. Habes, habeberis. Sic amicus veſter, qui fuit Rana, nunc eſt Rex. Interim Stiche profer Vitalia, in quibus volo me efferri: Profer & vnguentum, & ex illa amphora guſtum, ex qua iubeo lauari oſſa mea. Non eſt moratus Stichus: ſed & ſtragulam albam, & prætextam in Triclinium attulit, iuſſitque nos tentare, An bonis lanis eſſent confectæ. Tum ſubridens: Vide tu inquit, Stiche, ne iſta Mures tangant, aut Tineæ: Alioquin te viuum comburam. Ego glorioſus volo efferri, vt totus mihi Populus bene imprecetur. Statim ampullam nardi aperuit, omneſque nos vnxit: Spero inquit, futurum, vt æque me mortuum iuuet, tanquam viuum: Nam vinum quidem in Vinarium iuſſit infundi: & Putate vos ait, ad Parentalia mea inuitatos eſſe. Ibat res ad ſummam nauſeam, cum Trimalcio ebrietate turpiſſima grauis, nouum Acroama, Cornicines in Triclinium iuſſit adduci, fultuſque ceruicalibus multis extendit ſe ſupra Torum extremum: & Fingite me, inquit, mortuum eſſe, dicite aliquid belli. Conſonuere Cornicines funebri ſtrepitu. Vnus

præcipue ſeruus Libitinarij illius, qui inter hos honeſtiſſimus erat, tam valde intonuit, vt totam concitaret Viciniam. Itaque Vigiles, qui cuſtodiebant vicinam Regionem, rati ardere Trimalcionis domum, effregerunt ianuam ſubito, & cum aqua & ſecuribus tumultuari ſuo iure, cœperunt. Nos occaſionem opportuniſſimam nacti, Agamemnoni verba dedimus, raptimque tam plane quam ex incendio, fugimus.

FINIS.

SVMMA PRIVILEGII
Regis Chriſtianiſſimi.

CAVTVM *eſt auctoritate Regis, nequis in regno ſuo, aliiſve locis ſuæ ditioni ſubiectis, intra decem proximos annos, librum qui ſic inſcribitur:* PETRONII ARBITRI Fragmentum, *abſque Edmundi Martini Pariſienſis Typographi permiſſu imprimat, aut diuendat, a die publicationis horum exemplarium: qui ſecus fecerit multa indicta, prout amplius in diplomate regio continetur, dato Pariſiis die 3. Octobris 1664. & ſignato* MABOVL.

Prima editio abſoluta fuit die 22. Decembris 1664.

IO. CAI TILEBOMENI ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΙΣ ET CONIECTVRÆ IN NOVVM C. Petronii Arbitri FRAGMENTVM.

EN, VIR AMICISSIME, *vocis fidem exoluo; & meas* Ἐπανορθώσεις *atque Conjecturas ad corrupta, luxata aut obſcura Petronii quædam Loca, uti poſtulaſti, jam trado. Has ſi lubet, cuicuimodi ſint, nec enim magnopere duco, tuis Typis mandabis. Sat ſuperque mihi fuerit, ſi in Auctoris iſtius, puræ putæque Latinitatis amaſij, (modò Turnebos, Danieles, Pithæos, Douſas, Scaligeros, & quos non? audiamus) gratiam; ad majora, & ſolidiora excitent Mentes eruditas.*

PAGINA I. lin. 2. liberæ cœnæ. *Apprimè cœna Trimalcionis Libera dicitur, tum quòd liberum eſſet cuivis accumbere menſæ: tum quòd in ea quicquid vellent Conuiuæ, facerent aut dicerent: illic enim omnimoda & Decembris, quam vocat Horatius, libertas erat.*

Pag. 2. lin. 14. pila praſina. *Optimè. In Fragmento ſeu Satirico C. Petronii Arbitri, jam toties vulgato; vbi hocce Principium* Cœnæ Trimalcionis *habetur*, ſparſiua *ineptè legitur: Quemadmodum & paulò poſt in eodem malè ſcriptum eſt:* Erat autem venalitium titulis pictum &

ipſe Trimalcio capillatus caduceum tenebat, Mineruáque ducente tenia intrabat. *Quid eſt autem :* Minerua ducente tenia intrabat ? *Itaque rectè in Hoc legitur :* Mineruáque ducente Romam intrabat. *Addam tertium, vbi pag. 7. etiam Hujus, ſcitè ſcribitur.* Allata eſt guſtatio valde lauta. *In vetere verò :* allata eſt guſtatio valde laudata. *Quo nihil eſt ineptius, & alienum magis à re propoſita.*

Pag. 2. lin. 23. decidebant. *meliùs,* deciderant.

lin. 24. miramur. *rectiùs* miraremur.

lin. 26. cubitum ponitis : & quid jam. *Scribendum ita diſtinguendo :* cubitum ponitis. Et quid ? jam Principium cœnæ, &c.

lin. 27. principium cœnæ videtis. *ſcribo.* Principium cœnæ videtis.

Pag. 3. lin. 22. & 23. toto itinere cantauit. *magis appoſitè legeretur,* baſiauit.

Pag. 4. lin. 3. in argentea piſum purgabat. *ſcribe.* in argentea lance piſum purgabat.

Pag. 5. lin. 3. ſignum marmoreum poſitum. *dele* poſitum, *vt gloſſema, & vocem inutilem.*

lin. 6. cœpi, Quas in medio. *ſcribe atque ita diſtingue :* cœpi : Quas in medio picturas haberent ?

lin. 7. 8. & 9. ac lenatis gladiatorium munus non licebat multatiam conſiderare : *locus inſigniter deprauatus, quem ita reſtituendum eſſe putarem ;* ac dantes gladiatorium Munus, non licebat multoties conſiderare : *Ne videlicet horror & metus ab inflictis vulneribus & effuſo cruore gladiatorum aſpectantes inceſſeret.*

Pag. 6. lin. 14. in precario auros numerantem. *lego.* in Prætorio aureos numerantem.

Pag. 7. lin. 18. promulſidari. *lege.* promulſidario.

lin. 27. poſita ; & infra craticulam. *ſcribe* poſita ; infra craticulam.

Pag. 8. lin. 9. manus anulum. *ſcribe.* annulum.

Pag. 10. lin. 2. parapſidem. *lege.* paropſidem.

lin. 10. & 11. dominus Equum inquit Mars amat. *ſcribe :* Dominus ; Æquum inquit, Mars amat.

lin. 12. obiter & fœdiſſimi ſerui minorem nobis æſtum infrequentia ſua faciunt. *Hic certè nuſquam vete-*

ris quarumcunque Satirici Editionum Petronii, textus orationis conſtabat : Donec nunc tandem, Fragmenti ope Noui iſtius, claritas affulſiſſet, vt Nemo non poteſt aduertere.

lin. 20. He heu inquit, Ergo diutius viuit vinum quàm homuncio ! *Pro quibus vetus habet.* Heu inquit. Ergo diutius viuit verum eſt ; *Vtrumque quis pariter non videt ab eodem Fonte profectum ; Sed Alterum, ſcilicet noſtrum perfectè ; Alterum verò, peruerſè.*

lin. 22. tangomenas faciamus. *An non* Tingomenas *ſcribendum ? crediderim. Hanc eandem loquendi formulam & animum refert Arbiter pag. 67. Quæ ſanè verba non vulgaria ſunt, ſed quid his velit, perſpicuum ; ſcilicet illud, quod Græci dicunt in ſuis conuiuiis* κοτταβίζωμεν, *& quod in ſcribendo curioſè felix Horatius, hæredem, vbi ad plures abieris, pari cum tripudio, liceat dixiſſe, mentis, facturum exſonat.* Od. 14. lib. 2. *Carminum.*

& mero
Tinget pauimentum ſuperbo
Pontificum potiore cœnis.

Pag. 11. lin. 20. Affricanum. *lege.* Affricanam.

Pag. 12. lin. 9. percurrerunt. *lege.* procurrerunt.

Pag. 13. lin. 18. Tò panta eſt. *leg.* to panta eſt, ſcio. Ad ſummam.

Pag. 14. lin. 7. lana, credræ, piper. *leg.* lana, cedria, piper.

lin. 14. à Græculis fient. *leg.* à Græculis ſient. *Amat quippe Arbiter loqui ſæpe cum veteribus & Caſcis.*

Pag. 15. lin. 2. non vult ſibi male. *legi poſſet :* non vult ſibi melius ; *licèt non improbem poſitam lectionem.*

lin. 13. qui omnia ad ſe fecerunt, *meliùs.* à ſe fecerunt.

lin. 16. Et quam honeſtam negotiationem. *ſcribe.* Ec quam honeſtam negotiationem exercuit, &c.

lin. 17. ſic vides exe....? *legerem non invitus.* ſic vides exeri ? *vel* extolli, *vel* efferri.

lin. 19. & 20. piſtoria viſcocos piſtores. *lege inquirendo :* vis cocos, piſtores.

Pag. 16. lin. 12. & 13. feci culuſta mel. *lego.* Sophiſta, mellis habuit praxim.

lin. 20. arieti illi. *ſcribo.* arieti illi ſubjecti.

Pag. 17. lin. 26. ac Tolaria propoſuer. *lege.* Toralia præpoſuerunt.

Pag. 18. lin. 11. ex Copto placent. *ſcribes.* ex Copti placent.

F ij

lin. 12. vberibus imminerent. *leges.* vberibus imminentes.
lin. 13. ſignificabant & hi quidem. *ſcribendum.* ſignificabant. Et hi quidem.

Pag. 20. lin. 8. mundum frigus. *An non?* multum frigus.
lin. 9. Balneus calefacit. *leg.* Balneum calefecit.
lin. 10. ſtaminatas duxi. *legendum putarem.* ſtaminarias duxi.
lin. 11. matus ſum. *lege cum duplici t,* mattus ſum, *vt habet vetuſtiſſimum Gloſſarium M S. noſtrum Remenſe.*
lin. 13. baliſcus. *Haud mendacem eſſe conjecturam crediderim meam, ſi* baliſcus *vice, legatur* baliſmus.
lin. 22. & 23. quam muſcæ, ſi n i s tamen. *ſcribes.* quam Muſcæ ſumus. Tamen, &c.

Pag. 21. lin. 14. abax ſecreuit. *lego planè.* abace creuit. *An ab aſſe creuit, vt viro cuidam docto, in mentem venit?*

Pag. 22. lin. 2. ſtips. *lege:* ſtipes, .i. *ſtultus, plumbeus, vel* ſtips. *id eſt: quod Mendicantibus datur, vnde ſtipendium, vt ſcribit Varro.*
lin. 13. & 14. Et quod putas illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta, &c. *ſcribendum atque diſtinguendum ſic exiſtimo.* Ecquot putas illum annos tuliſſe? ſeptuaginta & ſuprà.
lin. 16. & 17. hominem olim oliorum. *An non* oliorum *in locum, rectè ſubſtitueris*, fullonem? *Num potiùs* libidinoſum, *vel* otioſum? *certè non ſine re. Quid enim amabo deſignat id verbi* oliorum?
lin. 19. imò etiam puellarius erat. *Puellarius à verbo puellitari, quod eſt rem cum vetulis. Ah pudor, cur te violem? Non ſum Stoïcus: verecundiæ litare cogor. An legendum* puellaris, *an* puerarius?
lin. 20. omnis Mineruæ homo nec improbo. *ſic diſtinctio inſtituatur.* omnis Mineruæ homo. Nec improbo.

Pag. 23. lin. 6. 7. & 8. ſimilia Sicilia interiores & laruas, ſic iſtos peridopabant. *non capio. Ex his autem partim verbis, partim ſerie orationis, ita ſenſum elicio.* Similes Sicilia interiores Laruas, ſic perdeſpuebat.
lin. 15. tractabat, nec ſchemas loquebatur; ſed. *lege.* jactabat: ſed ſchemas loquebatur, dilectum cum, &c.
lin. 19. puto enim neſcio quid Aſia DIs habuiſſe. *ſcribe.* puto eum neſcio quid in Aſia cum DIs habuiſſe.
lin. *vltima.* ſed quare non habemus. *legendum.* ſed quare nos habemus.

Pag. 24. lin. 1. trium Cauniarum .i. *ficuum. Sed, an non* Ciuium Cauniorum? *Caunii autem Cariæ Populi tanta barbarie, tantáque ad ſeruitutem animi propenſione feruntur extitiſſe, vt vitam vel exiguæ mercedi, ſeu lucello poſthaberent. Hincque Prouerbium duceret ſuum Petronius in perſona Phileri; quo ſui temporis Ædiles improbat ac deteſtatur, Exactionis cognomine.*

lin. 6. ſi nos coleos haberemus, *hoc eſt, ſi quid in nobis virilis roboris remaneret:* Si teſticuli vena vlla paterni viueret in nobis. *Quemadmodum loquitur Perſius. Vel vt alibi Auctor hic noſter,* Si quid ingenui ſanguinis haberemus.

lin. 14. fleri. *lege.* fieri.

lin. 23. pedes lauatos habent. *ſcribe.* pedes lanatos habent: *vel potiùs,* laneos. *Parœmiæ enim vox ipſa eſt.*

Pag. 25. lin. 13. mixcix. *ſcribendum exiſtimo*, micarius.

lin. *vltima.* magis illa matella. *legendum.* magis illa maſtigia digna, &c.

Pag. 26. lin. 8. & 9. nec illam niſi Orcus delebit. *ſcribe.* nec illud niſi Orcus delebit.

lin. 18. jam meliores beſtiarios. *legendum-ne putes.* meliores buſtuarios? *non abnuo tamen*, beſtiarios.

lin. 22. pro mortue. *lege.* pro Marte.

Pag. 27. lin. 5. pauperorum. *nil mutandum: Ita enim loquebantur veteres.*

lin. 7. te perſuadeam. *lege.* tibi perſuadeam. *quanquam etiam tolerabilis ſit hæc ſcriptura.*

lin. 14. parti. *lege.* partes.

lin. 18. & 19. tres cardeles. *ſcribe.* tres Cardueles.

lin. 20. inuenit tamen alias neruas. *lege.* inuenit tamen alias neruias.

lin. 25. ſed venit dem literas: ſed non vult laborare. *Sic lege & diſtingue:* petit, dem litteras, ſed non vult laborare.

Pag. 28. lin. 7. aut tonſtreinum. *ſcribe.* aut Tonſtrinam.

lin. 17. theſaurum. *ſcribe.* theſaurus.

lin. 18. ejuſmodi Fabulæ vibrabant. *ſcribe.* ejuſmodi Fabulas vibrabant.

lin. 23. nec Medici ſe inueniunt. *Similis eſt loquendi ratio apud eundem Petronium in Poemate de Mutatione Reipublicæ Romanæ,* Quærit ſe natura, nec inuenit.

lin. 26. ſpero tamen jam ventrem, pudorem ſibi imponit. *ſic lege.* ſpero tamen quod jam venter pudorem ſibi imponat.

lin. *penultima & vltima.* putes Taurum. Itaque *legendum.* putes Taurum mugire. Itaque.

Pag. 29. lin. 5. ne Iouis poteſt. *ſcribe.* ne Iouis quidem poteſt.

lin. 10. aqua, laſſant. *lege.* aqua, lana.

lin. 11. & 12. mihi, anathimias is, ſi in cerebrum it, & in toto corpore. *ſcribe.* mihi anathymiaſis, ſi in cerebrum it; toto corpore, &c.

Pag. 30. lin. 2. penthiacum. *lege.* pentaplum.

lin. 4. eno cocto. *pone.* æno coctos.

lin. 12. ſi non te jubebo. *ita diſtingue.* ſi non, te jubebo.

lin. 14. Et quidem cocum potentia admonitum. *ſcribe.* Tum quidem coquus potentia admonitus.

Pag. 31. lin. 2. tres Bibliothecas habeo. *lege.* duas Bibliothecas habeo.

lin. 16. illi Cyclops pollicem porricino extorſit. *ſcribendum ex Homeri ipſius Odyſſ.* 9. ille Cyclopi Polyphemo oculum extorſit.

lin. 21. Sibylla tethilis. *ſcribe.* τί θέλεις. *Hîc, hic eſt vbi videas planè, quod in* Iudicio *antè noſtro attigimus, Ammanuenſem nempe, multos errores infudiſſe in hanc ludicram Petronii Arbitri cœnæ Trimalcionis Diſpunctionem; vt qui neque Græcè, neque Latinè bene ſcierit.*

lin. 22. apothan in helo. *ſcribe.* ἀποθανεῖν θέλω.

Pag. 32. lin. 26. Porcique ventrem hinc atque illinc timida manu ſecuit. Nec mora ex plagis ponderis inclinatione creſcentibus, tomacula cum botulis effuſa. *Porci iſtius, vt ita vocem, Trojani, qui Trimalcionis menſæ apponitur, meminit Ioannes Sariſberienſis Epiſcopus quondam Carnotenſis, Ludouico VII. in Galliis rerum potiunte, Policratici ſui libri octaui, capite ſeptimo, his verbis:* Cœnam Trimalcionis apud Petronium, ſi potes ingredere, & porcum ſic grauidari poſſe miraberis: niſi fortè admirationem multiplex ignota & inaudita luxuria tollat.

Pag. 33. lin. 14. Quid eſt autem Corinthium, niſi quis Corinthum habeat. *lege.* Quid eſt Corinthus, niſi qui Corinthium habeat. *Cæterum cùm mecum ipſe reputo hunc lo-*

cum Petronii, Atque cum his comparo, quæ Marcus Antonius Muretus enarrat de Ære Corinthio, variar. Lectio. Libri tertii, capite quinto: Libenter, contenderem, hûc illum mentem & oculos aduertiſſe, ac nouum iſtud Fragmentum aliàs conſuluiſſe.

lin. 19. magnus Scelio. *Haud memini me vnquam apud bonos Auctores, quidquam ſimile huic voci viſiſſe. ſic vt arbitrer, vice* Schelio, *ſcribendum eſſe,* Ardelio. *Nam quod de voce* Schetlius *ſomniabat quidam, minùs placet.*

Pag. 34. lin. 5. Deinde fecit reporrigere Cæſari. *An ciuilius ſcribendum?* Deinde petiit, vt reporrigeret Cæſar. *Ante hoc tempus, ductilis, & flecti cerei Vitri iſtius Petronii Hiſtoriam, ſtudio & opera Iani Douſæ, ex Sariſberienſis Policratico, debebamus. Nunc (quod Majoribus imputare jure poſſumus) nobis ex ipſo Fonte licet haurire.*

lin. 16. quia enim ſi ſcitum eſſet: Aurum. *lego.* quia enim ſi ſcitum eſſet, inquit; aurum.

Pag. 35. lin. 16. ducit: atque ipſe. *ſic diſting.* ducit. Atque ipſe.

Pag. 36. lin. 3. millia modium. *ſcribe cum accentu circumflexo,* millia modiûm.

Pag. 37. lin. 12. dicente Gaio. *ſcribe.* diceret Gaius.

Pag. 39. lin. 18. carbunculos. *lege.* carbunculus.

lin. *vltima.* Anatinam parari. *lege.* Anatinam parare, *id eſt, juſculis ex Anatum carne conficiendis operam impendere. Plutarchus in Catone Majore, notat illum Familiam ſuam, vbi ægrotaret, ex Anatum, palumborum & leporum carne ſalubriter alere conſueuiſſe, quam aiebat* κοῦφον εἶναι καὶ προσφέρον ἀσθενοῦσι. *In quo etiam Catoni cum Medicis male conueniebat, qui aſſerunt id genus cibi mali eſſe ſucci; durum ac ſtomacho alienum. Niſi repoſueris: Ægrotantibus ideo prodeſſe, quia parum nutriat, nec per copiam Naturæ negotium faceſſat.*

Pag. 40. lin. 2. Nam mutæ. *lego.* Sunt mutæ.

lin. 5.; & facinus. *lege.* Et facinus.

lin. 6. aliquis ouillam eſſet tunicam habet. *legendum putarem.* Aliquis admitteret, ſi ouillam tunicam haberet.

lin. 7. apes enim diuinas Beſtias puto, quæ mel vomunt, etiamſi dicantur illud à Ioue afferre. *Hæc ſi compares cum verbis, quæ velut ex naufragio erepta & malè diſpoſita.*

leguntur in Fragmento veteri & jamdudum vulgata Petronii.Vbi poſtquam dixit : Quod non exſpectas,ex tranſuerſo fit , & ſuper nos Fortuna negotium curat. *ſubdit :* Apes ideo pungunt : Quia vbicumque dulce eſt,ibi & acidum inuenies. Semper in hac re qui vincitur, vincit, &c. *Hæc inquam ſi conferas , non dubitabis profectò prædicare ilicò , non alterius Scriptoris , quàm Hujus ipſius hoc Opuſculum eſſe & haberi debere.*

lin. 16. acitabula, *ſcribe.* acetabula.

lin. 18. æcrophagiæ ſæledatæ ſunt. *An non legendum.* ærophagiæ ſimul datæ , *vel* acræpalæ ?

lin. 26. murenam & literam. *ſcriberem,* murenam accepit & murem , &c.

Pag. 41. lin. 8. conuiuare. *lege.* conuiuari.

lin. 19. fœtum. *lege.* fœnum.

Pag. 42. lin. 8. in te ricium. *ſcribe.* in te ricinum.

lin. 11. munecma. *An non legendum.* Menechma ?

lin. 15. ad ſummam , quiſquam me bis popoſcit. *hîc ita mihi legendum videtur.* ad ſummam , non quiſpiam me bis popoſcit.

lin. 22. mali iſto & dignitoſſo. *corrigendus eſt ita hic locus :* magnifico & digniſſimo.

lin. 28. Hircus Merculia ? *ſcribe.* Hircus ad Mercurium ?

Pag. 43. lin. 5. pirrata. *lege.* pyrrhata.

lin. 13. de præſentiarum. Depræſentiarum , *voce vnica & aduerbialiter ſumpta hoc intelligendum. Sic apud Æmil. Probum , ſeu Cornel. Nepotem : Illum, quem Muretus appellat mundiſſimum & caſtigatiſſimum Scriptorem, in Vita Hannibalis,* inpræſentiarum *ſumitur.* Cum hoc, inquit, exhauſtis jam patriæ facultatibus , cupiunt inpræſentiarum bellum componere , quo valentior poſtea congrederetur. *Et ita Cornelius Tacitus , Aul. Gellius , Alii.*

lin. 17. cicer ejus cum cœpi matrem meam. *ſcribendum.* cicer eius cum cœpi : Matrem meam.

lin. 19. rectè videbo te ſtu** publicum Mus ; Imo terræ tuber. nec. *Sic putarim id eſſe legendum.* rectè videbo te ſtupere , publice mus , imò Terræ tuber. Nec

lin. 22. rutæ folium non conjecit nec tibi par. *ſcribas velim.* rutæ folium conjeceris. nec non tibi par.

Pag. 44. lin. 2. & 3. Geometras, Cretica & alogias menias,

lege. Geometriam, Criticen, & alogias meras. *Vbique & veteris & noui hujuſce Fragmenti, ſui ſemper ſimilis exiſtit Petronius, Ætatis ſua barbariem ſeu ingenuarum Diſciplinarum contemptum, adeóque Mores ab antiquis mutatos peſſimè, perſequendo atque deprimendo: Illic, poſtquam Eumolpus pulcherrimarum Artium vicem doluit, ita emouetur & quærit:* vbi eſt Dialectica? vbi Aſtronomia? vbi Sapientiæ conſultiſſima via? Quis vnquam venit in Templum, & votum fecit, ſi ad Eloquentiam perueniſſet? Quis ſi Philoſophiæ fontem inueniſſet? Nec mirum: cùm iis omnibus formoſior maſſa auri videretur. &c. *Hîc vero, hoc eſt in Nouo, eaſdem Artes ſubſannat Puer ſeu Seruus, atque Geometriam & Criticen; gloriatúrque ſe* lapidarias tantùm ſcire Literas, *parteſque centum ad as dicere, ad pondus, ad nummum. Ita ſcilicet & eo fine ni fallor, fiebat, vti Principis & Amicorum ſuorum vitia laterent.* Literæ enim (*Quemadmodum referebat quidam vir doctus, Majorum Temporibus*) ſunt quædam veluti Specula, quibus Malorum Vita obuerſa atque admota, cùm eſt turpis, flagitioſa, & ſcelerata; talis etiam conſpiciatur. Hoc eos malè habet: Atque hoc potiſſimum nomine Literas & Literatos non modò dente rodunt; verùm etiam omnibus machinis expugnant. Nam viri boni & abſtinentes & juſti & innocentes & integri & puri Literas amant atque amplectuntur: Literatis fauent ac ſuffragantur. Improbi, injuſti, prædones, ſicarii, auari, ſacrilegi, impuri, *Omnes hi metuunt verſus, odêre Poëtas,* inquit Horatius. Omnes hi literis & doctis hominibus Bellum inexpiabile ſemper indicunt. Quo magis, *inquit* Tacit. Annal. 4. ſocordiam eorum irridere lubet, qui præſenti potentia credunt extingui poſſe etiam ſequentis æui memoriam. Nam contra punitis Ingeniis, gliſcit auctoritas: Neque ii, qui malè vixerunt, aliud niſi dedecus ſibi, atque Illis gloriam peperêre. *Porro Critice, cujus hîc meminit Petronius, ad Grammaticam pertinet: Cujus quidem tres ſunt Partes: prima,* τεχνικὴ *vocatur:* ἱστορικὴ *autem ſecunda: tertia* ἰδιαιτέρα*: Et illa non omnium, ſed pauciorum eſt. Neque in quibuſlibet auctoribus verſatur, ſed in nobiliſſimis; vt alicubi diſputat Eruditorum ocellus, Iuſtus Ioſephus Scaliger.*

lin. 3. lapidarias literas ſcio. *Per* lapidarias literas *quid velit hic Auctor ſi quarat aliquis. dicam, meo quidem judicio; nihil aliud nempe, quàm Baſilicas, Domos praclaras, Inſulas, Villas ruſticas, Nummos & ſimilia id genus, illum innuere.*

lin. 6. Ego & tu ſponſiunculam exi defero lana. *Hic neque pedem neque caput animaduerto. Confuſa omnia. Eritne aliquid lucis, ſi legas?* Exi tu & ego ſponſiunculam defero, Lana. *Qui ἀγχινοίᾳ prapollent vegetiore atque praſentiore, ſummam adhibeant.*

lin. 9. Quamuis & Rhetoricam ſcio. *lege.* neſcio: *Cùm enim certum ſit, vt patet multis apud Petronium, tum in vetere Satirico, cùm in hoc nouo Opuſculo. Trimalcionem odiſſe Philoſophiam, bonas Artes, nobiliaque & illuſtria quaque ingenia: Taleſque ſeruos eſſe, quales Dominos eſſe videmus, vt alicubi refert ipſe Petronius: Nulli non videbitur idonea hac emendatio noſtra, quantumuis toto à ſcripta lectione diſtet plus cœlo.*

lin. 17. occuponem propitium, eamus. *Primo aſpectu mihi viſus eſt ἀνίατος hic locus: Sed cùm poſtea mente reuoluerem, quanta ſemper fuiſſet Petronio procliuitas ad noua verba cudenda, ſtatim putaui diſtinctione tantùm leui opus eſſe. ita legendo:* ô Occuponem propitium! eamus.

lin. 19. Muffrius. *Quid verbi ſit Muffrius planè neſcio. An non ejus loco bellè ſubſtitueretur* Meſapus.

lin. 20. res eſt volpi. *ſcribes.* eſt volpes, pro vulpes.

Pag. 45. lin. 1. dupondium. *lege.* dupondius.

lin. 8. ſemper in hac re qui vincitur, vincit. *Quàm benè hîc quadret & aptè locata ſit; atque ex diuerſo in Satirico vetere, quàm malè aberret hacce Sententia Trimalcionis dum conſidero: mihi nullatenus in animum inducere queo, eruditos fore vnquam, qui negent amœniſſimam pariter & elegantiſſimam illam, quam excutimus, cœna Trimalcionis Deſcriptionem, noſtro Arbitro acceptam eſſe referendam.*

lin. 10. Capo coco coco. *lege.* Capo, coco, cocio, *quam poſtremam vocem habes apud Sextum Pompeium* in Arilator.

lin. 11. habeas. *ſcribe.* habebas.

lin. 12. à primitis. *leg.* à primitus, *eodem modo ac ſuprà* de præſentiarum & in præſentiarum.

Pag. 46. lin. 3. in lance clunaria. *ſcribe.* in lance culinaria.
lin. 7. modo ſpuma. *lege.* modo palma.
lin. 10. lacunaria. *ſcribe.* laquearia.
lin. 24. quod. *lege.* quorum.
Pag. 47. lin. 14. onerare Gytonis ſinum. *ſcribe.* onerare poſſe Gytonis ſinum.
lin. 27. ſuauius eſſe. *lege.* ſuauiorem eſſe.
Pag. 48. lin. 7. ne derideant. *legendum.* ne rideant.
lin. 16. Baci ballum. *puto legendum eſſe.* Bacellum.
lin. 22. ſunt hujus contubernalis. Ad villam. *ſic puto interpungendum.* ſum: Hujus contubernalis ad villam.
lin. 26. per ocream. *ſcribe.* per ocreas.
lin. 25. egraginaui. *lego.* egruminaui. Plaut. Varro. *id eſt, à menſura & recta via diſceſſi, vti interpretatur Georgius Alexandrinus.*
Pag. 49. lin. 4. apoculanius. *Per Antiphraſin hoc dictum exiſtimo; aut certè demenda eſt particula* a. *Sic vt legendum ſit* Orcus poculanius. *quod non malè à Gallis noſtris verteretur* vn ſac à vin. *Niſi velis hîc ſcribi:* Orcus epulonus. Feſtus in Epolonos.
lin. 10. ſecundum jam poſuit mihi in animo in naſo eſſe. *Senſus nullus. Vnde ſic libenter legerem.* Secundum jam poſuit. Is mihi in animo, in naſo eſſe videbatur.
lin. 21. Mataritata. *Sua tulit etiam Latina lingua, quamuis grauis, fictitia effutitiaque verba: Quæ aliquando quidem lætitiam & animi exhilarationem ſignificabant, vt duobus in locis expreſsè noſter Petronius per voces* MADIA PERIMADIA, *& ſuam* GINGILIPHO *geminatam: Non ſecus ac Plautus, per ſuum* LYRÆ LYRÆ. *Aliquando verò, referunt ſonum, aut imaginem rei, quam gerimus; & actûs quem agimus: vt cùm tubæ clangorem Ennius, ſuo* TARATANTARA: *& hic noſter nudum enſem motitando, voce* MATARITATA.
Pag. 50. lin. 2. & omnia pecora tanquam lanius. *ſcribe.* & omnia pecora turbauit, ac tanquam lanius.
lin. 16. & 17. alibi exopiniſſent. *Libenter ex Feſto,* in Poſt liminio, *ſcriberem:* aliter in opinione ſunt.
lin. 22. Niceronem. *ſcribe.* Nicerotem.
lin. 27. Aſinus in tegulis, cum adhuc capillatus eſſem, nam à puero vitam chiam geſſi i p i m moſtri delicatus. *Sic*

diſtinguendum atque legendum eſſe arbitror huncce locum, Aſinus in tegulis. Cùm adhuc capillatus eſſem. (Nam à Puero vitam Chiam geſſi) ipſe noſter delicatus deceſſit, mehercules, margaritum.

Pag. 51. lin. 6. valde audaculum. *repono.* valde audacem.

lin. 22. ſtrigæ. *lege.* Striges : *diſcrimen enim luculentum eſt, referente Scaligero, inter Striges & Strigas, licèt plerique illa confundant & promiſcuè vſurpent.*

Pag. 52. lin. 17. Apelletem. *lege* Apellem: *ſi velis.*

Pag. 53. lin. 22. Bucca, bucca. *arridet mihi :* Buco, buco.

lin. 24. juſſit miſceri. *Conſentaneum magis :* juſſit afferri.

lin. *vltima.* interdiu. *ſcribe.* Interdiu.

Pag. 54. lin. 10. Commiſſator. *lege.* Comeſſator.

Pag. 55. lin. 3. ſciſſa lacuum novendialem ſeruo ſuo. *ſcribes.* Sciſſa, *ſeu potiùs*, Sylla Sacrum nouendiale ſeruo ſuo.

lin. 17. & panem autopyrum de ſuo ſibi, quem ego malo, quàm candidum, & vires facit & cummea re cauſa facio, non ploro. *Locus hic perobſcurus. Vt igitur lucem aliquam illi commodem; ſic legendum puto.* & panem autopyrum quem ego malo, quàm candidum : Hic & vires facit, & cum mea rem cauſa, facio, non ploro. *Fallitur porro hic Habinnas dum putat, viribus comparandis autopyrum panem candido, ſeu ſiligineus ille ſit, ſeu ſimilaceus, præferendum eſſe : contra communem Medicorum omnium ſententiam, qui mordicus tenent non tantæ firmitudinis alimentariæ autopyrum eſſe quàm ſit ſiligineus aut ſimilaceus. Confirmat hoc Cornel. Celſus de re Medica,* lib. 2. c. 17. ex tritico firmiſſima ſiligo, deinde ſimila, deinde cui nihil ademptum eſt, (quod αὐτόπυρον Græci vocant) infirmior eſt ex polline, infirmiſſimus cibarius panis. *Ita enim qui laborat in Editis, Celſi locus, ſanandus eſt.*

lin. 6. habet. *ſcribe.* habuit.

lin. 12. ſi potuero non. *lege.* ſi potero : Nam.

lin. 24. De melle me vſque tetigi circa cicer & lupinum, calue arbitratu, & mala ſingula. *Hujus loci eluminationem, otio majore fruentibus, & literarum flumine ampliori inundatis, relinquo.*

Pag. 56. lin. 6. ſapiebat ; & ſi. *ſcribe.* ſapiebat. Et ſi.

lin. 9. ſapa. *ſcribe.* ſapam.

lin. 13. pax, Palamedes. *lucem nullam hîc video : ſed ne adhibeo. ampliandum.*

lin. 16. perna emiſſionem. *mendum Typographi ſic tolles.* Pernæ miſſionem.

lin. 23. me apoculo. *Verbum hoc nouum eſt, juxta cum multis, quæ habentur apud Petronium. Quo quidem ſignificatur, recedo à menſis & à poculis. Cæterum quid mirum, ſi Romano maximè vigente ſermone auſus ſit*, Signatum præſente nota producere nomen? *Sed obaudio quoſdam hîc aliter ſentire, & de vna voce duas facere, cum Ellipſi, vt loquar cum Grammaticis, nempe Figura, Arbitro noſtro perfamiliari.*

Pag. 57. lin. 12. mulieres. *lege.* mulieris.

lin. 18. circulatum. *hîc egregiè falſus ſum, aut vice* circulatum *poni debet*, ſingulorum.

lin. 22. inuicem. *lege.* in vicem.

lin. 25. excattariſaſti. *Verbum Petronii*, .i. *Obtudiſti, catarrhum induxiſti importunis tuis petitionibus. Quidam fortaſſe vellent*, excarnificaſti, *Comicis Poetis verbum familiare: Aut*, exanimaſti, *tuis ſcilicet querelis.*

Pag. 58. lin. 5. Matriſamiliæ. *ſcribe.* matrisfamiliæ.

lin. 8. correctos. *lege.* collectos.

lin. 9. aberrante tunica. *lego.* aberrat-ne tunica, &c.

Pag. 59. lin. 8. nunquid didicit. *ſcribe.* nunquid aliud didicit?

lin. 10. mittendo, audibant. *An melius.* mittens, bene audiebat.

lin. 17. namque. *ſcribe.* nam quod.

lin. 22. agaga eſt, at. *an potius.* Harpaga eſt. At.

lin. 26. hoc. *ſcribe.* huic.

Pag. 60. lin. 4. ſed tace linguam. *lego.* ſed tene linguam.

lin. 18. Turdis iligine. *ſcribo.* Turdis ſiligine.

Pag. 61. lin. 12. colæpio. *ſcribe.* coliphio.

Pag. 62. lin. 17. diſcumbat. *lege.* diſcumbant.

lin. 26. ſi Praſinus proximis Circenſibus primam palmam, *in his procul dubio quidpiam deeſt. Sufficiet-ne ſi legas:* ſi Praſinus ſis, aiebat, nonne proximis Circenſibus primam palmam habebis?

Pag. 64. lin. *penultima.* Inſcriptio quoque, vide diligenter, Si. *probarem magis, vt hîc*, Inſcriptionem, *legeretur. licèt poſſit etiam ferri ſcripta lectio ac loquendi modus.*

Pag. 65. lin. 27. Nos in Turba. *an è* Turba? *Quanquam eſt quoque cur non improbem illam ſcriptionem.*

Pag. 67. lin. 26. ſeruus meus Barbatoriam facit. *In optimarum vocum cenſum* Barbatoriæ *dictionem reponunt Gloſſæ veteres bona nota, quam aliubi præterea fruſtra quæſieris. Hanc porro, declinante tandem cum Imperio, Lingua Romana proprietate atque nitore, ſequioris Æui ſcriptores* Barbitondio *expreſſerunt. Porro barbatoriam facere idem ſonat ac barbam facere. Ita Plautus vnguentariam, ita Tullius nauiculariam facere, pro vnguenta & naues facere dixerunt. Barbatoriam exercendi ſeu faciendi munus ſerui tantùm implebant apud Romanos. Vt enim apud eos perſonæ ſplendidæ vtebantur ſeruis ad omne genus officii, Pignorio, & T. Popma referentibus ex profeſſo: Sic etiam ad barbam, ex quo Mena venit vrbem, anno* CCCCLIIII. *Vrbis Conditæ, velut in fine libri* 3. R. R. *Varro author eſt. Nec debet vox iſta intelligi tantùm de prima barbæ raſura, quæ fiebat quidem ritu exquiſitiore; ſed & de cæteris, quas quoties luberet (lubebat autem ſæpiſſimè) inſtituebant: Præcipuè verò, cùm apud ſuos hoſpitari, aut cum illis aliiſve recumbere, conuiuari atque gaudere volebant.*

lin. 27. Tangomenas. *lege.* Tingomenas, *à tinguendo terram, ſeu pauimentum mero, vt Horatiana pulſat canitque lyra.*

Pag. 69. lin. 16. ſe de machillam illam ſuſtuli: hominem inter homines feci. *ſic reſtituo hunc locum ſanè corruptiſſimum.* ſede maxillam illi ſuſtuli. Hominem inter homines feci.

Pag. 70. lin. 2. curabo me vnguibus. *lege.* curabo ne me vnguibus.

lin. 26. non facies. *lege.* non facias.

Pag. 71. lin. 5. Coricillum eſt quod. *ſcribe.* Corycilium eſt quod.

lin. 8. Tu autem ſtertera. *Hoc quid ſit verbi planè ignoro. Probarem potius :* Tu autem ſtercoraria. *ſeu mavis* Quercera: *Quomodo vocatur febris quartana.* jăctas me, *inquit Lucilius,* vt febris quercera *ſiue* querquera.

lin. 13. ad ſumma. *lege.* ad ſummam.

Pag. 73. lin. 3. abacia & acumi omnia. *lege.* abace & acumine omnia. acumine .i. *ingenii perſpicacitate, vt boni quique loqui amant Auctores.*

lin. 11. viperam ſub ala nutricas. *Ex Phædri, ſcriptoris mehercule perpoliti & Petronio ætate paulo ſuperioris, hoc*

acutè dictum ſiue dicterium Trimalcio exſpiſcatum iuiſſe videtur. Sic autem ille, Libri ſuarum Fabularum quarti, Fab. 77.

Gelu rigentem quidam colubram ſuſtulit?
Sinuque fouit; contra ſe ipſe miſericors:
Namque vt refecta eſt, necuit hominem protinus.

ALII alia. Hæc ego deſultoriè & quaſi aliud agendo ſcribebam, grauiorum ſtudiorum faſtidium detergens mellita aureoli Fragmenti iſtius C. Petronii Arbitri, Equitis Romani, de cœna Trimalcionis, lectione. Faxit D. O. M. vt velut illa, hoc in me præſtitit ſuauiſſimè; ſic & Notæ atque Ἐπανορθώσεις *illæ breues, à ſui nauſea vindicent Lectores. Vale.*

HADRIANI
VALESII
HISTOR. REGII
ET IOH. CHRISTOPHORI
VVAGENSEILII

DE CENA TRIMALCIONIS
nuper ſub Petronij nomine vulgata

DISSERTATIONES.

LVTECIÆ PARISIORVM
È Typographia EDMVNDI MARTINI
viâ Iacobeâ ſub Sole aureo.

M. DC. LXVI.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

IOHANNI CAPELLANO ILLVSTRI VIRO, & Chriſtianiſſimi Regis Conſiliario.

IOH. CHRISTOPHORVS WAGENSEIL Salutem & obſervantiam dico.

SI fatendum, quod res eſt: oritur vtique frequenter amicitia ex occulto quodam animi impetu, & intus latente inexplicabili cauſa. Neque enim aliò referre poſſum ſummam benevolentiam, quâ me hominem peregrinum & ignotum, necdum vllius in ſtudiis nominis, omnium omnino meritorum expertem, atque adeò à nemine commendatum, vbi primùm inter cul-

tores tuos admitti popoſci, ilico complexus es, quámque mirifico in me ſtudio perpetuò comprobaſti. Nempe patuere mihi aſsiduè ædes tuæ: licuit è tuis dictis, factis, ac inſtitutis ſanctioris Philoſophiæ monita haurire, & ea ediſcere, ad quæ ſi non admiſsus fuiſſem, non erat operæpretium ad excolendum ingenium meum, noſcendoſq; hominum mores totam ferè Europam luſtraviſſe. Enimverò vti hæc beneficia tanti, quanti bonam mentem æſtimo: ita teſtimonium ac judicium tuum, quo ipſius OPTIMI MAXIMI REGIS *Numen, Majeſtatem, divinámque liberalitatem mihi propitiaſti, nec vllis verbis exprimere valeo, ac ne ſatis quidem mente concipere. Cui tantæ benignitati tuæ quando*

aliam referre gratiam nequeo, ejus me totâ vitâ memorem futurum polliceor. Has ergo litteras confeſſoriæ tabellæ ac velut pignoris loco te habere quæſo, & ſimul æqui bonique conſulere munus, quod adjunxi. Etſi enim quæ de meo contuli, levia & non ſatis digna ſunt in cujuſquam manus, nedum in tuum conſpectum venire, quippe quæ petaſatus in ipſo Hiſpanicæ peregrinationis procinctu, multas inter occupationes celeriter effudi: quia tamen Summi Viri HADRIANI VALESII *inſignem Diſſertationem elicuerunt, ideò quam à ſe non habent, auctoritatem & lucem ab ea mutuantur, & cùm tibi, tum Reipublicæ litterariæ nonnihil ſe iſto nomine commendabunt. Nam ſine illa fuiſſet,*

meæ profectò nugæ, ad amicum majore fiduciâ quàm curâ privatim ſcriptæ, numquam prodiiſſent in publicum. Valeſianum autem acre de novo Petronii fragmento judicium ex Hiſpania reverſus ſupprimere diutiùs ſine flagitio non potui. Tam perſpicuè enim (audacter dico) omnem errorem nobis diſſolvit,

Vt contrà ſi quis ſentiat, nil ſentiat.

Vale Illuſtris Vir. Data Luteciæ VI. *Id. Ianuarii A.* M. DC. LXVI.

IOH. CHRISTOPHORI VVAGENSEILII DE CENA TRIMALCIONIS

nuper ſub Petronii nomine vulgata

AD CHRISTOPH. ARNOLDVM V. C.

DISSERTATIO.

CHRISTOPHORO ARNOLDO V. C.

IOH. CHRISTOPH. VVAGENSEIL Salutem dico.

ANte hoc biennium cùm Romæ commorarer, conuenit me aliquando eruditus vir, qui nunc fato functus eſt, *Abrahamus Echellenſis*: cúmque vario ſermone inter cetera de Italorum recèns editis ac poſtmodum edendis ingenii fetibus colloqueremur, mentionem injecit Petroniani nequaquam mutili codicis, quem in Dalmatia repertum Venetus ad Pontificem Legatus poſſideret & poſt ſuum in patriam quem maturabat reditum, eſſet facturus publici juris. Cúmque eo nuntio vehementer me gaudere animaduerteret, recipiebat pro ſuâ erga me humanitate, acturum

ſeſe hoc gnaviter, vt ipſius libri legendi mihi faceret copiam. Conuaſauerat autem jamtum ſua Ampliſſimus Orator domum rediturus. Quare etſi illius opera, meúmque eluſum deſiderium, nihilo tamen minùs emolumento Reip. Litterariæ, & mihi quoque, quem Petroniana venuſtas ſerium ſemper habuit amatorem, tacitè gratulabar: neque me continui, quin ilico eos qui affectu beneuolentiaque mihi junguntur, (quos inter Te V. C. tuo erga me merito præcipuè numero) ingentis meæ voluptatis redderem participes: Enimuerò hanc animo conceptam lætitiam paullo pòſt apud Taurinos degenti mihi, Venetorum litteræ non parum imminuerunt, quòd haudquaquam totum Petronium, ſed inſigne tantùm fragmentum ab interitu vindicatum memorarent. Imminuerunt autem, non tamen abſtulerunt funditùs. Quippe perſpectum habeo non viliùs coli ab eruditis librorum, quàm ab antiquariis ſtatuarum fragmina.

Et Curios jam dimidios, naſoque minorem
Coruinum, & Galbam auriculis naſoq; carentem.

Erutus fuerat quondam Romæ fortuito è ruderibus truncus ſine pedibus, capite & brachiis. Ei nihilominùs quotquot in Vrbe ſunt ſignorum principatum detulit immortalis Michaël Angelus, & illius lineamentis inhærendo, ſummæ ſuæ arti, cujus rudimenta cum ipſius naturæ veritate certantia, animorum etiam picturam monſtrabant, multum contulit: ideóque inter toto orbe nota antiquitatis ſpecimina vltimóſque humanæ induſtriæ conatus, Venerem nimirum pudicam, Antinoum, Nilum cum ſeptemdecim puerulis, & trium (quod non

tam Plinio quàm oculis credimus) artificum diuinum illud opus Laocoontem, ſimulacrum hoc in Vaticanis hortis honoratiore loco repoſuit. Similis Petroniani fœdum in modum laceri corporis hactenus apud Litteratos ſors fuit. Idem ergo nouo huic membro ominabar, proindeque ſummoperè optabam, expleret æſtuantium cupidinem grauiſſimus Senator, neque nimis diu ſpes noſtras moraretur. Ex eo deinde tempore Gallicum iter ingreſſo mihi, nihil de Petronio ampliùs reſcire licuit: donec hiſce diebus eruditorum conſeſſui, qui in celeberrimi *Menagii* muſeo ſingulis hebdomadibus habetur, interueniens non prodiiſſe ſolùm comperio in Italia Petronianum fragmentum, ſed etiam Luteciæ nouam editionem ad eius exemplum adornatam. Quæſito itaque Bibliopolæ nomine & domicilio, celeri gradu ad illum me confero: & pretio quod poſcebat exſoluto, domum repetens, librumque in manus ſumens, curioſos oculos admoueo. Cùm verò initia pridem aliunde nos habere animaduerterem, his prætermiſſis, nouitate animum oblectare vnicè deſiderabam. Vix autem vnam & alteram pagellam perlegeram, & ſtatim moto diutiùs capite, Spondere (intra memet inquam) auſim, hunc ſermonem non eſſe Petroniani ſaporis. Quare cùm dicente hactenus noſtro, *nequaquam rectè faciat, qui citò credit:* judicio ad hoc agendum euocato, veritatem explorare, totumque libellum cum annexis præfationibus ſollicitè euoluere inſtitui. Cui operi dum defixus incumbo, bene multa vltro ſe ſe mihi offerebant, ex quibus confictum eſſe à plano

quodam iſtud Trimalcionis conuiuii ſupplementum, non ſuſpicari ſed citra trepidationem affirmare poſſe exiſtimabam. Quod num bene, num ſecus abs me factum ſit, vt dijudices, rationum quæ ſuccurrebant momenta inter feſtinandum in chartam conjicere, & ad te *Arnolde clariſſime* perſcribere viſum eſt: vt pro ea quâ polles ſingulari doctrina, hiſce vel addas vel demas fidem, atque ſi & tu pedibus in noſtram ſententiam iueris, popularium juuenum animos ad magna ſurgentes à peſtilenti hoc ſidere cauere ſibi jubeas, nec iſtam laciniam Petronianæ purpuræ apud nos quoque aſſui patiaris. Qui enim talibus nutriuntur, non magis ſapere poſſunt; quàm bene olere qui in culina habitant. Equidem nullus ignoro, periculoſæ plenum opus aleæ eſſe, de aliquo ſcripto num genuinum aut adulterinum ſit, velle pronuntiare. Nec longè quærenda magnorum virorum exempla, qui toto hîc cælo miſerè aberrarunt. Opus multa eruditione, limato judicio, accurata circumſpectione, & familiari, vt ita loquar, cum ſcriptoribus neceſſitudine: quò quem non tam cum vulgo ad alloquium, quàm ad intima arcana admiſſum appareat. Quæ omnia etſi in me perexigua eſſe ſentio, acpræterea in hac longiore peregrinatione mihi libri nulli præſidio ſunt: non tamen coram Te, tam benigno rerum æſtimatore hanc cauſſam agere reformido. Hîc enim Iudæi mei mihi obuerſantur, quorum in Talmudicis Digeſtis cùm à τοῖς ἔξω prolata argumenta ſunt, ſæpe mulier aut ſeruus magiſtro reſponſum præripit, cauſæque bonitatis fiduciâ, ſecum aduerſarium com-

mitti depoſcit. Eadem & mihi mens : aut ſi mauis, jure bono vtor Quiritium, quod cùm lex Cornelia de Falſis violata eſt, perſecutionem criminis etiam cuiuis è populo indulget. Priùs autem quàm rem ipſam aggredior, geminis qui contra me dicunt teſtibus aurem nonnihil porrigam. Etſi enim repellere eos poſſem tamquam minùs idoneos, quòd alter pro amico Typographo ex compacto, alter Typographus pro ſe ſe, atque ſic ambo in rem ſuam loquuntur : ne tamen habeant quod querantur, agè tantiſper audiamus, quo nobis commendent modo Deorum hoc munus ſcilicet.

Sunt in ipſo ſtatim limine aliqua, quæ me offendunt, quibus tamen neutiquam vacare conſtitui. Nolo enim operosè diſquirere, quæ vocabuli Ανέκδοτος germana vis ſit. Tolerabo quoque illum Euripidis verſum etſi (quod fateor) ægerrimè, cùm certum ſit Chriſtiani eum hominis pietatem ferè laceſſere. Poſtquàm enim ſancto Spiritui Menandri effatum in diuini oraculi dignitatem euehere, omnéſque fideles grauiter hortari placuit, Μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη χρηςʼ ὁμιλίαι κακαί: iſtud aduerſa fronte pugnans Euripidis Ηθεις δικαίου, φαῦλος οὐ φαίνει λόγος non putarim nudè & ſimpliciter laudare, eóque librorum frontes exornare cuiquam eſſe integrum. Eſto, commodâ molliri queat interpretatione : ſed nobis caſtè ſobriéque non ſentiendum ſolùm, ſed & loquendum. Alioquin vti nihil tam probè dictum, quod peruerſa ingenia in prauum ſenſum detorquere non queant : ita quoque haud vllæ tam exſecrabiles voces, quæ bonum ſenſum

ſibi affingi non patiantur. Adde, quòd Euripidis dictum prorſùs οὐδὲν πρὸς ἔπος. Satis enim honeſtè pleraque peraguntur in hoc conuiuio, ita vt nullius animus moreſque ex hujus fragmenti lectione noxam ſint contracturi. Hæc autem, vti dixi, latè nunc non proſequor. Illud verò quod porrò ibidem exprimitur *præfixo judicio de ſtili ratione ipſius*, condonari nullatenus poteſt. Quis enim alius ita loquutus? Et quàm miſera eſt hæc innocentis pronominis è ſua ſede in aliam deportatio? Immo quorſum quæſo de ſtili ratione judicium? Si enim omnino Petronii eſt hoc fragmentum, haud vltrà de ſtilo admodum laboramus, ſatiſque conſtat, quo cenſu ſit habendum. At longè meliùs *Caius Tilebomenus* ſuam Epiſtolam *de Tragurienſi fragmento Petronii judicium* inſcripſit. Ad eum autem nunc noſtra pergit oratio, libratura rationum illius pondera, ob quas fragmentum hoc nobis obtrudere molitur.

Principio vrget *conſtantem ac nihil turbatam narrationis ſeriem; quodque hoc auctario vulgatorum pridem Petronii fragmentorum hiatus & lacunæ expleantur.* Conuenienter profectò ex Rhetorum præcepto hoc argumentum primo loco poſuit. Tam leue enim eſt, vt nihil ſuprà. Ecquis adeò hoſpes eſt in bonis litteris, vt neſciat omnem ætatem tuliſſe ineptos ſycophantas, qui otio & ingenio ſuo abuſi, ingratis Gratiis, ab aliis ſcripta incruſtare & pro ſuo arbitrio interpolare ſategerunt, ſeruato vtcumque ordine rerum? Quin ſi iſta valet collectio, tum quidem Liuii aut Curtii ſupplementa illis ipſis auctoribus tribuamus licet, ob reten-

tam ſanè ſeriem rerum geſtarum, & vtcunque expletas quibus illi Scriptores laborabant lacunas. At verò præterquam quod vetera & recentia in hoc fragmento aptè cohærere dicuntur, Petronianum inſuper genium, *ac nulli cum illo communem nitorem & concinnitatem orationis* offendi, vrgetur. Ingenuè fateor majoris hanc rationem eſſe ponderis, ſi idoneè probari queat, ſed an quiſquam id ſit præſtiturus vehementer etiam atque etiam dubito, mihi enim rem rectè penſitanti, contraria omnia veriſimilia apparent, & clarum certúmque diſcrimen inter veri & ſimulati Arbitri orationem indicare me poſſe, mihimet videor. De hoc autem in progreſſu erimus ſolliciti, illud interim verbo indicandum, Tilebomeni conjecturam qua ſuſpicatur, fieri potuiſſe, vt Hector Cepio novum hoc fragmentum è Mureti vetuſtiſſimo & integerrimo codice deſcripſerit, non ſatis (ſi quid ego proſpicio) rem acu tangere: nec enim planè conſtat Muretum vnquam talem habuiſſe codicem, & Petrus Daniel qui ſolus illius meminit, ita rem narrat, vt facilè appareat, è vagis ac incertis rumoribus eam hauſtam, quales ſæpè viris etiam doctis imponere, nemo tam rerum humanarum ignarus eſt, qui neſciat: & longè probabilius eſt, credere, ipſum Muretum palam jactaturum fuiſſe ſi tale quid ei obtigiſſet. Sed eſto, habuerit Petronii optimum codicem Muretus, quia tamen Traguriense exemplar ducentos ampliùs annos agere volunt, vtique nullo modo fieri poteſt, vt ex Mureti libro ſit expreſſum. Ceterùm quæ aduerſus Tilebomenum diſſeruimus, faciunt eadem ad impugnandum Patauinum Typographum, qui ſupra typos ſapere auſus eſt, & non imprimendi tantùm, ſed & ju-

dicandi partes citra Quiritium ſuffragium ſibi præpoſterè arrogauit. Nempe idem alta voce crepat, *lacunas pleraſque & hiatus quibus vulgati laborant codices, egregiè hoc fragmento expleri; quin & ſtilum à Petroniano charactere non abhorrere.* Ad quæ quia pridem Tilebomeno aut ſatisfecimus, aut de ſatisfaciendo fidem oppignerauimus, non eſt cur idem bis repetamus. Tantùm quædam circa ea quæ alter non indicauit monere operæ eſt pretium. Poſtulat nimirum is homo, vt ei credamus Marinum Statileum codicem ſuum *primò in patria, deinde Venetiis & Patauii cum doctioribus quibuſque, inprimis autem cum Iohanne Rhodio, profundæ eruditionis & ſolidi judicii viro communicaſſe*, qui omnes quantum indicant ſequentia, plurimum ei detulerint. Hæc autem ſi ita ſunt, quare nihil ex his quæ maximè opus habemus, aut audimus, aut videmus? Quare tantorum virorum judicia ſupprimunt? Cur graui & perenni ſe opprobrio exponere, quàm illa fragmento annectendo, eidem ſibique auctoritatem conciliare malunt? Quid tergiuerſantur? Quid nos ſuſpenſos tenent? Quando igitur tam ſubdolè, tam iniquè nobiſcum agitur: condonabit nobis Typographus, ſi in eam deueniamus opinionem, nihil eum præter atram ſuam fuliginem nobis vendere, omniáque turpiter eſſe conficta. Eccur enim alioquin, obſecro, ex bene multis Venetis & Patavinis, egregiis viris, vnum tantummodò nominaſſet Rhodium, niſi quòd is rebus humanis exemptus, ἐν μακάρων νήσοισι degens, de tanta contumelia quæ per flagitium nomini atq; doctrinæ ipſius infertur, agere non poteſt? Claret inter Patauinos profundæ elegantiorum litterarum cognitionis vir *Octauius Ferrarius.*

Quare

Quare huic non exhibitus liber? aut quare ne tum quidem cùm iſta ederentur, rogatus præfaretur aliqua, & quò gratioſius eſſet ignotum fragmentum, haut grauatim efficacem ejus commendationem ſuſciperet? Ea re aut totus fallor, aut vappam hanc indignam judicauit, cui ederam ſuam appenderet, eòque ire juſſit, quò Voluſi Annales à Catullo ablegantur. Interim certum eſt cùm ego Patauii degerem, nihil Ferrarium de Petroniano fragmento habuiſſe perſpectum. Secus enim non id clam me habere voluiſſet, quem inter cariores admiſit, & non priuatim tantùm, ſed & publicè propenſi fauoris crebris teſtimoniis eſt proſequutus, adeò vt & varias lectiones, quas ex optimo Apuleii MS. excerpſit, nec non alia quæ in pretio habeo, vltro communicarit. Quomodo autem latere poterat optimum Virum Petronii hoc fragmentum, ſi cuiquam Venetiis aut Patauii, in primis Iohanni Rodio, cum quo artam quoad Deus & fata ſiuerant coluerat amicitiam, cujuſque defuncti etiam funus ſupremo humanitatis officio curauit, vel minimùm innotuiſſet? Quemadmodum verò clauus clauum, ſic nugæ hîc trudunt nugas. Venetorum enim & Patauinorum litteratis derelictis, Romam mox pergit noſter, atque Nobiliſſimum Legatum fragmentum quod impetrauerat, Doctorum in Vrbe cenſuræ ſubjeciſſe, obque ducentorum in primis annorum ætatem, pro libri bonitate judicatum fuiſſe perhibet. Elumbis eſt autem hæc collectio, & quâ nemo vnus cordatus Romæ (vti mihi perſuadeo) potuit πρὸς ἑαυτὸν συλλογίζειν. Nam ſi poſtremis temporibus fraus haudquaquam facta, ideóne confe-

ſtim nulla vmquam admiſſa? Atqui non heri, aut nudius demum tertius nati, cùm qui πλαγίως aliorum ſcrinia compilant, tum qui à ſe confictis vel antiquitatis, vel magni alicujus nominis auctoritatem tribuunt: immò verò cœpere cum ipſis litteris, nec priùs deſinent, quàm omnia in priſcum chaos relabantur. Plautina auctaria, Ciceronis contra Salluſtium, & hujus aduerſus illum declamationes, Senecæ ad Paulum Epiſtolæ, aliaque ejus farinæ, duorum ſæculorum facilè ætatem agunt, neque tamen eapropter fidem malè ambulantem obtegunt. Sed deſeramus hæc, quia notiora ſunt quàm vt verbis opus ſit: & potiùs miremur os frontemque Typographi, qui quantum apparet, reliquos mortales fungos credidit, dum incogitanter temeréque quiduis effutit. Præmiſit enim *ſaltem* (tantùm, dicendum erat) *exemplum ejus partis libri, quâ Petronius Traguirienſis ab exemplaribus vulgatis diuerſus eſt, Romam ad illuſtrem Legatum miſſum:* ſub finem itidem diſertè fragmentum hoc Statilei manu diligenter è ſuo veteri exemplari deſcriptum profitetur. Ergo ſi Statileus veterem ſuum codicem retinuit, quomodo viri docti Romæ de illius ætate tulere judicium? Si autem omnino tulere, quî fragmentum ſua manu deſcripſit? Quamprimùm iſta inter ſe conciliauerit Frambottus, tum non ampliùs typothetes, ſed confeſtim

Erit mihi magnus Apollo.

Nunc verò miſſos tandem faciam geminos præcones, atque aduerſus ipſum depugnabo fragmentum decretoriis armis: & injuriam inquam Arbitri vindicabo, & dignitatem: euincamq; *malæ & adulterinæ*

notæ eſſe hoc fragmentum, ita manifeſtum facientibus indicium tam VERBIS *quàm* REBVS. Ad quæ digito monſtranda dum me accingo, illud interea arbitrandum relinquo, annon ſuſpectus meritò nobis eſſe debeat Statileus, quòd ſolum hoc fragmentum protulerit, reliqua autem quæ in ſuo codice leguntur ſuppreſſerit. Nam cùm in aliquibus locis non tralaticia deformitate Petronius adhuc ſit inſignitus, ſaltem quidquid erat lectionum varietatis, indicare debuiſſet: vt haberent vnde tentarent Philologi, num totam illi formam ſuam reddere, & omnem ſcabitudinem ſine cicatrice delere poſſent. Proinde jam ſtatim conjiciat quis, prorsùs nihil præter hoc fragmentum illum poſſidere in vniuerſo ſuo cenſu. Iurabat tamen ſimulatè, Petroniano codici hæc eſſe inſerta; ne ſi nuda & ſeparata tantùm diceret inuenta, de fuco cuiuis moueretur ilico ſuſpicio.

Præterea & illud mirum videri queat, quòd commodùm Trimalcionis cenam fragmentum perſequitur. Nam ſi rem rectè penſitamus, nullibi faciliùs planus aliquis dolum & verſutias exercere poterat. In ceteris majoris operis laboríſque res fuiſſet, vel ad ſpeciem aliquid ſubornare: hanc autem telam ſemel cœptam valde pronum erat pertexere. Pręparato ſic duplici dubitatione animo, nunc denique majoris momenti rationes inculcare ſatagemus. Igitur quod ad Verba attinet, aio ilia barbara, monſtroſa, immò ne humana quidem, quæ adeò frequenter hîc offendere, eſt impoſturam prodere. E multis quædam per ſaturam proferam in medium. Scilicet habemus *babæcalis, credræ, culuſta, bacaluſias, pata-*

racina, mulſipultarium, caldicer, mixcix, burdubaſta, conſtreinum; neſapium; cromataricas, offla colaris, æcrophragiæ, ſæledatæ, munecma, dignitoſſo, merculia, genge, mataritata, copo copilatus, chiam, ipim, cacritus, minuciolum; vaccatonem, ſaucunculum, gizeria, excattariſſaſti, artisſelium, coricillum, & qui alii occurrunt horribiles ſoni, ſiue vt ille ait lapides cerebrum excutientes. Atque hîc nemo mihi regerat, occurriſſe jamdudum huic dubio vtrumque hujus fabulæ prologum, cauſando & ſcripturæ vitio, & librariorum imperitiâ iſta potuiſſe accidere: talem etiam reliquorum quæ de Petronio ſuperſunt & æquè ſordidam fuiſſe olim faciem: exſpectare nunc Ariſtarchos noſtros, vt in hoc puluere ſeſe exerceant, ac palmam in medio poſitam conſequi laborent. Nulla ſubiit animum obliuio: jam hæc teneo memoriter: immò quod iſti tam inſtanter flagitant, ego ambabus vltro largior: non tamen ideò meum eludent ictum. Ingenuè fateor vndecumque potiùs, quàm ex Latio ortos fuiſſe librarios, qui talia ſcripſerint: nec fieri poſſe, vt homo paucula Latinorum edoctus vocabula, tam inhoneſtè dictiones deturpet. Bonum factum! Si tales erant, quare ſui ſemper non exſtitere ſimiles? Quare bene multæ illæ quæ de Trimalcionis cena ad nos paſcendos remanſerunt veræ reliquiæ, adeò immunes eſſe potuere ab omni ferè labe? Nam prout iſtæ hîc exprimuntur, certant cum emendatiſſima quotquot exſtant editionum: in ceteris autem nulla non pagella enormibus ſcatet mendis. Quod ergo iſtud quæſo præpoſterum fatum, vt tantùm quæ aliunde victura, aliunde edita dudum

erant , incolumia & compta ad nos è codice Traguriensi peruenirent? Quare, inquam, librarii nullam exordio rubiginem affricuere, ſed fidem ac peritiam ſuam nobis comprobant? Quomodo autem tam repentè œſtro perciti ea membranis illinunt, quæ non hominum verba ſed pecudum mugitus videantur? Nempe hîc quidem manifeſtè tenemus planum, qui non ſatis ex Arbitro noſtro didicerat, *multa oportere vnà conſentiant, vt mendacium aliquod conſiſtat.* Idcirco dum γνήσια Petronii fragmenta pulchra atque ornata, ſua autem affectato ſitu rancoréque ſqualentia in hoc theatrum educit, prodit ſe miſer ſorex, & captus eſt: habet. Nondum argumentum de Verbis me dimittit: & quamuis inductione earum phraſium, quas Petronius in deliciis habuit ac frequentiſſimè ingeminauit, noſter verſa vice planus vel rariùs quàm par erat, vel numquam per ſuum ſtuporem adhibuit, ἀπόδειξιν formandi ſeſe offerat occaſio: ſciens tamen, cùm aliunde ſatis probationum ſuppetat, iſta prætergredior. Quin potiùs ſuas impoſtori voces reddam, & vti ab omnibus ceteris mortalibus diſtinctum (perfrictum tamen) vultum vocémque habet: ita & peculiarem ei eſſe loquendi idiotiſmum, cum quo Petronius nihil commune habeat, eum quod forſitan in ſe ipſo non agnouit, edocebo.

Ne autem nimietate faſtidio ſim legentibus, delectu inſtituto *quatuor* inprimis *loquendi modos*, quibus ipſe Petronius nec ſemel vſus deprehenditur, ſignabo. *Primus eſt, quando toties ineptiſſimè humanitatem aliquibus hominibus adimit, & neſcio quid in locum reponit.* Dixit quidem diſer-

tiſſimus noſter Arbiter, *Quid vos me jumentum putatis eſſe, aut lapidariam nauem? Hominis operas locaui, non caballi: nec minùs liber ſum quàm vos.* Dixerat quoque alibi: *Numquam tu hominem tam infelicem vidiſti. Lorum in aqua, non inguina habet*: quibus ſanè nihil excogitari potuit argutius. Sed Pſeudo-Arbiter ſeruum pecus, ineptus imitator, longè aliter & per ſummam verborum vilitatem ἐπιφωνηματικῶς p. 15. *Plus vini ſub menſa effundebatur, quàm aliquis in cella habet: phantaſia, non homo.* item p. 21. *Duræ buccæ fuit, linguoſus; diſcordia, non homo.* iterum p. 23. *Sed memini Safinium. Tunc habitabat ad Arcum veterem me puero; piper, non homo.* iterumque p. 69. *At inflat ſe tamquam rana, & in ſinum ſuum conſpuit; codex, non mulier.* Adde quod p. 44. *Bella res. & iſte qui te hæc docet, Mufrius, non magiſter.* Proximè inculco phraſin aliam, nimirum *pluſquàm*, quam rei augendæ causâ pluſquàm par eſt aut oportet, vſurpat falſus Arbiter, verus non vſurpat. *Plus vini ſub menſâ effundebatur, quàm aliquis in cella habet,* P. 13. *Argenti in oſtiarii illius cella plus jacet, quàm quiſquam in fortunis habet.* ſic p. 21. *Hereditatem accipit, ex qua plus inuolauit quàm illi relictum eſt.* pag. quoque 24. *Plus in die nummorum accipit, quàm alter patrimonium habet.* denique pag. 42. *Cujus pluris erat vnguis, quàm tu totus es.* Tertiò nimis ſæpe *dejerare* mihi videtur Pſeudo-Petronius. Putares ex natione fuiſſe, quæ prauam tertio cuique verbo jusjurandum interjiciendi contraxit conſuetudinem. Genuinus Arbiter, etſi non omnino abſtinuit, rariuſculè tamen

& vix ſemel aut iterum in vniuerſo quale exſtat Satyrico, ad ſacras obteſtationes delapſus eſt. Subditicius autem in tam breui fragmento paſſim jurat. p. 24. *Ita meos fruniſcar, vt ego puto omnia illa Ædilibus fieri.* pag. 41. *Ita tutelam hujus loci habeam propitiam, vt ego ſi ſecundùm illum diſcumberem, jam illi balatum duxiſſem.* p. 43. *Ita ſatur pane fiam, vt ego iſtud cum liberto meo dono.* p. 44. *Ita lucrum faciam, & ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret: niſi te togâ vbique peruerſà fuero perſecutus.* p. 48. *Omne me, inquit, lucrum tranſeat, niſi jamdudum gaudimonio diſſilio, quòd te talem video.* p. 59. *Sic me ſaluum habeatis, vt ego ſic ſolebam ipſum Ammeam debatuere.* p. 61. *Ita creſcam patrimonio, non corpore: vt iſta coquus meus de porco fecit.* p. 65. *Sic vos felices videam: conjiciamus nos in balneum.* p. 69. *Sic genium meum propitium habeam: curabo domata ſit.* Poſtremò etſi conſtat reperiri quandoque apud primæ claſſis auctores vel in eadem, vel in ſimili dictione luſus: parciſſimè tamen & tamquam ſale ad condiendum non ad vitiandum ſermonem talibus ſunt vſi. Noſtri certè Arbitri generoſior ſpiritus grandem & pudicam orationem, non verò vanitatem amans, indelectatus his eſt, nec vmquam (niſi memoria me fallit) verborum ſectatus argutias. Is econtrà qui ſub nomine ejus irrepit, longè aliter animatus fuit. Nam enormiter hîc impingit, atque adeò manifeſtè εἰς ψυχρολογίαν καὶ ἀκυρολογίαν ἐκπίπτει. Ecce tibi teſtimonia: p. 13. *Quem amat, amat: quem non amat, non amat.* p. 14. *Vides illum, qui in imo imus recumbit?* p. 16: *Qui*

me hominem inter homines eſſe voluit. p. 21. *Creuit quidquid creuit, tamquam fauus.* Ibidem. *Frater ejus fortis fuit, amicus amico.* p. 22. *Longè fugit, quiſquis ſuos fugit.* p. 23. *Serua me, ſeruabo te.* Ibidem. *Illos leones, quos ego hîc inueni, cùm primùm ex Aſia veni.* Ibidem. *Amicus amico: cum quo audacter poſſes in tenebris micare.* p. 24. *Modò ſic, modò ſic, inquit.* p. 26. *Mortuus pro mortuo.* p. 27. *Tu qui potes loqui, non loquere.* p. 28. *Crede mihi, quidquid diſcis, tibi diſcis.* p. 31. *Si factum eſt, controuerſia non eſt: Si controuerſia non eſt, nihil eſt,* p. 41. *Homo inter homines vos capite aperto ambulo.* p. 42. *Spero ſic moriar, vt mortuus non erubeſcam.* p. 44. *Ecce quidem vobis longè venio, latè venio: ſolue me.* p. 48. *Satius eſt rideri quàm derideri.* p. 64. *Facies & totum populum ſibi ſuauiter facientem.* p. 69. *Hominem inter homines feci.* p. 73. *Hoſpitium hoſpites capit.* p. 74. *Habes; habeberis.* Huc reuoco ejuſdem dictionis quam Rhetores appellant ἐπίζευξιν: à qua ſimiliter elegantiarum Arbitrum tamquam à vehementiore figura conſultò abſtinuiſſe non animaduertit is, qui pro eo ſupparaſitari nobis decreuit. Quare more ſuo inſcienter. p. 23. *Hei, hei, quotidie hæc colonia retrouerſus creſcit, tamquam coda vituli.* Inde p. 28. *Modò, modò, collo ſuo circumferebat onera venalia.* hinc p. 32. *Quid? Quid? porcus hic non eſt exenteratus?* p. 58. *An, an, illa proclamauit, aberrante tunica ſuper genua compoſita.* Profectò ſi quis iſta inſubida & inſipida, quæ hactenus recenſuimus, pro Petronianis accipit; bonam mentem non amat, neque viam vidit, qua itur ad Latinitatem.

Pugnauit fortaſſis non perfunctoriè prima mea legio, nondum tamen cano receptui. In inſidiis enim quamdam ejus cohortẽ collocaui, quæ fugienti hoſti omnem elabendi præcludit viam. Quæro enim, an verus Arbiter ſacras litteras legerit; an hodiernam linguam Italam fuerit edoctus. Legit enim Pſeudo-Arbiter, fuit edoctus iſte ſuppoſiticius. Videlicet verba pag. 13. *Ipſe Trimalcio fundos habet, quà milui volant, nummorum nummos*, Hebraiſmum & ſacræ Scripturæ loquendi modum ſapiunt; magis illa p. 23. *Nomina omnium reddere, tamquam vnus de nobis*. Videntur enim ex diuinis, *Ecce Adam factus tamquam vnus ex nobis*, per ſcelus detorta: ſed manifeſtiſſimè omnium quæ p. 46. *Deductus è lacunaribus ſubitò circulus ingens, de cupa videlicet grandi excuſſus demittitur; cujus per totum orbem coronæ aureæ cum alabaſtris vnguenti pendebant*. Hem! fieri-ne poteſt, vt phraſis *Alabaſtris vnguenti* aliunde quàm è Lucæ cap. 7. deprompta ſit? Helleniſtica enim & Euangeliſtæ peculiaris eſt, neque ejus exemplum apud profanos Auctores vllibi reperitur. Pag. 27. *Scimus te præ litteris fatuum eſſe*: haud dubiè deſumptum eſt ex his Feſti Præſidis ad Paulum Apoſtolum verbis: *Inſanis Paule: multæ litteræ te ad inſaniam conuertunt*. Atque hujus quidem argumenti tantum robur eſt, vt ſi nihil præterea occurreret, ſolum per ſe ſe ad Pſeudo-Petronium confundendum abundè ſufficiat. Statueram Italæ linguæ gnarum fuiſſe planum noſtrum, & confido omnes idem opinaturos, vbi primùm hos loquendi modos perpenderint. p. 1. *Vnus ſeruus Agamemnonis interpel-*

lauit. p. 72. *Non mehercules mi hæc jactura guſti fuit.* paullo pòſt: *Mi centum aureos in manupoſuit.* Denique p. 28. *Multis jam diebus venter mihi non reſpondit: nec Medici ſe inueniunt.* Extra controuerſiam eſt, nequidquam ad barbariſmos hoſce defendendos idoneam quæri auctoritatem. Purum enim putum Italorum redolent idioma, quo dicunt, *Vn ſeruidore d'Agamemnon ci interruppe. Io non n'hebbi guſto di queſta perdita. Mi miſe cento ſcudi d'oro nella mano. Gli medici non ſi trouano.* Quin & in pag. 27. *plouebat* pro pluebat ſcriptum eſt: in quo Italorum pronuntiationem ſtatim agnoſcas, pro u *ou* proferentium. Quam in phraſibus hucuſque oſtendi deformitatem, nunc de toto quoque ſermonis probare debebam contextu, atque oſtendere quàm naturali pulchritudine exſurgens, ſatiſque ſibi conſtans Arbitri oratio, numquam in vnum corpus coaleſcere poſſit cum altera maculoſa, hiulca, ſententiolis vibrantibus picta, nec magis cohærente, quàm malè teſſellata ſolent eſſe pauimenta. Hoc autem tam perſpicuum eſt, vt non vlteriùs quàm verbo id tetigiſſe, & ad cujuſuis attenti Lectoris aſſenſum prouocare opus ſit.

De Verbis plus ſatis dimicatum: aduerſus RES nunc ordines inſtruam, ac ſigna mouebo. Atque hîc ante omnia illud mihi concedi poſtulo, de quo inter Eruditos propemodum conuenit, eſſe hoc in Neronem ſcriptum Satyricon, eóque illius mores & vitam turpiſſimam traduci: hoc eſt non de alio quàm de noſtro loqui Tacitum, cùm in 16. Annalium, *Petronius*, inquit, *ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem aut Tigillinum, aut*

quem alium potentium adulatus eſt : ſed flagitia Principis ſub nominibus exoletorum feminarúmque & nouitate cujuſque ſtupri perſcribit, atque obſignata miſit Neroni. Lipſius quidem in notis videtur fuiſſe ambiguus. Quid autem cauſæ habuerit, non liquet. Mihi enim Arbitrum cum Suetonio comparanti, nulla dubitandi relinquitur occaſio, & veriſimile fit, inſignem hunc ſcriptorem multis in Petronio & præcipuè his, quæ de Trimalcione, hoc eſt de Nerone recenſentur, plus lucis conferre, quàm quidquid in eum congeſtum eſt Commentariorum : vt valde mirer, à nemine interpretum Petronii quos mihi videre contigit, (vſus autem ſum Lugdunenſi editione) id fuiſſe animaduerſum. Paucis itaque aſſertioni meæ fidem faciam. Inducitur à Petronio Trimalcio ludens pilâ inter pueros capillatos formâ conſpicuos : hinc in vnius ex eis capite, poſtquàm aquam popoſciſſet ad manus, digitos paullulum adſperſos tergit : mox diſcubituris pueri Alexandrini aquam in manus niuatam infundunt, ſuauiter inter miniſteria ſua cantantes. Ad hæc illuſtranda mirè facit Suetonii locus in Neronis ſui c. 20. *Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de nouo commeatu Neapolin confluxerant, plures Alexandriâ euocauit. Neque eo ſegniùs adoleſcentulos Equeſtris Ordinis, & quinque ampliùs millia è plebe robuſtiſſimæ juuentutis vndique elegit, qui diuiſi in factiones plauſuum genera condiſcerent, (bombos & imbrices & teſtas vocabant) operamque nauarent cantanti ſibi, inſignes pinguiſſimâ comâ & excellentiſſimo cultu pueri.* Petronianus Trimalcio balneis de-

lectatus: delectatus & Nero, de quo idem c. 27. *Refotus ſæpius calidis piſcinis, ac tempore æſtiuo niuatis.* Bene lotus Trimalcio, lecticæ impoſitus eſt, præcedentibus phaleratis curſoribus quatuor, & chiramaxio in quo deliciæ ejus vehebantur, puer vetulus, lippus. Sic Suetonius c. 44. *In præparanda expeditione primam curam habuit deligendi vehicula portandis ſcenicis organis, concubiniſque quas ſecum educeret.* Oſtiarius Praſinatus, qui in aditu ſtabat, arguit Trimalcionem fuiſſe Praſinæ factionis, in quam propendiſſe quoque Neronem è c. 22. colligere eſt. Trimalcionis ſplendida domus, porticibus & picturis quæ vitæ anteactæ rationem reddebant ornata, Encolpium ex admiratione rapiebat in ſtuporem: & quem non illa Neronis domus Aurea deprædicata hunc in modum Suet. cap. 31? *Domum à Palatio Eſquilias vſque fecit, quam primò Tranſitoriam, mox incendio abſumptam reſtitutamque, Auream nominauit. De cujus ſpatio atque cultu ſuffecerit hoc retuliſſe. Veſtibulum ejus fuit, in quo coloſſus centum triginta pedum ſtaret ipſius effigie: tanta laxitas, vt porticus triplices millienarias haberet, item ſtagnum maris inſtar, circumſeptum ædificiis ad vrbium ſpeciem:* & quæ ſequuntur. Trimalcionis grande armarium præter Lares argenteos Veneríſque ſignum marmoreum, etiam in pyxide aurea non puſilla barbam ipſius aſſeruabat. Suetonius de Nerone c. 12. *Barbam primam* (inquit) *poſuit, conditamque in auream pyxidem & pretioſiſſimis margaritis adornatam, Ioui Capitolino conſecrauit.* Trimalcioni *Cnæi* prænomen (hoc enim indubiè reſtituendum) Petronius in inſcriptio-

ne tribuit, nec ſine cauſa. Nam ita ſcribente Suetonio in c. 1. *Qui ex Neronis familia fuerunt, nulla prænomina præter Cnæi & Lucii vſurparunt.* Lepidè teſſerarum luſum in Trimalcione Petronius perſtringit, prorsùs vti Suetonius in Nerone c. 30. dum eum *quadringenis in punctum ſeſtertiis aleam luſiſſe* memorat. Fortunata vxor & topanta Trimalcionis, quæ numos modio metiebatur, & ex nihilo in cælum abierat, aut valde fallor, aut eſt illa *Acte liberta,* quam (vti habetur in cap. 28. & 50.) *paullum abfuit quin juſto matrimonio ſibi conjungeret, ſubmiſſis Conſularibus viris qui regio genere ortam pejerarent: quæque* mortui Neronis *reliquias monumento Domitiorum condidit.* Trimalcio poëſin adamauit: quare inter epulandum arceſſito inde ſermone ſe ſuóſque conuiuas exhilarare cœpit. Nero, fidem faciente Suetonio c. 10. *recitauit carmina non modò domi, ſed in theatro tantâ vniuerſorum lætitiâ, vt ob recitationem ſupplicatio decreta ſit, eáque pars carminum aureis litteris Ioui Capitolino dicata.* Denique Trimalcionis cena inter exoletos ad mediam noctem protracta: vti ſæpe ſæpius feciſſe Neronem patet è cap. 27. Nec abludit Tacitus loco ſuprà indicato. Sic ergo abunde conſtat, nihil eorum quæ Trimalcioni à Petronio tribuuntur, temerè confictum eſſe, ſed viuam ad amuſſim in eo expreſſam Neronis imaginem. Reuertamur nunc è diuerticulo ad planum noſtrum: diſcutiamus parumper, num is nobis idem præſtiterit, Neroníſque vitia pariter ſatyrico ſale perfricuerit. Minimè gentium: & alia omnia potiùs quàm hoc egiſſe videtur. Putares ex eis eſſe,

qui inter elegantiarum Arbitrum & Bononienſem Epiſcopum diſcrimen facere non valuerunt: adeò ſupinam ſuam oſcitantiam, hebéſque ingenium omnium oculis ingerit. Non longè quærenda argumenta: ſtatim aberrat à janua, dum ad poſtes ædium Trimalcionis libellum cum hac inſcriptione defigit: QVISQVIS SERVVS SINE DOMINICO IVSSV FORAS EXIERIT, ACCIPIET PLAGAS CENTVM. Pauperis (quod aiunt) eſt, numerare pecus: ideò iſte titulus vel ipſum Craſſum ἀγέλαστον in cachinnum ſoluere queat. An enim aliquid indignius erat, quàm Trimalcionem qui greges puerorum exoletorúmque per nationes coloréſque deſcripta agmina poſſidebat, ita delineare, vt nemo ex abjectiſſimis mancipiis ſine eius expreſſo iuſſu pedem domo efferre poſſet? Ipſe Pſeudo-Petronius p. 14. familiæ Trimalcionis ne decimam quidem partem dominum ſuum noſſe, ſanctè nobis jurat, & p. 30. ſolorum coquorum decurias numerat quadraginta. At ſi plano pag. 36. fides eſt, Mithridates ſeruus ſine dominico juſſu etiam in crucem actus eſt. Nempe ad capitis ſupplicium de ſeruis ſumendum Trimalcionis juſſu nullatenus; ad foras prodeundum planè opus fuit. Lepidum vidimus initium: ſuauiora ſunt quæ p. 18. ſuccedunt. Allatus fuit in menſam aper primæ magnitudinis, cujus latus cùm quidam ad hoc ſubornatus venatorio cultro vehementer percuſſiſſet, ex ejus plaga turdi euolauerunt, quos parati cum arundinibus aucupes momento exceperunt, & inter conuiuas diuiſerunt. Euge! Sic ea tempeſtate crudis homines veſcebantur volucribus: vel quod credibilius, jam

aſſæ, vt in Vtopia, per auras circumuolitabant. Nam etiam p. 25. porcorum coctorum ambulantium fit mentio. Quæ de ſtrepitu obſceno (vt noſter honeſtè circumſcripſit Arbiter) p. 28. garrientem facit Trimalcionem, nihil ad Bacchum, minùs quoque ad Neronem pertinent, ſed è Suetonii Claudio videntur accepta. Pariter Apuleii aſino vectus eſt planus, cùm hiſtoriam de Cappadoce p. 51. compilauit. Obruit me errorum multitudo. Interim tamen majora & clariora fraudis ſunt oſtendenda κειμήλια. P. 33. jactitat Trimalcio ſe ſolum poſſidere vaſa Corinthia, & cauſam addit, quia ærarius à quo ea emat, Corinthus vocetur. Scio: vult traducere Trimalcionis imperitiam. Hoc ergo tantiſper tranſeat: illud nunc vrgeo, apertam in verbis eſſe contradictionem. Etenim ſi publicè proſtabant Corinthia, qua ratione eorum poſſeſſione ſolus gloriari poterat Trimalcio? Habebat vtique vaſa Corinthia & non vnus mercator; habebant & diuites alii complures, quos hæc merx emptores ſimiliter inuenerat. Sequitur ibidem. *Valdè bene ſcio, vnde primùm Corinthia nata ſint. Cùm Ilium captum eſt, Hannibal homo vafer & magnus ſcelio, omnes ſtatuas æneas & aureas & argenteas in vnum rogum congeſſit, & eas incendit. Factæ ſunt in vnum æra miſcellanea. Ita ex hac maſſa fabri ſuſtulerunt, & fecerunt catilla, & paropſides, ſtatuncula: ſic Corinthia nata ſunt.* Ain' verò? Siccine tanta ignorantia Trimalcionis aut Neronis animum obſederat, vt nec Trojam præ Corintho, nec Achillem noſſet præ Hannibale? Sed hæc cras credemus, hodie non item. Auſcultamus

enim Tacito Suetonióque, qui Neronem omnibus liberalibus diſciplinis, Philoſophiâ exceptâ, probè imbutum eſſe difertè perhibent; atque etiam Trojanas res didiciſſe ad vnguem. Sic enim de eo Tacitus 12. Ann: *Vt ſtudiis honeſtis & eloquentiæ gloria niteſceret, causâ Ilienſium ſuſceptâ, Romanum Troja demiſſum, & Iuliæ ſtirpis auctorem Æneam, aliaque haud procul fabulis vetera facundè exſecutus, impetrauit vt Ilienſes omni publico munere ſoluerentur.* Suetonius verò c. 7. *Tener adhuc, necdum maturâ pueritiâ, Circenſibus ludis Trojam conſtantiſſimè fauorabiliterque luſit.* Et iterum cap. 38. *Incendium Vrbis è turri Mæcenatiana proſpectans, lætuſque flammæ, vt aiebat, pulchritudine, ἅλωσιν Ilii in illo ſuo ſcenico habitu decantauit.* Atque ex his etſi intelligitur, quàm malè Trimalcio hiſtrioniam exerceat, dum p. 34. *Habeo,* inquit, *capidem, quam reliquit patronus meus, vbi Dædalus Nioben in equum Trojanum includit:* poſſum tamen inſuper ſingulare & proprium iſtis opponere teſtimonium Suetonii cap. 21. *Vtque conſtitit, peracto principio Nioben ſe cantaturum per Cluuium Rufum Conſularem pronuntiauit, & in horam ferè decimam perſeuerauit.* Piget me pudetque inſulſi jmpoſtoris. Sed tamen ne vel ſic quidem finem facit affaniarum. Narrat p. 45. Homeriſtas cenaculum intrantes Græca recitaſſe carmina; quæ cùm ſimul diſcumbentes non aſſequerentur, Trimalcio ſumpto ſibi interpretis munere, *Scitis,* inquit, *quam fabulam agant. Diomedes & Ganymedes duo fratres fuerunt. Horum ſoror erat Helena: Agamemnon illam rapuit, & Dianæ cer-*

nam

uam ſubjecit. Ita nunc Homerus dicit, quemadmodum inter ſe pugnent Trojani & Parentini. Vicit ſcilicet, & Iphigeniam filiam ſuam Achilli dedit vxorem. Ob eam rem Ajax inſanit, & ſtatim argumentum explicauit. Ob ea quæ modò dixi, nullum dubium relinquitur, laboraſſe impoſtorem illâ inſaniâ quam Trimalcioni imputatum it. Ne tamen vel in hoc fortuitò rem acu tetigiſſe quis putet, quòd Trimalcionem Græcæ linguæ expertem facit, ecce iterum Suetonius in 7. & 46. capitibus contrarium diſertè teſtatur, Neronémque Græca cùm ſoluta tum ligata oratione excelluiſſe obſeruat. Poſſem plura ejus notæ afferre in medium, niſi videretur futilium affaniarum plus ſatis eſſe. Quare id vnum adhuc reſtat, vt quando euicimus peſſimo conſilio à veteratore quodam Petronium eſſe interpolatum: nunc quo tempore id factum videatur diſquiramus. Etſi enim tanti id non eſt momenti, ſuperaddam tamen iſtam veluti mantiſſam. Paucis autem me expediam. Recentiſſimum enim hunc eſſe inepti alicujus homuncionis abortum ſuſpicor, idque inde colligo, quòd verum Petronii textum tam caſtigatum reſtitutúmque exhibuit ex conjecturis nouiſſimorum Criticorum. Nam quod legit p. 9. *Accipimus nos cochlearia non minùs ſelibras pendentia*, id ex Gruteri, Duſæ, & Erhardi hauſit emendationibus. In textu eſt, *ſex libras*: quamuis, vt verum fatear, de hujus correctionis bonitate adhuc dubitem. Ibidem habemus. *Gallina erat lignea, patentibus in orbem alis, quales quæ incubant oua. Incumbunt* vulgò excuſum, cujus in locum *incubant* Tornæſius ſubſtituit. Porrò

p. 10. *Obiter & fœdiſſimi ſerui minorem nobis æſtum infrequentiâ ſuâ faciunt* : ita reſcribere nos jubet Gruterus. Vulgò imprimunt : *Obiter ei perditiſſimi ſerui minorem nobis æſtum ſuâ frequentiâ facient.* Illa tamen correctio neutiquam arridet. Quare pridem legendum cenſueram. *Obiter & perditiſſimi ſerui majorem nobis æſtum frequentiâ ſuâ faciunt*, ſenſu plano & facili. Habita eſt Trimalcionis cena æſtate, quia aqua niuata manibus infuſa. Inuehitur ideò Trimalcio in miniſtrorum turbam, quæ circumſtans æſtum jam aliunde ſatis magnum augebat. Deinde p. 11. *Super taurum bubulæ fruſtum.* Quondam erat *bubale*, quod correxere Tornæſius, Scaliger, Caſaubonus. Eadem paginâ. *Super piſces duos mullos*: quomodo legendum monuit Wouwerius pro veteri *mulos*. Noto mihi inſuper nouas quaſdam, & ante hunc diem inauditas correctiones, probas tamen, & quo ſolo nomine machinator horum apud me gratiam iniit. Talis eſt illa loci deprauatiſſimi emendatio pag. 4. *Ipſe Trimalcio capillatus caduceum tenebat, Mineruáque ducente Romam intrabat.* Nam *tenia intrabat* quid eſſet, nemo explicare poterat. Item p. 9. *Pinguiſſimam ficedulam inueni piperato vitello circumdatam:* καλῶς καὶ σοφῶς. Hactenus legimus *piperato vitellio piperatam.* Ampliùs p. 10. *Laruam argenteam attulit ſeruus ſic aptatam, vt articuli ejus vertebræque laxatæ in omnem partem verterentur.* Collaudo & hanc emendationem tamquam eruditam, multiſque nominibus præferendam lectioni, quæ codices inſedit : *Laruam argenteam attulit ſeruus ſic aptam, vt articuli ejus vertebræque locatæ in om-*

nem partem flecterentur. Denique p. 2. *Ipſe paterfamiliæ, qui ſoleatus pila praſina exercebatur.* Editiones noſtras occupat *pila ſparſiua.* Verumenimuerò hujus poſtremi loci morbum equidem probè perſpectum habeo quis Æſculapius curauerit. Fuit is ſine dubio laudatus *Octauius Ferrarius*, qui mihi ipſi aliquando ſuam hanc conjecturam ſuggeſſit, inductus tum quòd in aliquibus M S S. eſſet *ſparſina*, tum quòd Trimalcio inter Praſinos nomen profeſſus erat. Iurare itaque auſim ſuperiores caſtigationes quoque *Marinum Statileum Traguriensem, cùm olim Pataui juriſprudentiæ ſtudium abſolueret*, ab eodem magiſtro accepiſſe. Tot ergo rationibus inductus, ſi poſſem, in aurem Statileo inſuſurrarem, *videri mihi ipſum totum Arbitri fragmentum ex ſeſe finxiſſe tamquam araneum, & bene facturum, ſi graue crimen quo ſeſe commaculauit, apud Reipublicæ litterariæ Patres Conſcriptos, & illuſtriſſimum Venetum Senatorem deprecetur.* Certè pag. XLV. ſine vlla cauſſa mentio fit Parentinorum, quos conſtat à Tragurio inſula & vrbe Statilei patria parum abeſſe.

Ad te nunc tandem redeo, *Arnolde Clariſſime*, longiorique diſſertationi quâ te ſum moratus, ignoſcere te obſecro. Creuit tamquam herba irrigua ſub manibus, & vrceum cùm pararem, exiuit amphora. Quidquid autem ejus eſt, non tam docendi quàm emendandi cauſâ memineris tibi eſſe tranſmiſſum. Finio argumento, quod omnibus meis potentius duco: nempe viros ſummos, quos ex animo veneror, *Valeſios fratres* idem penitùs de hoc fragmento judicare: judicare & illuſtrem virum

Iohannem Capellanum Chriſtianiſſimi Regis Conſiliarium: cujus ſingularem erga me propenſionem, propter magnitudinem gaudii quo delibutus ſum non me contineo quin apud te deprædicem. Numero enim eam inter prima munera, quæ bona fortuna mihi largita eſt: nec ipſum aliter ſuſpicio quàm almæ ſapientiæ ſacerdotem, cui foco ſuo tamquam aræ aſſidens, ſemper ſacra facere, & oracula conſulentibus effundere videtur. Itaque ſi nullum alium longinquæ meæ peregrinationis fructum perciperem, abunde mihi ſufficeret dulcis cum tanto viro conuerſatio: à quo numquam diſcedo, quin altum ac præclarum aliquod reconditæ illius doctrinæ ingenuæque virtutis monitum mecum referam, vtile ac ſalutare futurum totâ deinde vitâ. Vale, Vir Clariſſime, & me, quod te facere confido, ama. Deus te ſeruet ſoſpitetque, cum vrbis noſtræ columine *Dilherro*, cujus beneuolentiæ vt me commendes, vehementer te rogo. Scr. Luteciæ Kal. Febr. A. M. DC. LXV.

HADRIANI VALESII HISTOR. REGII

DE CENA TRIMALCIONIS nuper ſub Petronii nomine vulgata

DISSERTATIO

ET DE ÆTATE PATRIAQVE Petronii, ac ejus operis inſcriptione.

HADRIANVS VALESIVS IOH. CHRIST. WAGENSEILIO SVO S.

QVÆSISTI à me doctiſſime WAGENSEILI, an pro Petronianis habenda exiſtimarem, quæ anno M. DC. LXIII. exeunte Patauii, ac iterum Luteciæ nuper eſſent ſub Petronii Arbitri nomine vulgata. Cùm Petroniana eſſe prolatis quibuſdam argumentis negarem: rogaſti vt ea mandarem litteris, atque idem tibi videri dixiſti, ac tuam de tota re ſententiam in Diſſertatione ad Chriſtophorum Arnoldum te fusè aperuiſſe. Quâ ego perlectâ, etſi intelligebam

ſufficere, quæ doctè ac magno cum iudicio ſcripſiſſes: tamen tumultuarias obſeruationes meas raptim tibi aperire breuiterque exponere conſtitui, vt & deſiderio tuo ſatisfacerem promiſſoque me ſoluerem, & ſi qua tibi excidiſſent ac diligentiam tuam fugiſſent, in Diſſertatione mea Lector inueniret.

Ac primùm ſolent codici ſcripto, atque è bibliothecæ latebris recèns eruto auctoritatem dare claritas & dignitas inuentoris, magnitudo vrbis in qua inuentus dicitur, ejus apud quem repertus eſt fama, & doctorum hominum de codicis vetuſtate fauorabile judicium. Nunc repertor voluminis de quo ſermo eſt, inducitur à Paulo Frambottio Typographo Patauino Marinus Statileus Dalmata, juuenis ignotus, poſtquàm Patauii jus didicerat reuerſus domum: locus in quo repertum fertur, bibliotheca Nicolai Cippici hominis obſcuri, in vrbe ignobili Dalmatiæ Tragurio. Denique ex omnibus qui Venetiæ, Patauii, Romæ judicium de codice iſto apocrypho tuliſſe dicuntur, vnus Iohannes Rhodius natione Danus laudatur, vir doctus quidem & in euoluendis dignoſcendiſque veteribus codicibus diu multumque verſatus: ſed qui ante editionem cenæ Trimalcionis Patauii deceſſit: itavt quid de codice Tragurienſi ſenſerit, jam ex ipſo ſcire non poſſimus. Sed quid opus eſt, quemquam de codice conſulere, cùm ejus partum editionem Patauinam habeamus, cujus in ſingulis paginis tot indiciis ſuppoſitio ſe prodit & impoſtura?

Petronius verbis vtitur vſitatis. At heic occurrunt portenta verborum: *ſaplutus*, *lupatria*; *matus*, vel *mattus*, id eſt animo defectus & languens,

triſtis & maceratus, & velut contuſi contritique cordis, Picardis noſtris atque etiam Germanis, vt audio, notiſſimum vocabulum. Dicunt enim illi de ſe quum languent, *Ie ſuis mate* : hi ſimiliter, quum laſſi ſunt, defeſſi atque fatigati, *Ich bin mat*, ego ſum matus. Occurrunt *abſtinax* pro abſtinens; *caldicerebrius*, pro iracundo & calido; *neſapius*, hoc eſt (nî fallor) inſipiens, rudis, ignarus; *madeia*, *perimadeia*, verba vt arbitror Syriaca; *homo dignitoſus*; *occupo*, nomen ſubſtantiuum; *gaudimonium* pro gaudium, *triſtimonium* pro triſtitia; *bacibal-lum*; *corporaliter* : *Orcus apoculanius*, vel potiùs *aboculanius*, id eſt cæcus: recentiores aboculum & abocellum, ac nonnumquam ab oculis dixere, vt infrà, *librum ab oculo legit*, id eſt clauſis oculis legit, *aueuglette*: *exopiniſſent* pro opinentur: *Ego me apoculo*, pro diſcedo è conuiuio, pocula relinquo: *palamedes*, quo nomine pelamydes ab Italis appellantur: *ſtrabonus* pro ſtrabo; *monſtruoſum* pro monſtroſum; *coricillum* pro corculum. Quæ monſtra ſi quis Petronio tribuere poteſt, ne quid grauius dicam, Petronium & linguam Latinam non nouit. His adde nomina propria virorum ac mulierum *Mammea*, *Cicaro*, *Satuna Dea*, *Gauilla*, *Plocrimus*, *Habinna*, ac ſimilia: quæ cujus linguæ ſint ignorare me fateor: cùm apud Petronium qualem editum habemus, nomina propria omnia vno excepto *Bargatis* nomine aut Græca ſint aut Latina.

Sunt heic & nonnulla verba recentiora ac minimè Latina, quæ Petronii ætate nondum in vſu erant. Qualia *frons expudorata* pro inuerecunda & attrita: *bonatus*; *porcus ſiluaticus* pro apro vel ſue

fero; ſicuti apud Paulum Langobardum *equus ſiluaticus; minutiolus* pro infantulo; *amaſiuncula; fulcipedia; ſtaminatæ; berbex* ſeu berbix, quod eſt in gloſſariis veruecis nomen; *moleſtare* pro vexare; *adjutare* pro adjuuare; *oricularii ſerui* vel auricularii; *roſtrum barbatum* pro labris & ore hominis: nomen Hiſpanis in faciei ſignificatione hodieque vſitatum. Contrà aliqua heic reperias vocabula veterrima & rancida, quæ ante Arbitri natalem dudum exoleuerant: vt *fruniſci* pro frui, quod Catonis majoris eſt; *Iouis* non ſemel pro Iupiter, quod Ennii; ſimiliter *bouis* pro bos; *præfiſcini*, aliaque. At *adjuuare*, *frui*, *Iupiter*, Petroniana ſunt. Quis ergo ſanus putet Petronium in ſcribendo tam varium, tam inæqualem, tam ſui diſſimilem eſſe voluiſſe, vt nunc *frui*, nunc *fruniſci* diceret; modò *adjuuare*, modò *adjutare*; nonnumquam *Iupiter*, interdum & *Iouis*?

Iam verò in Arbitro qui *diſertus* à Terentiano Mauro meritò appellatur, quis ferat mutationes generum & declinationum & caſuum in nominibus, quales nobis codex iſte Traguerienſis obtruſit? *Balneus; Cælus* non ſemel; *malus fatus* ter & ampliùs; *ille ſtips* pro ſtipes; *ſolida* pro ſolidos in IV. caſu plurali; *ſtatuncula* pro ſtatunculas; *lactem* pro lac; *vaſum* pro vas; *lorus*, *reticulus*, *candelabrus*: *ſtrigæ*, & *neruia* in accuſatiuo plurali, cùm & *ſtriges* veteri terminatione & *neruos* ſincerus Petronius dicat his verbis: *Quæ ſtriges comederunt neruos tuos?* Item alibi. *Recipies inquam neruos tuos, ſi triduo ſine fratre dormieris.* Quamquam dici poteſt ſtriges à ſtrigis diſtingui oportere, cùm ſtrix auem

nocturnam quamdam ignotam & fabuloſam; ſtriga verò mulierem veneficam in lege Salica, & in legibus Langobardorum ac veteribus Gloſſariis ſignificet. Striges porrò aues vt hominum inteſtina exedere ac præſertim infantium viſcera carpere, dicuntur à Plauto & Ouidio Poëtica fide: ita ſtrigæ ſiue ſtriæ, quæ & maſcæ, mulieres maleficæ viuos homines intrinſecus comedere, falsò ac ridiculè credebantur à plebe etiam Chriſtiana. Omitto ſolœciſmum inſignem: *Ego puto medicum & numulalarium: medicus qui ſcit*, pro medicum: item alium ei ſimilem, *ærumnoſi, quibus præ mala ſua cornua naſcuntur*, id eſt præ malis ſuis: necnon *nummos in publico effundere, in ſolio deſcendere, vocare cocum in medio*; pro *in publicum, in ſolium, in medium*. Quis in Arbitro toleret, aut potiùs quis æquus arbiter Arbitri eſſe putet, verba actiua ex paſſiuis facta, paſſiua ex actiuis, aut in eis mutatas perperam conjugationes? *Ædes non ſomniatur*, pro ſomniat: *quid iſte argutat moleſtus?* pro argutatur: *conuiuare* pro conuiuari: *dum mater amplexaret corpus filii ſui*, pro amplexaretur: *nihil nos delectaris*, pro delectas: *nihil ſibi defraudit*, pro defraudat: *ſcias oportet hunc vinciturum*, pro victurum: *fefellitus ſum*, pro falſus ſum, deceptus ſum: *effrangi* pro effringi.

Quis præterea tales Arbitro phraſes aſſignet? *Toralia præpoſuerunt toris*, pro impoſuerunt; *planctus eſt optimè*, pro magnum ſui deſiderium reliquit: quod Noſtri ſimiliter dicerent, *il a eſté bien plaint & regreté*. *Puellarius erat, omnis Mineruæ homo*, pro omnium virginum vir & corruptor, aut ſaltem amator. *Admiſſus erga Cæſarem eſt cum ſuo*

munere: *deinde fecit reporrigere Cæſari.* Admitti ad aliquem, vel ad videndum ſalutandumque aliquem, dicunt Latini ſcriptores; *erga aliquem admitti*, non dicunt. *Tu beatior es: bis prandebis cenâ.* Sic apud nos plebs hominem diuitiis ſuperbum irridere conſueuit, ac bis prandere jubet, *S'il eſt riche, qu'il diſne deux fois.* Sed prandium & cena malè confunduntur. Nec enim magis dici quis poteſt, *cenâ prandere*, quàm prandio cenare. *Habuimus in primo porcum*, pro habuimus primùm. Sic vulgò diceremus: *Nous auons eu en premier lieu vn cochon. Quinque naues ædificaui, oneraui vinum*: & paullo inferiùs, *oneraui vinum, lardum*, pro oneraui naues vino, lardo: vinum, lardum in naues impoſui. Sic vulgò noſtri mercatores loquuntur. *I'ay chargé du vin, du cotton, du poiure. Mei coci etiam vitulos aheno coctos ſolent facere*; item *Gallus allatus eſt, quem Trimalcio juſſit vt aheno coctus fieret.* Coctum facere pro coquere barbarum eſt. *Libertorum, qui omnia ad ſe fecerunt*: pro in ſinum ſuum omnia domini bona conjecerunt. *Nemini nihil boni facere oportet*; item *Nec ſurſum nec deorſum non creſco.* Vtrubique duæ negationes ſunt, quarum altera ſuperuacanea. *Si quis noſtrûm voluerit ſuâ rem causâ facere, non eſt quòd illum pudeat.* Ibidem neſcio quis de pane autopyro ait. *Et vires facit; & cùm meâ rem cauſâ facio, non ploro*: id eſt (honos auribus ſit) aluum ſolutam habeo, nec nitor aut durum caco. Cui præterquàm huic Pſeudo-Petronio *ſua rem cauſſa facere* idem fuit, quod flatus crepituſve alui emittere, vel cacare? Nos quidem Franci honeſtâ cir-

cumlocutione *eum* qui aluum exonerat, *res ſuas agere* dicimus, *faire ſes affaires*; Latini non item, multo minùs, *rem ſuâ causâ facere*. *Quare tangomenas faciamus. Vita vinum eſt*: iterum, *Itaque tangomenas faciamus, & vſque in lucem cenemus. Tangomenas faciamus*, id eſt lautè epulemur, viuamus, gaudeamus. Vtrubique *tango minas* disjunctim legendum & emendandum puto, & ex Plauti malè intellecto verſu hoc loquendi genus eſſe deſumtum. *Sentin' ſenem tactum eſſe triginta minis?* Nam juuenes qui pecuniam recèns acceperunt, eamque habent in manibus, digitiſque contrectant & tangunt, læti opiparè conuiuari gaudent.

Interdum impoſtor vt fucum legentibus faciat, & nugis ſuis auctoritatem aliquam conciliet, Perſium; aliquando etiam Martialem imitatur. *Meum enim intelligere nulla pecunia vendo*: ex Perſii Satyra I. petitum eſt.

Hoc ridere meum tam nil, nulla tibi vendo
Iliade.

Aut non deridebis, licèt barbam auream habeas, ex Perſii Sat. II. *Nam fratres inter ahenos*
Somnia pituita qui purgatiſſima mittunt,
Præcipui ſunto, ſitque illis aurea barba.

Ipſe Trimalcio fundos habet quà milui volant: ex hocce verſu Perſii Sat. IV.

Diues arat Curibus, quantum non miluus oberret.

Si nos coleos haberemus, non tantum ſibi placeret; ex Perſii Sat. I.

Hæc fierent, ſi teſticuli vena vlla paterni
Viueret in nobis?

Frigori læcaſim dico. Læcazin ſeu λαικάζειν emendandum eſt, quod fellare ſignificat. Notus Mar-

tialis verſus *Sed lota mentula lana*

λαικάζειν cupidæ dicet auaritiæ.

λαικάζειν dicere alicui, metaphoricè eſt, aliquem irridere ac illudere.

Quid, quòd præter plurimas mendas leuiores quarum pleræque ſunt à nobis inter legendum reſtitutæ, graues aliquas ac (ſi ita loqui licet) capitales & inſanabiles de induſtriâ ſparſit impoſtor, vt ſe vetuſto quidem ſed corrupto codice vſum eſſe, Lectori perſuaderet, & vt quæcumque alia Petronio indigna ac damnanda occurrerent, vitio exemplaris, aut Librariorum tranſſcribentium neglıgentiæ inſcitiæque poſſent imputari? Tales ſunt in p. XXIII. *Similia Sicilia interiores & laruas ſic iſtos peridopabant*: ibidem, *Puto enim neſcio quid Aſiadis* (vel potiùs *à Siadis*) *habuiſſe*: fortè, *Puto eum neſcio quid à Scythis habuiſſe*. Item pag. XXVI. *Adeò de magna turba adhebete acceperant*. P. XXXIV. *Nam Hemerotis pugnaſſent petraitis in poculis*. In p. XLIX. *Et omnia veſtimenta ſecundùm jam poſuit mihi in animo in naſo eſſe*. In p. L. *Cùm adhuc capillatus eſſem (nam à puero vitam chiam geſſi) ipim moſtri delicatus deceſſit, mehercules margaritum cacritus, & omnium numerum*. Quæ fortè ſic emendanda ſunt. *(Nam à puero vitam Tyanis geſſi) ibi infans magiſtri delicatus deceſſit, mehercules margaritum Charitos, & omnium numorum*.

An commemorem è foro piſcario petita conuicia, non modò Arbitro, ſed etiam quouis ſcriptore ingenuo indigniſſima? Fortunata vxor Trimalcionis vocatur *malæ linguæ pica pulvinaris; mulier miluinum genus*; mœcha obſceno vocabulo *matella* dicitur; alius *berbex* & *bellum pomum*; *Lariſuga na-*

ſturnus, qui non valet lotium ſuum. Giton *cepa cirrata* ob capillos criſpos & denſos; *crucis offa, coruorum cibaria*, *terræ tuber*, id eſt terræ filius, *volpiſuda*, id eſt vulpes ſudans. Fortunata ipſa furiis incenſa virum ſuum præſentibus conuiuis *canem* appellat; Trimalcio inuicem eam *codicem* ob hebes & ſtupidum ingenium, & *ambubaiam* nomine Syriaco, *miluam* à rapacitate & auaritia, *ſterteram* à ſtertendo, etiam *viperam*.

Pudet pigetque me diutiùs hiſce Grammaticis quiſquiliis immorari. Tempus eſt jam, à verbis & à ſtilo ad res ipſas tranſire: vt clarè omnibus appareat, à vero Petronio ſuppoſiticium iſtum in vtroque ex æquo diſcedere. Ac primùm videtur dediſſe operam impoſtor, vt Trimalcionem in cunctis ridiculum legentibus exhiberet. Sed dum ſine modo ac delectu nugas nugis adjungit atque ſuperſtruit, dum ineptiarum genus omne conſumit: impoſturam ſuam ipſemet aperit, nugacem ſe ac ineptum, Petroniique infeliciſſimum imitatorem prodit, ridendum denique ſe vniuerſis præbet. Nunc *aper pilleatus* infertur, circa ſe porcellos habens, cujus è dentibus duæ ſportellæ dependent, & cujus è latere percuſſo turdi euolant, mox ab aucupibus excipiendi: aper inquam pilleatus, ceu libertate donatus ac manumiſſus, quòd à conuiuis pridie totus & integer eſſet remiſſus. Nunc poſtquàm ſurrexit Trimalcio, ſermones habent inter ſe conuiuæ ineptos, humiles, ac demiſſos, ſolis fatuis & ſenſus communis expertibus conuenientes. Ganymedes quidam de annonæ caritate queritur more modoque mendicorum: ait ſe *jam annum eſurire;* negat

ſe *ea die bucceam panis inuenire potuiſſe*. Trimalcio qui ſurrexerat vt obſcenis naturæ deſideriis indulgeret, reuerſus ad menſam, dat conuiuis eadem omnia vel in triclinio faciendi libertatem, quod Imper. Claudius edicto ſtatuere voluerat, multiſque verbis vſque ad nauſeam ac riſum audientium in continentes inuehitur. Coquus propterea quòd porcum non exenterauerat, nudatur in conuiuio, & inter duos tortores conſiſtit: at idem mox ſecto ventre porci, argenteâ coronâ donatur à Trimalcione, & in lance Corinthia potat: quaſi lances tam vina quàm cibos caperent, ſeu vaſa potoria ſimul ac eſcaria eſſent. Sequuntur de vaſis Corinthiis fabellæ relatu indignæ, nullâ temporum habitâ ratione, Ilii haloſis Hannibalis ætate & operâ: ſcyphorum & capidis emblemata, Caſſandræ virginis filii, & Niobe à Dædalo equo Trojano incluſa. Pro acroamate *Homeriſtæ* inducuntur Græcis verſibus colloquentes. Trimalcio verò dum fabulam quam agunt vult exponere, res, homines, tempora ac loca miſerè confundit, itavt ipſe fabula fiat. Interea *vitulus* affertur *galeatus*: quem vnus ex Homeriſtis Aiax furens gladio concidit, partiturque conuiuis. Quis hæc legens, riſum teneat? aut potiùs quis non indignetur talia & tam putida Petronio tribui? Iam verò fabulæ aniles de homine verſipelli in lupum mutato, & de veſtibus ejus lapideis factis, necnon de ſtrigis ſeu nocturnis maleficiſque mulieribus, quæ infantem mortuum rapuiſſent ad comedendum, & pro eo ſtramentum ſuppoſuiſſent; Apuleio conueniunt magis quàm Arbitro. Quamquam iſta fabella poſterior de ſtrigis

ex hiſce veri Petronii Arbitri verbis mihi videtur deſumta. *Quæ ſtriges comederunt neruos tuos?* In codice Bibliothecæ Vaticanæ, qui Palatinæ olim fuit, reperitur *Indiculus ſuperſtitionum & Paganiarum*, in quo hæc de ſtrigis verba legimus. *De eo quod credunt, quòd feminæ Lunam comedant, & quòd poſſint corda hominum tollere iuxta Paganos.*

Tædet talia fuſiùs perſequi. Pergendum eſt tamen. Iuſſu Trimalcionis ingens canis catenâ vinctus adducitur in triclinium ab oſtiario. Quid agreſtius, quid indignius tanto conuiuio, & tam diuite conuiuatore poteſt excogitari? Trimalcionis juſſu puer mollis & dorſum ejus inſcendit, & ſcapulas plana manu pulſat. Quid indecentius? Iubet idem in pag. LIII. *potiones diuidi inter omnes ſeruos, qui ad pedes ſedebant.* Quid indulgentius? immo verò quid minùs Romanum? Bibere famulos domino præſente ac epulante; *ſedere ad pedes* ſeruos, domino diſcumbente. An ſedens famulus miniſtrare poteſt? More Romanorum, aut potiùs more omnium Gentium ſuccincti in conuiuiis ſtabant famuli, vt eſſent ad ea quæ poſcebantur quærenda ac conuiuis porrigenda paratiores & expeditiores: quemadmodum vetera marmora ac picturæ docent. Sufficiant ad id probandum vel duo Iuuenalis verſiculi è Sat. V.

Quippe indignatur veteri parere clienti,
Quódq; aliquid poſcas, & quòd ſe ſtante recumbas.

Tamen impoſtor eâdem in re iterum errauit: quum in p. LVIII. *ſeruum ad pedes Habinnæ ſedentem* fecit. Nec vmquam aut vſquam memini legere, *ad pedes ſediſſe pueros* niſi ingenuos, in conſpectu parentum conuiuarumque diſcumbentium. Apud Suetonium

inuenio, Claudium Aug. *adhibuiſſe omni cenæ & liberos ſuos cum pueris puelliſque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum ſedentes veſcerentur.* Hunc morem non ignorauit Arbiter: Arbitri corruptor ignorauit. Sed quid ego *ſedentes ad pedes* famulos Trimalcionis tantopere miror, quos paullo pòſt viſurus ſum recumbentes? Quippe in pag. LXII. Trimalcio famulis ſuis, etiam cocis permiſit vt diſcumberent. Itaque *totum triclinium familia occupat*, & conuiuæ *pæne de lectis dejiciuntur.* Credas Saturnalia celebrari. Permiſit inquam id ſtultè & nouo more Trimalcio, is qui initio cenæ adeò timuerat, ne *ſerui* ſui conuiuis *æſtum frequentiâ ſuâ facerent*, & ob id *ſuam cuique menſam juſſerat aſſignari.* Vnde ille ſui tantopere diſſimilis tam repentè factus? Vnde tam citò oblitus diſpoſitionum ſuarum? An ebrius erat? An non jam fatuus ſtultúſve, ſed planè demens?

In p. LVI. Fortunatæ vxoris Trimalcionis *periſcelides tortæ*, quales in vſu nobis ſunt matroniſque noſtris, & quas vulgò à poplite cui ſubligantur, *arrectarias* vel *jarretarias* vocamus: nec moris Romani ſunt, nec Græcanici. Nam Græcorum Romanorumque periſcelides, erant faſciæ quibus crura inuoluebantur ac tegebantur.

In pag. LVII. Fortunata diſcubitura poſteaquàm manus lauit, *tergit eas ſudario quod in collo habet.* Verba Pſeudo-Arbitri ſeu impoſtoris ſunt. *Tunc ſudario manus tergens quod in collo habebat; applicat ſe illi toro, in quo Scintilla Habinnæ diſcumbebat vxor.* At erant quidem Romanis (vt Catullus, Suetonius in Nerone aliique docent) ſudaria

ſudaria è lino, ſed ad detergendum oris ſudorem, vnde & appellationem traxere: ſudarium circa collum nullum vmquam matronis Romanis fuit. Atque vt gratis concedam fuiſſe: an Fortunata Trimalcionis, ditiſſimi & nitoris ac elegantiæ amantiſſimi viri vxor, tam ſordida eſſe potuit ac immunda, vt eo linteo quo collum velauerat, velut mantili in triclinio tergeret manus? Omnino exiſtimauit impoſtor, vti ſuæ ac noſtræ ætatis matronæ collum haberent ſudario lineo circumdatum & tectum, quod vulgò *muſcarium colli* appellatur, quia collum tegit & defendit à muſcis: ſic & olim matronas Romanas habuiſſe. Hæc tanta moris Romani ignorantia non in Petronium, ſed in impoſtorem cadit totius antiquitatis ignarum. *Mouſchoir de col.*

Iam etiam ſuum teſtamentum in conuiuio recitari jubet Trimalcio, quo ſeruis omnibus dat libertatem: & quale monumentum ſibi fieri, quidque ei inſcribi velit, exponit. Nec contentus his, funebrem veſtem quæ *vitalia* vocat, vnguentum nardinum & cetera inferri triclinio præcipit, conuiuiſque oſtentat: ac demum tamquam in funere ſuo cornicines canere jubet, atque ad balneum ſaturos conuiuas inuitat. Quid his ineptius? O ſermones conuiuales! O ſpectacula feſtiuis epulis conuenientia! Etiam heic ignarum moris Romani ſe ſe prodit Pſeudo-Petronius, qui cornicines pro tubicinibus funeribus adhibeat. Mortui enim efferebantur ad tubam, aut etiam ad tibiam: vt poſt Ouidium in lib. VI. Faſtorum, poſt Perſium in Satira IV. & Agellium in lib. XX. cap. II. verus Petronius vel ſolus ſatis docet his verbis. *Quòd ſi idem frigus*

genua manuſque tentauerit tuas, licèt ad tubicines mittas. Vbi *tibicines* ſine cauſſa legi vult Petrus Pithœus.

Dare operam ſaltem debuit Impoſtor, vt finis cenæ Trimalcionis cum ſequentibus, hoc eſt vt falſa & ficta cum veris cohærerent, ne falſa haberi poſſent, neu fraus facilè deprehenderetur. Finis cenæ Patauinæ talis eſt. Cùm cornicines inſonuiſſent, vigiles regionis proximæ rati ardere Trimalcionis domum, cum aqua & ſecuribus accurrunt, & januam effringunt. Encolpius, idem & Polyænus alio nomine dictus, Aſcyltus & Giton læti oblata occaſione diſcedunt. *Nos occaſionem opportuniſſimam nacti, Agamemnoni verba dedimus, raptimque planè tamquam ex incendio fugimus.* Contrà apud verum Petronium, qualem dudum editum habemus, Encolpius, cujus ſub perſona tota fabula narratur, nec cornicinum nec vigilum vllam mentionem facit: aitque cùm poſt cenam ex ædibus Trimalcionis ipſe & Aſcyltus ac Giton vellent diſcedere, & per ampliſſimas longiſſimaſque porticus media jam nocte ſine lumine horâ pæne totâ hac illacque errauiſſent ebrii, & locorum etiam interdiu obſcurorum ignari; ſe tamquam filo Ariadnes *Gitonis acumine explicitos tandem eſſe, qui omnes pilas columnaſque pridie notauerat cretâ: quæ liniamenta euicerint ſpiſſiſſimam noctem, & notabili candore oſtenderint errantibus viam.*

Anno M. DC. LXIII. ineunte edidi Panegyricum de laudibus Berengarii Auguſti, quem ante annos aliquot ex vrbis Patauii Bibliotheca Monaſtica à Iohanne Rhodio Dano & à Nicolao Heinſio

viris clariſſimis erutum acceperam. In meis in Panegyricum illum notis, quid eſſet apud Gregorium Turonicum Epiſcopum *barbatorias celebrare*, & quid *barbatoria* ſignificaret, fusè docui pag. cxci. & ſequentibus. Miſſus eſt ſtatim Berengarius meus in Italiam : miſſus in primis Patauium vnde venerat, & lectus à Patauinis. Placuit obſeruatio mea impoſtori, homini Italo è prouincia Venetia, vel Dalmatæ: qui (ſi qua fides) Iohanni Rhodio Pſeudo-Petronianas quiſquilias ſuas approbauerat. Itaque digna ei viſa, quam ſuæ cenæ Trimalcionis inſereret. *Tum Trimalcio : Amici (inquit) hodie ſeruus meus barbatoriam facit, homo frugi & micarius. Itaque tangomenas faciamus, & vſque in lucem cenemus.* Sed tamen mos hic quidem ætate Petronii multo vetuſtior: nomen autem ipſum, barbatoria, ejuſdem ætate (ni fallor) recentius. Sic idem impoſtor, qui de cena libera aliqua ab Henrico Valeſio fratre meo obſeruata eſſe didicerat, voluit & liberæ cenæ meminiſſe, atque ab ea ſuam ſuppoſiticiam cenam auſpicari. *Venerat jam dies tertius, id eſt exſpectatio liberæ cenæ.*

Sic igitur judico, noua hæc omnia quæ ſub Petronii Arbitri nomine primùm Patauii, deinde Luteciæ publicata ſunt, falſa, ficta, ſuppoſiticiaque eſſe, barbara, futilia, judicii doctrinæque vacua, ac planè omni ex parte ridicula ac rejicienda: eademque tam in verbis quàm in rebus ab Arbitri genio, elegantia ac nitore longè recedere.

In vno tamen, mi WAGENSEILI, à te diſſentire cogor, quòd miraris Iuſtum Lipſium, virum magni in litteris nominis ſummique judicii, de Pe-

tronio noſtro dubitauiſſe, ac *deliberauiſſe*, an is eſſet C. Petronius Tacito memoratus in rebus Neronis: audacterque ſequeris tenui fultam tibicine opinionem vel potiùs conjecturam Petri Pithœi, Claudii Bineti, Iani Douſæ, & inſequentium plerorumque Petronii Commentatorum, qui Neronis Augusti æqualem faciunt, ac putas Trimalcionis nomine Neronem à Petronio deſignari. Atqui Trimalcio inter ſeruos venales aduectus eſt Romam: vbi *ratiocinari didicit, deinde diſpenſator factus eſt:* vti Petronius ipſemet verus ac pridem editus docet. An iſta in Imperatorem Neronem conueniunt, paterno genere nobiliſſimum, materno etiam familiæ Cæſarum adnexum? Iam vxor Trimalcionis Fortunata re & nomine fuit: femina viri ſui ſimillima, ex egente locuples facta, adeò vt *nummos modio metiretur:* ſicuti Petronius indicat hiſce verbis. *Et modò quid fuit? Ignoſcet mihi genius tuus: noluiſſes de manu ejus panem accipere.* At Neroni Aug. vxores non aliæ fuere quàm nobiles & claræ, Octauia & Poppæa: è quibus Octauia etiam Claudii Aug. filia exſtitit. Nam Acten libertam pellicis habuit, non iuſtæ vxoris loco. Præterea jam ſenex erat Trimalcio: at Imperator Nero annum ætatis XXXII. non exceſſit. Trimalcio illitteratus & fatuus inducitur à Petronio; quales multi diuites, qui obſcuriſſima initia habuere: Nero Aug. & eloquentiæ & hiſtoriæ ſtuduit, ac Poëticæ. Trimalcioni *in deliciis* fuit *puer vetulus, lippus, domino Trimalcione deformior:* ſi Arbitro credimus. At Neroni tot & tam lectæ cùm ætate tum formâ deliciæ erant, vt Iuuenalis de eo delectu ſic referat in Sat. x.

Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, vel
Strumoſum, atque vtero pariter gibboq; tumentem.

Quod ad Petronium noſtrum pertinet, jure meritoque de eius ætate dubitauit Lipſius, & Petronium qui fuit *æqualis Neronis*, cum Petronio Satyricorum auctore confundere timuit: cùm animaduerteret ab Cornelio Tacito in lib. XVI. Annalium relata de Petronio, haudquaquam Petronio Satyrici ſcriptori majore ex parte conuenire. Certè ambo & nominibus diſcrepant. Prior dictus eſt *Caius Petronius*, aut vt Plinius & Plutarchus vocant, *Titus Petronius*, & *inter paucos familiarium Neroni aſſumptus eſt elegantiæ arbiter*, quod doctos viros in errorem induxit: ſed *Arbitri* nomen non tulit: poſterior ſeu Satyricorum auctor, propriis nominibus appellatus eſt *Petronius Arbiter*, quemadmodum à Fulgentio in lib. II. & III. Mythologiæ vocatur: & nunc ſub *Petronii*, nunc ſub *Arbitri* nomine á Terentiano Mauro, à Diomede, à Seruio Honorato, à Macrobio Theodoſio, á Mario Victorino, ab Hieronymo, & à Sidonio aliiſque laudatur. Præterea Caius Petronius, ſi qua Tacito fides, Proconſul Bithyniæ, & mox Conſul extraordinarius fuit; *inter paucos* Neroni Aug. *familiariſſimus*: magnas opes, magnam familiam habuit: homo ignauus & deſes, & otio ac mollitiis fluens, erudito luxu ac ſcientiâ voluptatum acceptiſſimus vitioſo Principi. At Petronium Arbitrum cùm multi laudent ſcriptores Latini, veteres ac recentiores: nemo tamen magiſtratus eum vllos geſſiſſe, nemo diuitem, nemo amicum Imper. Neronis fuiſſe, aut juſſu ejus periiſſe memoriæ prodidit. Bibliotheca qui-

dem Vaticana quædam Petroniana in codice ſcripta ſeruat, & his Iulii cujuſdam epigramma præfixum, in quo Petronius *diri Neronis amicus* vocatur, & *Arbiter arbitrio ſuo dictus ipſe* fertur. Sed hoc hexaſtichon vt incultum eſt, corruptum, ac recens; ita nullius apud doctos in hiſtoria auctoritatis. Denique Caius Petronius paullo ante mortem coactam *flagitia Principis, ſub nominibus exoletorum feminarumque & nouitate cuiuſque ſtupri, perſcripſit atque obſignata miſit Neroni:* vt Cornelius Tacitus in lib. XVI. Annalium tradit. Quid habent iſta cum Petronii Arbitri opere commune? Caii Petronii famoſus libellus breuiſſimus fuit: at Petronii Arbitri Satyra grandis atque verboſa, vel juſtum potiùs opus exſtitit: vt ex Petronianis quæ ſuperſunt, & ex his quæ laudantur à variis auctoribus deſiderantur que, facilè intelligi poteſt: adeò vt jure forſitan queratur Douſa ſimul & affirmet, vix decimam totius operis partem ad nos perueniſſe. Immo & plures erant Petronii libri, non *Satyricon* in recto ſingulari, ſed *Satyricôn*, hoc eſt Satyrarum in ſecundo caſu plurali inſcripti; vt Ciceronis Rhetoricôn, Virgilii Maronis Bucolicôn & Georgicôn, Valerii Sorani Epopticôn, Aurelii Nemeſiani Cynegeticôn, Marciani Felicis Capellæ Afri Carthaginenſis Satyricôn libri VII. de nuptiis Philologiæ. Certè Terentianus Maurus de dimetro iambico claudo ſic ait, *At Arbiter diſertus*

Libris ſuis frequentat.

Et à Mario Victorino de Metris Arbiter *Satyricôn* laudatur, non *Satyrico*, aut *in Satyrico*. In veteri quoque Gloſſario Petri Danielis hæc verba reperio.

Excelſiſſimus dicitur à Petronio in primo Satyrarum: quod idem eſt atque *in primo libro Satyricôn.* Miſſum facio Fabium Planciadem Fulgentium in libro Continentiæ Virgilianæ, à quo *Petronius in Euſcio* laudatur. Libellus Caii Petronii pro codicillis haberi poterat, & noctes ac ſtupra Domitii Neronis, & in eum cœtum admiſſorum atque ad omnem libidinem adſcitorum exoletorum feminarumque nomina; quid quiſque ibi nouiſſimè feciſſent, quid paſſi eſſent, paucis exponebat. Ficti nihil; omnia vera. Contrà Petronius Arbiter M. Varronem in Satyris Menippeis imitatus ex parte, proſâ oratione variis carminibus miſtâ ſub falſis nominibus tamquam ſub perſona mores hominum notauit, ac vera ætatis ſuæ vitia carpſit: atque vti ipſemet ait, *in opere nouæ ſimplicitatis*

Sermonis puri non triſtis gratia ridet:
Quodque facit populus, candida lingua refert.

Si *quod faciebat populus*, *retulit* Arbiter, vt ipſe affirmat; de Neronis ſtupris ne cogitauit quidem. Non igitur ſua Neroni flagitia, ſed ſua populo, ſua juuentuti ac ſenibus vitia Arbiter & corruptos mores exprobrauit: ac ſicuti verè aſſerit epigramma Vaticanum, (cur enim ejus teſtimonio in re apertiſſima & omnibus patente vti mihi non liceat?)

Petronî carmen diuino pondere currit:
Quo juuenum mores arguit atque ſenum.

Nimirum fictos caſus amatorum opus Petronii Arbitri continebat: veri nihil; omnia ficta. De quo opere Macrobii Theodoſii in lib. 1. Commentariorum in Somnium Scipionis verba ſunt hæc. *Fabulæ, quarum nomen indicat falſi profeſſionem, aut tantùm*

conciliandæ auribus voluptati, aut adhortationi quoque in bonam frugem repertæ ſunt. Auditum mulcent, velut comœdiæ, quales Menander ejuſve imitatores agendas dederunt: vel argumenta fictis caſibus amatorum referta, in quibus multum eſſe Arbitrum, vel Apuleium nonnumquam luſiſſe miramur. Denique nunc in declamationes vmbratiles & ſcholaſticas inuehitur Petronius Arbiter: nunc Poëtas deridet carmina ſua in theatro, in balneo, in pinacotheca populo intempeſtiuè recitantes: modò picturam, ſtatuariam, Dialecticam, Philoſophiam, Aſtronomiam, eloquentiam, ceteraſque artes ingenuas defeciſſe queritur: modò Trojæ Halóſin verſibus iambicis deſcribit: nauigantium etiam rixas, reconciliationem & naufragium, bellamque de matrona Epheſia fabellam enarrat: interdum regulas carminis exponit. Sequuntur de bello ciuili Cæſaris & Pompeii verſus heroici ferè trecenti, & de captatoribus aut heredipetis eluſis non pauca. Qui non videt iſta ſingula ac vniuerſa nihil ad Caii Petronii libellum, nihil ad Neronis flagitia noctéſque pertinere, ſed meram eſſe nudamque ac ſimplicem vitiorum & deſidiæ humanæ reprehenſionem, ſale & mordaci aceto conditam: is planè nec in litteris nec in vlla alia re quidquam videt aut judicat. Ianus Douſa, vt Petri Pithœi conjecturam de ætate Petronii confirmet, ſcribit duas ſententias aut parœmias, videlicet *non bene olet, qui bene ſemper olet*, & *ingenioſa gula eſt*, à Martiale & à Petronio ex æquo vſurpari: aliam item gnomen, *Primus in orbe Deos fecit timor*, Statio in libro III. Thebaidos cum Petronio eſſe communem: ex qui-

bus tamen ſententiis primam Hieronymus in epiſtola ad Demetriadem, poſtremam Fabius Planciades Fulgentius in libro 1. Mythologiæ (verè an falsò neſcio) Petronio tribuant. Quid tum? Ideone credemus Petronium Arbitrum Neronis Aug. æqualem, & Statio atque Martiale vetuſtiorem fuiſſe, amboſque hæc hemiſtichia Petronio potiuſquàm Petronium ambobus debere? Nonne Placidius Lutatius putat, & diſertis verbis ait, Arbitrum hemiſtichion ſuprà laudatum de origine ſuperſtitionis à Papinio Statio accepiſſe? Idem planè dicendum de verſu, quem Hieronymus ad Demetriadem affirmat apud Arbitrum reperiri. Igitur hemiſtichium de odoribus Hieronymus non Martiali primo auctori, ſed Petronio; hemiſtichium alterum de ſuperſtitione Fabius Fulgentius non Statio vti facere oportebat, ſed eidem Petronio aſſeruit, propterea quòd vtrique hæc apud Petronium legerant & legiſſe meminerant; apud Statium & Martialem aut non inuenerant, aut ſaltem inueniſſe non recordabantur, nec multum curabant an ab aliis ſcriptoribus priuſquàm à Petronio fuiſſent vſurpata.

Quare facilè & libenter accedo Henrici Valeſii fratris mei ſententiæ, qui Petronium Arbitrum principatu Neronis multo recentiorem, ac natione Gallum fuiſſe, atque in prouincia Viennenſi finibuſque Maſſilienſium Græcorum habitauiſſe credit, adductus hiſce Apollinaris Sidonii verſibus, haut ſatis hactenus examinatis intellectiſque, in carmine XXIII. quod inſcribitur Narbo.

Et te Maſſilienſium per hortos

Graii ceſpitis Arbiter colonum,
Helleſpontiaco parem Priapo.

Ita enim emendandum verſum medium frater exiſtimat, cùm legatur in editis Sidonii exemplaribus,

Sacri ſtipitis Arbiter colonum.

Nec dubitat in priſcis Sidonii codicibus ſcriptum fuiſſe *Crai ceſpitis*, ſeu *Grai ceſpitis*: quod cùm non intelligeretur à legentibus, in *ſacri ſtipitis* perperam mutatum ſit. Quæ vulgata lectio haud dubiè vitioſa eſt, ac ferri nullo modo poteſt. Quippe ſi *ſacri ſtipitis* nomine Priapum ligneum deſignare voluiſſet Sidonius, (Simulacra enim Priapi cuſtodis hortorum ad eorum oſtia collocari conſueuerant) *Priapi* in hortis Maſſilienſium poſiti *colonum* Petronium Arbitrum vocaturus non fuit, ſed *cultorem*. Deorum enim vel ſimulacrorum cultores Latini ſcriptores dixere: *colonos Deorum* aut ſtatuarum nequaquam dixere. Præterea etiamſi gratìs conceſſero, *colonum Priapi* pro cultore & veneratore Latinè dici poſſe: tamen nec vel tum ſuus tribus hiſce verſiculis ſenſus conſtabit: fatendumque erit Sidonium bis duobus in verſibus continuis Priapi ſine cauſſa meminiſſe. *Te Arbiter per hortos Maſſilienſium ſacri ſtipitis* ſeu Priapi lignei *cultorem, Priapo Helleſpontiaco parem.* Quo quid frigidius ſcribi, quid etiam ineptius excogitari poteſt? Sidonius igitur ſcriptor Gallus in ſuo Narbone apertiſſimis verbis Arbitrum Gallum agnoſcit: quem propter obſcenitatem, & ob amorem hortorum Priapo comparat, & in hortis Maſſilienſium ſpatiantem, ac delicatè deſidentem nobis exhibet. Quæ Petronii in hortis mora, & judicium ejus de Epicuro, quem *patrem doctum in arte*

veri, id eſt in Philoſophia vocat, & *hominem eſſe diuinum* ait, *qui* ſomnia, & *ejuſmodi ludibria faceti ſſima ratione condemnet*; turpis quoque flagitiorum adulteriorumque relatio cum impietate conjuncta mihi perſuadet, ipſum ſectâ ſimul ac vitâ Epicureum fuiſſe, ſummum bonum in voluptatibus corporis ponentem. Heic virum doctiſſimum Petrum Pithœum admodum miror, qui ſibi *videri* ait, ab Sidonio tribus verſibus ſuprà laudatis *non tam Arbitri patriam quàm mores deſignari*, Maſſilienſium moribus *Plautino prouerbio & Athenæi hiſtoriâ notatis* ſimillimos. Quaſi *horti Maſſilienſium* mores eorum corruptos atque degeneres indicare potiùs apud Sidonium valeant aut debeant, quàm Petronii Arbitri domicilium, ibi voluptatibus vacantis, ac in hortis otiantis.

Certè ipſe Arbiter moris cujuſdam Maſſilienſium mentionem fecit, tamquam ſibi notiſſimorum: quoties peſtilentiâ laborarent, vnum è pauperibus qui ſe ſponte obtuliſſet, per annum ſumtu publico delicatè alentium, ac poſtea ornatum verbenis & veſtibus ſacris per vrbem circumducentium cum exſecrationibus, vt in ipſum mala ciuitatis reciderent, atque ita demum præcipitantium in mare. *Quod in Petronio ſibi lectum eſſe*, ſcribit Seruius Honoratus in illud libri III. Æneidos hemiſtichium, *Auri ſacra fames*. Sed nunc in Petronii opere manco ac mutilo quale habemus, de more iſto Gallicano Maſſilienſium, homines pro ſalute publica deuouentium nihil reperitur. Proinde non miror Petronium Maſſilienſis agri cultorem, patriâ quidem Gallum, ſed domicilio ſemigræculum, libenter

Græca nomina vſurpare, vt *ſchedium* pro malo & extemporali Poëmate; *tropica*; *embolum nauis* pro roſtro; *methodium*, *paronychia*, *corymbion*, pro capillamento ſeu galericulo; *hypogeum* vel *hypogæum* pro conditorio ſeu monumento caſulave ſubterranea; τὰ πάντα, *ſchema* pro figura orationis; *apodixin*; *telos*; *automata* pro motu corporis voluntario; *planos*, *parapſidem*, *tricliniarchem*, *chiramaxium*, *ſymphoniam*, *hydraulem*, *pinacothecam*, *diætam*, & ſimilia. Non miror eum Græcis in nominibus Græcas terminationes ferè ſemper retinere: v. g. *Aſcyltos*, *Polyænos*, *Giton*; *Aſcylton* in IV. caſu, *Encolpion*, *Polyænon*, *ſatyrion*; *aëra*, *platanôna*, *daphnôna*, *Coraca*, *Crotona*, *Platona*, *Gitona*, *Iliada*, *Naiada*, *Dorida*. Non demum miror, ab Arbitro tranſitum Alpium Maritimarum Alpibus Graiis confinium viginti verſibus, aç portum Herculis Monœci exactè deſcribi his verbis,

Alpibus aëriis, vbi Graio nomine pulſo
Deſcendunt rupes, & ſe patiuntur adiri,
Eſt locus Herculeis aris ſacer. Hunc niue dura
Claudit hiems, canoq; ad ſidera vertice tollit, &c.

Abeſt enim ab vrbe Maſſilia Græcorum portus vel ſtatio Herculis Monœci in Alpibus Maritimis ſiue Liguſticis millia paſſuum non ampliùs CCXCVI: ſicuti in itinerario maritimo portuum & poſitionum nauium ab Vrbe Arelatum vſque Ethicus docet. Idem Petronius Arbiter vt Maſſilienſium Græcorum, ſic & Gallorum, nimirum popularium ſuorum non ſemel meminit. *Increta facies, vt ſuos Gallia ciues putet*: item, *Ego autem frigidior hieme Gallica factus.* Ex quo apparet Arbitrum hiemes ac

frigora in Gallia tuliſſe, & candorem Gallorum notum habuiſſe. Præterea quiuis linguæ Latinæ peritus in Petronio cothurnum Gallicanum prima fronte ſtatim agnoſcat. Ejus enim ſtilus non Romanum ſeu Romæ natum, ſed planè Gallum & Tranſalpinum hominem ſapit; & Antoninorum tempora potiuſquàm Domitii Neronis: cujus principatus ſimiles Arbitri ſcriptores non habuit. *Diſertus* quidem Arbiter vocatur à Terentiano Mauro: & eſt ſanè diſertus: ſed nec Senecæ, nec Quintiliano, nec ambobus Pliniis, ac ne vel Tacito quidem aut Suetonio comparandus: cùm ad inferiora tempora pertineat. Interdum lutulentus fluit, nec vbique purus, nitidus eſt ac illimis.

Quando igitur Petronius Arbiter floruit? Quæret aliquis. Equidem exiſtimo eum potiùs circa Antoninorum principatum vixiſſe, quàm (vt frater meus arbitratur) Gallieni Aug. æqualem fuiſſe: cùm quòd elegantia Petronii in ætatem Gallieni, hoc eſt in ſenectutem Imperii Rom. ac velut in fæcem linguæ Latinæ tot vndique Gentium Barbararum incurſionibus corruptæ atque deprauatæ cadere mihi non videtur: tum quòd Macrobius in Somnium Scipionis Arbitrum Apuleio non conjungit modò, ſed velut æqualem aut etiam vetuſtiorem præponit, prioremque appellat hiſce verbis jam ſuprà laudatis. *Auditum mulcent argumenta fictis caſibus amatorum referta: in quibus vel multum eſſe Arbitrum, vel Apuleium nonnumquam luſiſſe miramur.* Conſtat autem Apuleium ante Septimium Seuerum, Pertinacem Aug. nimirum imperante Marco Aurelio Antonino nituiſſe. Vnus ex editoribus Pe-

tronii Ianus Douſa ſcribit, quoſdam *Petronium Luciano poſteriorem*, hoc eſt recentiorem *credidiſſe:* qui mecum de ætate Petronii planè conueniunt. Nam & Lucianus Antoninorum temporibus viguit.

Ne quis autem forſitan putet gratìs me ſcripſiſſe, Petronii Arbitri ſermonem (quidquid ipſe de ſe dicat) *non vbique purum*, ſed quandoque inelegantem ac incultum eſſe: omiſſis Petronianis verſibus, quorum & ſtructura plerumque vitioſa, & obſcura ac intricata ſententia eſt; in ſoluta oratione Arbitri pauca de pluribus Neroniano ſæculo indigna à me obſeruata ſubjiciam, quæ nec membranarum vetuſtati, & ſitu attrituque euaneſcentibus litteris, nec Librariorum in tranſſcribendis priſcis codicibus neglegentiæ, nec editorum incuriæ, nec typographorum inſcitiæ, nec vlli alii quàm ipſimet auctori aſſignari poſſunt. *Sed de remedio non tam valde laboro:* item, *Giton ſemel ictus, tam valde exclamauit. Tam valde* pro tam aut adeò, non memini apud veteres ſcriptores legere: quod nos vulgò dicimus, *ſi fort. Neque enim tam magnum facinus admiſimus:* ſcripſiſſet Neronianorum temporum auctor, *tantum facinus admiſimus.* Sic tamen vbique Arbiter loquitur. *Timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam. Habebat enim inguinum pondus tam grande. Inhibuit Tryphæna tam grande facinus. Nec ſe minùs grandi vexatam injuria, quàm Lycam. Nam familiam qnidem tam magnam per agros Numidiæ eſſe ſparſam. Tam magnum æquè clamorem ſuſtulit. Vt tam magna fortuna ſolus vteretur. Neſcis quàm magnum flagitium admiſeris?* Vbi *tam grande munus,*

tam grande pondus , tam grande facinus dici non oportuit, ſed tantum munus, tantum pondus, tantum facinus. *Tam magnam familiam , tam magnum clamorem, tam magnam fortunam* dici non oportuit, ſed tantam familiam, tantum clamorem, tantam fortunam. *Minùs grandi vexatam injuria* dici non oportuit, ſed minore affectam injuria. *Quàm magnum flagitium* dici non oportebat, ſed quantum flagitium. Noſtri Petronium hodieque imitantur. Nam vt ille *tam magnum* aut *tam grande* vſurpauit; ita dicunt *ſi grand*. Vt ille *minùs grande* dixit; ita Noſtri vſurpant *moins grand:* vt ille *quàm magnum;* ita Noſtri *combien grand*. Iam iſtud Petronii, *bene manè ſurrexi* , pro ſummo mane aut prima luce ſurrexi, noſtrum hodieque eſt; *bien matin*. Noſtrum & illud: *Et jam plena nox erat*. Plenum enim diem , ac plenam noctem vocamus; *en plein jour, en pleine nuict. Repoſitum in priſtinum decorem puerum gaudebam:* id eſt reſtitutum in priſtinum decorem. Sic nos dicimus, *remis en ſon premier éclat*. Ex his intelligitur Petronium natione Gallum exſtitiſſe, cùm nos Gallofranci ejus adhuc in multis ſermonem ſequamur. Eumdem autem à temporibus Neronis Aug. longè abfuiſſe indicant quæ apponam. *Indignatus ruſticus , quòd nos centonem exhibendum poſtularemus.* Dici oportuit *exhiberi*, non *exhibendum. Oſtium noſtrum ſatis audaci ſtrepitu impulſum exſonuit. Satis* pro valde recentiorum Nerone ſcriptorum eſt; *exſonare* verbum ea ætate inuſitatum , quod tamen Petronius ſæpe vſurpat. *Omnia mimico riſu exſonuerant;* item, *exſonat cantibus totum nauigium. Ideò vetui hodie in*

hoc diuerſorio quemquam mortalium admitti. Dicendum erat, *in hoc diuerſorium quemquam mort. admitti. Trimalcio ad ſymphoniam allatus eſt, poſituſque in ceruicalia minutiſſima*. Dicendum fuit *in ceruicalibus minutiſſimis*, aut *in ceruicali minutiſſimo. Ne abſentiuus eſſem:* pro abeſſem. *Abſentiuum* pro abſente alibi non legi. *Quales eſſe ſolent quæ incumbunt oua. Incubare oua*, vel etiam *ouis* gallinæ dicuntur: *oua incumbere* non dicuntur. *Ficedulam inueni piperato vitello piperatam. Ficedulam pipere piperatam* non meliùs dixeris, quàm gypſo gypſatum parietem, pernam ſale ſalitam, alas Icari cerâ ceratas, & ſimilia. *Si bona fide pænitentiam emendas*. Pænitentiâ culpam aut peccatum emendare, dici poſſumus & ſolemus; *Pænitētiam emendare*, dici nec poſſumus nec debemus. *Amictus diſcoloria veſte. Diſcolor* dici ſolet, vt decolor, concolor, vnicolor, bicolor, verſicolor: *diſcolorius* dici non magis ſolet à veteribus ſcriptoribus Latinis, quàm decolorius, concolorius, vnicolorius, bicolorius, verſicolorius. *Aratro domefacta tellus* pro ſubacta vel domita Neronis ætate non dicebatur, nec *domefacere* pro domare. Nam verba primæ conjugationis, quale eſt domo, nulla in cōpoſitione recipiunt facio, ſed tantùm plurima ſecundæ, & pauciſſima tertiæ. *Tantùm omnem ſcabitudinem animo tamquam bonarum artium magiſter deleret ſine cicatrice*. Iram appellat animi *ſcabitudinem* Petronius nouo & inuſitato nomine pro ſcabie, aut ſcabritie vel ſcabredine, quam & *vlcus* animi ſcilicet alibi vocat. *Gubernator, qui peruigil nocte ſiderum quaque motus cuſtodit. Siderum motus* vel ſidera *cuſtodire*, pro ſeruare aut obſeruare,

uare, improprium eſt. *Certè diutiùs junctos nos mare feret: vel ſi voluerit miſericors ad idem litus expellere, aut præteriens aliquis tralaticia humanitate lapidabit. Lapidare* poſuit Petronius pro lapidibus tegere, vt humare eſt humo operire vel tumulare: cùm ſignificet lapidibus petere. *Coæquale natalium ſuorum ſinciput* pro æquale nuſquam apud veteres alios Scriptores Latinos reperire memini. *Ephebus plenæ maturitatis, & annis ad patiendum geſtientibus* vocatur à Petronio, caſum mutante contra regulas Grammaticæ. Debuit enim dici *Ephebus plena maturitate, & annis ad patiendum geſtientibus*, aut certè *Ephebus plenæ maturitatis & annorum ad patiendum geſtientium. Pſyche acu comatoria mihi malas pungebat. Acum comatoriam* vocat Petronius acum crinalem ne ſeruatâ quidem analogiâ. Nam à coma non fit comatorius: ſed fortaſſe legendum eſt, *acu comotriæ*, hoc eſt ornatricis. *Soli militares, ſoli fortiſſimi habentur. Militaris* pro militaribus honoribus digno recens eſt haud dubiè, nec ſæculi Neroniani. Iam *melliti verborum globuli*, & *fabuloſum ſententiarum tormentum*, & *controuerſia ſententiolis vibrantibus picta*, ac ſimilia apud Arbitrum, verba ſunt magnifica, rerum ac ſenſus pæne vacua. Omittere non poſſum verſum hunc Petronii,

Has inter ſedes Ditis Pater extulit ora.

Ditis Pater vocatur Arbitro, qui ceteris omnibus *Dis Pater*: vt hic *Quirites in numero ſingulari* pro Quiris, quemadmodum Sergius & Pompeius in Arte affirmant.

Hæc ſunt, mi WAGENSEILI, quæ tuis precibus inductus de Petronio Tragurienſi, vel Patauino properatim exaraui, adjungenda obſeruationibus tuis, aut ſi malueris, tamquam mnemoſynon amici tui domi ſeruanda. Vale V. C. & amare me perge. Scribebam Luteciæ Pariſiorum v. Nonas Martias anno Domini M. DC. LXV.

13541

PA 6558
.A2
1664

4102886

5879800